

Muusikaleht

August-
september
1994

11/14

Hind 4.-

NEEME JÄRVI täitmata soov

Hanny Must
165 Regent Pl.
Lakewood, New Jersey 08701 13. veer. 1990

hgp. häne Heimar Ives

Veetsime Neeme ja Lilian järviiga koos mõni päev nende uues korteris Palm Beachis Floridas, mis asub otse Atlandi ookeani kaldal. Õhtul kuulasime Teie teoseid helilindil, mille oli saatnud Uno Soomere. Neeme ei teadnud, mis teos see oli. Oli aega sellest väga väimustatud. ütles, et olevat huvitat, omaleadmis põnev ja emotsionaalne. Neeme ütles ta oleks väga huvitatud esitama Teie töid kui saaksite temale saata mõne partituri või kirjutaksite kellelt võib seda tellida. Neeme palus, et mina kirjutaksin Teile. Ta vabandab, et ta seda ise ei tee, kuid viimasel ajal on olnud töö koormus väga suur, ei ole lihtsalt olnud aega kirjutada. Ta palub Teilt nõu, mis Teie arvates oleks kõige tehniklikum ja huvitavam teos mida esimesena esitada. Ta palub, et te kirjeldaksite

4 lugu selle kirja aadressaadist lk. 26-27

Veel numbris

Eesti Kontserdi möödunud ja algavast hooajast

Vastab Tõnu Kaljuste

Meenutusi suvest – laulupidudest, kontserdist, kursustest.

Kuidas korraldada edaspidi laulupidusid?

Kas eesti taidluskooride kriis?

Esimesed lennud Tallinnas, Pärnus, Viljandis. Kandlenurk

Primadonna ja subrett

GUSTAV ERNESAKSA koor 1942. a. Venemaal.

TORONTO – eesti muusika keskus välismaal.

Digitaalsalvestusest – ning palju muud.

Eesti Kontserdile kujuneb hooaeg 1994/95 ajaliselt küllaltki pikaks – septembri lõpust kuni järgmise aasta augusti lõpuni. Selles ajavahemikus leiab aset ligi 800 kontserti Eestis, lisaks veel Eesti interpretide esinemised välismaal.

Algav hooaeg on eriline eelkõige selle poolest, et esmakordselt on püütud võimalikult täpselt paika panna kõik eelseisvad kontserdid ja anda publikule sellest teavet juba sügisel. Selline pikalt ette planeerimine, mis on loomulik kontsertorganisatsioonidele mujal maailmas, on ka Eesti Kontserdile eelduseks olla võrdne võrdsete seas. Teisalt seab sellesuunaline areng Eesti Kontserdi finantsiliselt raskemasse olukorda, kuna paljud märgid näitavad, et meid ei peeta enam võõrvõimu alt vabanenud "uudismaaks", kuhu paljud tippklassi muusikud olid nõus esinema tulema pea tasuta.

Viimaste aastate jooksul on Eesti Kontserdis välja kujunenud süsteem, mille kohaselt kontsertide korraldamise põhiraskus lasub kolme n.ö. tandemi (produtsent + toimetaja) õlul. Järgnevalt annavad lühikese ülevaate kõik produtsendid.

Mured

Käibemaks süvamuusikakontsertide piletihindadele

Alates 1994. a. 1. maist lisandus süvamuusikakontserte korraldava riikliku asutuse Eesti Kontsert kontserdipileti ja kava hinnale käibemaks 18%. Pöördusime Eesti Vabariigi Rahandusministeeriumi ja Riigikogu eelarve- ja maksukomisjoni poole palvega, et süvamuusikaalase kontserttegevuse käibemaksu määr oleks 0%, nagu on teatritel. Rahandusministeerium teatas, et vastavalt Riigikogu poolt 9. detsembril 1993 vastuvõetud käibemaksuseaduse muutmise seadusele maksustatakse nullmääraga ainult Eestis registreeritud teatrite pileteid. Nullmääraga käibemaksu saab kehtestada ainult Riigikogu, Rahandusministeeriumil ei ole õigust käibemaksuseadust laiendatult tõlgendada ja kontserdipileteid teatripileetidega võrdsustada.

Riigikogu Sotsiaalkomisjoni poolt algatatud "Käibemaksuseaduse § 18 muutmise seaduse" eelnõu arutamisel Riigikogus esitati ettepanek kontserdipileetidele käibemaksu nullmäär kehtestamiseks, kuid see ei leidnud toetust eelnõu parandusettepanekute arutamisel Riigikogu eelarve- ja maksukomisjonis. Praeguseks on esitajad selle eelnõu tagasi võtnud.

Algamas on uus kontserdihoogaeg ja kontserdiküllastajal tuleb leppida käibemaksu maksmisega kontserdipileti ostmisel. Sisuliselt pole see ju õige. Eesti Kontsert – meie maal ainus riiklik kontserdiorganisatsioon, kes tegeleb süvamuusikakontsertidega ja professionaalsete muusikutega – on teatritega ühes ja samas kategoorias.

EHA POOMANN,
Eesti Kontserdi peaökonomist

Eesti Kontserdi KOLM SUURÜRITUST JA MUUDKI

Kontserdihoogaajal 1994/95 on meie põhilised tööd ja tegemised seotud kolme suhteliselt ulatusliku muusikaürituse ettevalmistamisega.

Alustagem "Oriendist". See Ida muusika suurüritus on planeeritud ajavahemikku 4.-7. maini. Neljal öhtu-poolikul astub Estonia Kontserdisaali lavalaudadele umbes 15 solisti, ansambli, orkestrit, tantsutruppi; üksikud kontserdid toimuvad ka Tartus, Pärnus ja Pürtses. Kui "Orient '92" oli kõikehõlmav, ilma kindla suunitlusega, siis eelolev "Orient" on pühendatud eelkõige jaapani muusikale. Praegu pole veel võimalik täpselt esinejate nimekirja avaldada, ent läbirääkimised on käimas Jaapani väga tuntud interpretidega. Jaapani kaasagest heliloomingut esitab samuti Rootsi löökpillisekstett "Kroumata". Kutsutud on ka Pekingi Ooperi trupp, Põhja-India klassikalise muusika ansambel, dirigent Jooyong Ahn Koreast, neli budha-munka Taivanist. Oleme programmi lülitanud ka mõned Lääne-Euroopa muusikud, kelle poolt esitatakse muusika põhineb iidsetel Ida traditsioonidel.

Justkui ettevalmistuseks kevadisele festivalile on Kifu Mitsuhashi (*shakuhachi*-bambusflööti) ja Nanae Yoshimura (*koto*-tsitter) kontsert pealkirjaga "Tõusva Päikese Maa Hääled", mida kuulama on kutsutud kõik "Muusikalehe" lugejad juba 23. septembril. Kontserti kommenteerima on palutud muusikateadlane Kazushi Ishida.

23. septembril esineb Estonia Kontserdisaalis shakuhachimängija Kifu Mitsuhashi.

Eesti kultuuri festivalid Saksamaal on toimunud juba kahel korral – 1992. aastal Karlsruhe ja 1993. aastal Bielefeldis. Järgmiseks suveks on samaladest üritust kavandamas Saksamaa Ida-Euroopa Abistamise Ühingu eesistuja Peter Michels ja plaadifirma "Erdenklang" omanik Ulrich Rützel. 24. juunist kuni 8. juulini astuvad saksa publiku ette Eesti Rahvusmeeskoor, kammerkoor "Arsis", "Hortus Musicus", Lauri Väinmaa. Esindatud pole mitte üksinda akadeemiline pool, festivalil kõlab ka folkloorne,

elektrooniline ja rock-muusika. Kavas on ka kirjanik Mihkel Muti vestlused, Jüri Arraku ja Epp-Maria Kokamäe personaalnäitus. Loodetavasti liitub Saksa üks suurimaid ringhäälingukompaniisid WDR, mille vahendusel festivali üritused leiavad laialdast kajastamist kogu Saksamaal.

1995. aasta augusti lõpus toimub teiskordselt festival "Arvo Pärt Virumaal". Miks seal? Teatavasti on Arvo Pärdi lapsepõlv olnud tihedalt seotud Virumaaga, oma esimesed teadmised muusikast sai ta Rakvere lastemuusikakoolis. Pärdi-festivali Virumaal organiseerides püüab Eesti Kontsert ühtlasi ellu viia muusikaelu detsentraliseerimise põhimõtet – on ju liialt palju häid kontserte koondunud Eestimaa pealinna. Pealegi on Pärdi-festivalile oma õla alla pannud Virumaa üks aktiivsemaid kultuurijuhte Valdur Liiv. Virumaa pakub kontsertide korraldamiseks suuri võimalusi, kuna vähe on Eestis maakondi, kus on sedavõrd palju taastatud kauneid mõisahooned, linnuseid ja kirikuid. Esinejate nimekirja pole veel lõplikult fikseeritud, esialgsed jutuajamised sel teemal on toimunud ERSo-ga, pianist Ignat Solzhenizyniga, Boris-Björn Baggeriga, "Hortus Musicusega", samuti maailmakuulsal vokaalansambliga "The Tallis Scholars". Kuigi iga kontserdi kavas kõlab kindlasti Arvo Pärdi looming, oleme festivali programmidesse planeerinud ka muud muusikat, millel on vaimu side Pärdis, näiteks keskaja vaimulik muusika ja isegi Alfred Schnittke helitööd.

Väljaspool festivale on kujunemas üheks suurejoonelisemaks ettevõtmiseks seeria pealkirjaga "Suur Muusikaakadeemia". Sellele pandi alus juba eelmisel kontserdihoogaajal, kui Andres Mustonen ja Ivo Sillamaa esitasid viiel öhtul kõik Mozarti teosed viiuli ja klaveri duole. Ka sel hooajal jätkatakse Mozartiga, kavas on teosed mitmesugustele trio- ja kvartetikoosseisudele, suurematele kammeransamblikele, samuti serenaadid ja divertismendid kammerorkestrile. Endiselt on "Suure Muusikaakadeemia" hingeks Andres Mustonen, kes koos tema ümber koondunud muusikutega toob publiku ette küllaltki omapärase nägemuse suure geenuse loomingu interpreteerimise võimalustest.

Püüame Eestis taas elustada gala-kontserti – paljudes maailma suurlinnades iseäranis prestiižset ja kallist kontserdivormi. 27. septembril leiab Estonia Kontserdisaalis ja Estonia Valges saalisaset üritus, milles osalevad koorid ja ansambliid, kes on end pikemaalt sidunud Eesti Kontserdiga. Nendeks on Filharmonia Kammerkoor Tõnu Kaljuste juhatusel, "Hortus Musicus" koos Andres Mustoneniga, Eesti Rahvusmeeskoor, Eesti Poistekoor ning "Camerata Tallinn". Eriti soovitaks galakontserti nende inimestele, kellel pole võimalik sageli kontserte külastada. On see ju suurepärane võimalus kuulda ja näha ühel öhtul viit tippmuusikakollektiivi.

Nauditavaid hetki koos hea muusikaga soovib

PEETER VÄHI

hooaeg 1994/95

Eri Klas uues rollis

Kutsusime ühte "imemeest", tuleb kolm

Meiepoolse hooaja "avakontserdi" idee pärineb Toomas Vavilovilt. 4. oktoobril esitavad Mustpeade Maja Olavi saalis Johannes Brahmsi klarnetiloomingut Eesti juhtivad klarnetistid – Toomas Vavilov, Margus Vahemets, Vello Sakkos ja Vahur Vurm. Kavas on 1. ja 2. klarnetisonaat, klarnetitrio ning klarnetikvintett. Nagu kavast näha, teeb kontserdil kaasa hulk teisi klarnetisolistide saatvaid muusikuid.

Kitarrimuusika sõpradele (aga miks ainult neile?) peaks kindlasti huvi pakkuma põhjanaabrite "JAM-quartet", mis esineb Mustpeade Maja Valges saalis 1. novembril. Pisut eksitava nimega ansambliil pole midagi ühist jazz-i ega jam-session'iga, nimi on võetud Soome klassikalise kitarrari guru Juan Antonio Muro nime esitähedest. 1991. a Völklingenis rahvusvahelise kitarrikvartettide konkursi võitnud klassikalise kitarrikoolitusega muusikutest koosneva ansambli repertuaaris on teoseid nii klassika vallast (muusikat kitarrikvartettidele kirjutati juba 400 aastat tagasi) kui ka sellele ansambli spetsiaalselt kirjutatud teoseid.

Staffan Martensson tuleb seekord Eestisse koos sõpradega.

kolm noort prominentset rootsi muusikut pisut ebatavalises koosseisus – klarnet, violo ja klaver.

Nimekatest külalisesinejatest mainigem veel 14. märtsil Rackojas esinevat Rootsi tšellisti Lars Blombergi. Enrico Mainardi käe all õppinud ja kõikjal maailmas (ka New Yorgi Carnegie Hallis) soolokontserte andnud tšellisti seekordsed kontserdid Eestis on seotud ta 60-nda sünnipäeva ja seda tähistava

maailmaturneega. Nendel kontserdil tuleb ettekan- dele kogu J.S. Bachi tšello- loom- ing. Suure osa oma elust ongi Lars Blomberg pühendanud Bachi tšello- teoste interpreteerimise- le. Tšellisti ansamblipartneriks on Bachi-spetsia- list Soomest, pia- nist Risto Lauria- la.

korraldatavad kontserdid Nigulistes. Sel hooajal toimub seal Ines Maidre poolt välja pakutud orelimuusika kontsertide sari "Katedraali kaja". Lisaks Ines Maidrele on sarja raames musitseerimas ka norra organist Jostein Aarvik ja teised külalisesinejad. Sari koosneb seitsmest pealkirjastatud kontserdist ("Luigelaulud orelile", "Hümnimuusikat sajandite lõikes", "Katedraali aknad" jne.) ja kestab novembrist maikuuni.

Üsna peatselt on tulemas "CON BRIO" – Eesti uue interpreedipõlvkonna ulatuslik esitus, mis toimub sel sügisel kolmandat korda. Taas on Eesti Kontserdile kui korraldajale abiks Eesti Muusikaakadeemia ja klaveriõpetajate ning keelpilliõpetajate ühing. Loodetavasti annab "Con Brio" seegi kord hekkeülevaate Eesti noorte interpreetide paremikust. "Con Brio '94" pidulikult lõppkontserdil Estonia Kontserdisaalis 23. oktoobril esinevad parimatest parimad. Valitakse Eesti Kontserdi stipendiaadid aastaks 1995 ja publiku lem- mik.

Eesti interpreetide ettevõtmiste hul- gas algaval hooajal on ilmselt üheks märkimisväärsemaks pianisti Lauri Väinmaa kontserdisari "TULEVIKUSIL- LAD". Eelmise hooaja saavutus – kõi- gi Beethoveni sonaaside ettekanne – õnnelikult seljataga, toob Väinmaa publiku ette uue "sajandi projekti". Seda sõna otseses mõttes, mängides mitmeid 20. sajandi klaverimuusika harvaesitatavaid tähtseid uusviin- lastelt, Boulezilt, Ligetilt ja Schnitkelt, millest igatüki on erilisel mõjutanud nüüdismuusikat, kujunenud ajastu sümboliks. Sarja neli kontserti, millele eelnevad tuntud muusikateadlaste sis- sejuhatavad loengud, toimuvad jaanua- rist aprillini.

Veel EESTI INTERPREETIDEST. "NYJD-Ensemble" oma värskest vali- tud kunstilise juhi Olari Eltsi juhatusel esineb kahe kaaluka kavaga. Novembris on kontserdi keskmeks Steve Reichi keerukas ja efektne "Tehillim", üks Ameerika modernmuusika võtmete- seid. Ansambli veebruarikuu kava si- saldab juubilar Pierre Boulezi (s. 26. III 1925) loomingut. Mõlemas kavas kõlab ka noorte Eesti heliloojate uudis- teoseid. Eesti pianismi "akadeemik" Peep Lassmann esitab Olivier Messiaeni "Lindude kataloogi" teise poole, jätkates meie sajandi ühe põnevama helilooja hiigelteoste esmaettekandeid Eestis. Nimetaksin veel kahte vokaalset sooloõhtut: Ludmilla Dombrovskalt ja Leili Tammelilt.

KÜLALISESINEJAD. Maailma ni- mekamaid tšelliste (võitis muuhulgas 1970. aasta Tšaikovski-konkursi), Lee- du päritolu David Geringas, kes praegu elab Hamburgis. Saksofonivõlurid "Stockholm Saxophone Quartet", kelle kavas aukohal Rootsi Instituudi poolt spetsiaalselt Eesti turneel esmaette- kandmiseks tellitud uued teosed Erkki- Sven Tüürilt ja Ester Mägililt. Baltimaa- de ühe säravama interpreediisiksuse, Läti flöödimängijanna Dita Krenberga esmakordsed sooloõhtud Eestis. Arbo Valdma pianismikoolkonna täht Rita Kinka (Köln). Austriast tulevad Grazi keelpillitrio ja üks andekamaid noore põlvkonna pianiste Paul Gulda, Taanist klaveritrio "Tre musici" ning hooaja lõppakordiks Aarhushi sümfooniaorke- ster oma uue peadirigendi Eri Klasi ju- hatusel, solistiks (loodetavasti) Juri Bašmet.

Algava hooaja ühe mahukama tööna mainiksin ka järgmist uue muu- sika festivali NYJD, mis kuulub küll alles tuleval sügisel algavasse hooaega (toimub 23.-27.11.1995), kuid festivali programm on suuremalt jaolt kokku le- pitud ja ettevalmistused täies hoos. Festivali põhiteemaks on moodne muu- sikateater, mida esindavad mitu ühis- produktiooni Tallinna, Londoni ja New Yorgi kollektiivide osavõtul.

MADIS KOLK

JAM-quartet

Paljud muusikasõbrad mäletavad kindlasti siin paar aastat tagasi esine- nud Rootsi "imemeest" – klarnetist Staffan Mårtenssoni, kelle kiitmiseks meie asjatundjad veel praegugi sõnu kokku ei hoia. Seekordse kutse peale Eestisse esinema tulla vastas Staffan Mårtensson, et ta tuleks heameelega koos kahe sõbraga. Nii leppisimegi kokku. 20. detsembril esineb Mustpea- de Maja Olavi saalis Trio Obscura –

Jätkuvad ka Eesti Kontserdi poolt

Tõnu Kaljuste kreedo: soovin parimat võimalikest variantidest

Hr. T. Kaljuste, Teie viimasest intervjuust "Muusikalehele" (nr. 1/2) on üle poole aasta möödas. Elu ei seisa Filharmoonia Kammerkoori tegevuses paigal ja midagi on muutunud.

Teame, et Teie kooril on nüüd uus direktor hr. Lendi asemel. Hr. Murdi sellele ametikohale nimetamine tekitas mõningat hämmeldust. Oli ta ju pankrotti läinud "FIESTA Internationale" juht. Mis kaalutlustel Te just tema valisite ja kas olete oma valikuga rahul?

Mind huvitavad inimesed, kes on oma ala professionaalid ja kes rohkem töötavad, kui räägivad tööst. Tegutsejal juhtub nii mõndagi ja ebaõnnestumine on osa elust. Paraku ei lahka ajalehed probleeme põhjalikult, sest kergem on tekitada kõmu ja tegijaid üheselt rahva ees paika panna. Eriti praegusel ajal, kus äriprojektide käivitamisel on juba selle "õhuga", mida siin sisse hingame, valed "noodid" sees. Tean, kui kerge on massides tekitada eelarvamusi. Minu kaalutlused on nii muusikute kui *manageride* valiku puhul ühedsamad: soovin parimat võimalikest.

Teil oli kevadel konkurss. Kas see haaras kõiki lauljaid? Kes on uued, kes lahkusid? Kas koori arvuline koosseis jäi samaks?

Meie konkurss on olnud aastaid põhimõttel: kes konkurentidest ületab häälerühma pingerea lõpus oleva laulja taseme, selle võtame. Hooajaks 94/95 vahetub kaks lauljat: esimene konkursiga, teine seoses meeldiva asjaoluga, et meie sopranolist Annelly Sarv sai Viini Muusikaakadeemiasse sisse. Koori suurus on endiselt 24 lauljat.

Kui pikaks ajaks on nüüd sõlmitud leping Tallinna Kammerorkestriga ning kui suurel määral see osaleb kõigis projektides?

Tallinna Kammerorkestriga on leping hooajaks 94/95 ja esineme kord kuus Eesti Kontserdi korraldatud Pühapäevakontsertidel koos EFK-ga. Kavas on mitmed plaadistused (Tüür, Pärt, Bach) ning turneed. Vastamise hetkel on mul mitmed asjaolud seoses kammerorkestri töökoormusega segased ning ma ei tea, kui palju ideedest on võimalik realiseerida.

Teatavasti oli oratooriumifestivali läbiviimise osas lahkavamus. Meil olevail andmeil kavatsesite Te isegi selle kunstilise juhi kohalt lahkuda. Mis oli lahkavamuste sisu ja kuidas Te jäite lõpptulemusega rahule?

Mul on oma kindel nägemus tulevikufestivalist ja lootan selles suunas jätkata. Selle aasta kompromissid olid paratamatud ja tulenesid esijoonse laulupeo direktori hr. sm. Mossi ootamatust otsusest anda korraldus firmalt "Vox Est" riiklikule kontserdiasutusele Eesti Kontsert. Paljud kompromissid olid tingitud koorifestivali ja laulupeo ajakavast.

Elmises intervjuus polnud Te rahul koori finantsilise küljega, sealhulgas töötasuga. Kuidas on

olukord praegu?

Ministeeriumi määratud palgafondile lisas Eesti Kontsert omapoolse osa, mis võimaldas palgad teha seadustele vastavaks. Mõistagi oleme neile selle eest väga tänulikud.

Oma intervjuus rääkis Eesti Kontserdi direktor E. Mattisen mõningatest planeeritavatest ümberkorraldustest Filharmoonia Kammerkoori töös. On need teoks saanud? Kuidas on õnnestunud Teil ühitada kammerkoori ja Rootsi koori juhtimine? Kas on probleeme?

Kammerkoori koormeister on Elmo Tiisvald. Tema abistav käsi on teinud mul võimalikuks töötamise vaheldumisi Tallinnas ja Stockholmis. Kuidas see laabub, seda võib publik kogeda Pühapäevakontsertidel Estonia Kontserdisaalis.

Teatavasti kammerkoori repertuaar on tuginenud esijoonse kahe väljapaistva eesti helilooja – Pärdi ja Tormise – loomingule. Kas see suund jääb püsima või planeerite oluliselt uut, sealhulgas eesti heliloojate osas?

Oktoobris esitame Arvo Pärdi uue teose "Litaania". Paljud tema teosed on kavas nii mitmelgi turneel. Tormise loomingust jäädvustame "Eesti kalendrilaulud".

Septembris avagalakontserdil esitame Poulenci kantaadi kahele koorile "Figure humaine" ("Inimese nägu"), koos Eesti Raadio Kooriga kõlab rahvusvahelisel muusikapäeval Beethoveni C-duur Missa D. Nilsseni juhatusel. Novembris pühendume Erkki-Sven Tüüri uudisteose õppimisele ning plaadi salvestamisele. Detsembris on Händeli "Messias" Pärnus, Rakveres, Tartus ja Tallinnas. Jaanuaris tegeleme Mozarti muusika ja Norra turneega. Veebruaris kõlab Bachi H-moll missa Anders Ohrwalli dirigeerimisel. Märtsis on tulekul rida esiettekandeid ja Kreegi Requiem. Aprillis dirigeerib Elmo Tiisvald Buxtehudet. Kuu teisel poolel oleme Prantsusmaal. Mai esineme pool möödub Inglismaal ja 14. mail teeme hooaja viimase Pühapäevakontserdi Haydni loomingust. Samal kuul valmistan ette Rootsi Raadiokoori, Ericsoni Kammerkoori ja Eesti Filharmoonia Kammerkoori meesrühmad Stravinski "Kuningas Oidipus" ettekandeks Berliinis koos Berliini Filharmoonikutega Claudio Abbado dirigeerimisel. EFK hooaja lõpetame Penderecki uue "Stabat Mater'i" esiettekannetega Kölnis, Stuttgartis, Prahajas... Dirigeerib Helmuth Rilling.

Teie Pärdi "Te Deumi" lindistusel on välismaal suur menu. Kas on veel viimasel ajal tehtud uusi lindistusi kammerkoorilt ja kui edukalt? Mis on plaanis?

Eesti laulupidude 125. aastapäevale pühendasime CD "Kaunimad laulud".

Millised olid Teie muljed juubelilaulupeost? Mis oleks vaja järgmisel korral teha paremini?

Kahjuks muutis Viini Akadeemia suvise Euroopa-turnee ajakava ning me ei saanud laulupeost osa. Kahju.

Võimalik on odavalt käia ERSO kontsertidel

Alles andis ERSO suvemuusika lõppkontserdi ja peagi tuleb meilt avaakord uuele muusikahooajale. See, mida me ise nimetame "AVAKONTSERDIKS", leiab aset 22. septembril. Pidulikku tähtsust lisab asjaolu, et see kontsert kantakse üle kõigisse Põhjamaadesse. Niisiis, olge 22. septembril "Estonia" kontserdisaalis saksa viiuldaja Nachum Erlichi, peadirigendi Arvo Volmeri ja loomulikult ERSO seltsis.

Pole mõttekas üles lugeda ERSO algava hooaja kuupäevi, soliste ja dirigente. See info on kõigile soovijatele kättesaadav vastavalminud bukleti näol, mida Eesti Kontserdi kassast ja valvelaust on võimalik tasuta võtta. Märgiksin vaid, et kuulajaile valikutegevuse õigustamiseks on seekordne hooaeg jaotatud kolme põhitüema vahel.

Esimene kontserdisari kannab pealkirja "Maailma muusikalised pealinnad". Seekordne teema on Viin. Kuue kontserdiga edastatakse kuulajatele nii vana kui ka uue Viini klassika paremikku. Võib-olla saame tuleval aastal ülevaate Londoni või Pariisi sümfooniilise muusika paremikust.

Teine, 4-kontserdiline seeria kannab nime "William Shakespeare muusikas". Tulevastel hooaegadel võib kirjanduslike suurkujude kajastamine sümfooniilises muusikas jätkuda, kui publikul on selle vastu huvi.

Kuidagi ei saa mainimata jätta ERSO kolmandat sarja, mida ühendab väljapaistvate solistide teema. Solistid on loomulikult nii Eestist kui mujalt.

Ratas on ringi teinud ja üks kodar otsaga samale kohale tagasi jõudnud. Jällegi on

võimalik osta kontsertide piletiaabonomeente – raamatuke, mille kaante vahel on kõik piletid ühe sarja kontsertidele. Tervet sarja koos ostes saab kuulaja pileiti kätte kolmandik hinnaga. Need piletiraamatud on müügil juba nüüd.

Loomulikult on, nagu tervel Eestimaal, ka sümfooniaorkestril praegu raske. Optimismi annab vastse kultuuri- ja haridusministri Peeter Oleski ütlus, et muusika muudab teda rõõmsaks. Loodan, et see innustab ka teisi inimesi. Muusika on tõesti ilus pill ja kõige ilusam pill on teadagi orkester.

Kui Eesti vajab sümfooniaorkestrit, siis orkester omakorda vajab teid, kallid kuulajad. Tulge, kohtume kontserdisaalis!

VILLE-MARKUS KELL,
ERSO direktor

Mai - juuli

Harjumaalt

* 9. mail algasid "Keila Folgi" kontserdid. Eri interpretide esituses kõlasid mitmete rahvaste folklaulud ja pillilood.

* 13. mail andis Kosel kontserdi Norrast Kongsbergi kantonist tulnud segakoor, kes oli siin Eesti Vabariikliku Koorijuhitde Naiskoori kutsel.

* 21. mail oli Kehra koolis igakevadine laulu- ja tantsupidu. Külalisi oli seekord ka Soomest, Leppäranta sõpruskoolist.

* 26. juunist 15. juulini toimus Kuusalu Keskkoolis saksa koolinoorte laululaager. Kohale oli tulnud 45 lauljat Saksamaalt, lisandus 25 noort Kuusalust. Laulu-laagri kavas olid harjutused ja kontserdid, käidi ka juubelilaulupeol. Niguliste kirikus anti ühine heategevuskontsert, mille tulu läks Lastefondile.

Hiiumaalt

* 27.-29. maini toimusid järjekordsed Rudolf Tobiase päevad. Lisaks kõigil päevadel kõlanud arvukatele kontsertidele toimus viimasel päeval R. Tobiase majamuuseumi õuel laulu- pidu, kuhu olid esinema tulnud kõik saare koorid.

* Sellel kevadel lõpetas Kärkla muusikakooli 29. lend - 6 õpilast.

* 7. juulil andsid Kärkla kirikus kontserdi Peeter Malkov (flööt) ja Peeter Prints (kitarr), kavas barokkmuusika klassikat.

* Barokkmuusikaga rõõmustas oma kuulajaid ka "Cantores Vagantes", kelle kontserdid olid 8. juulil Pühalepa ja 9. juulil Kärkla kirikus.

* Ansambel "Targad neitsid", kelle repertuaaris on keskaja vaimulik ja vabariiklane mitmehäälne liturgiline muusika, laulis 8. juulil Kärkla ja 9. juulil Reigi kirikus.

* Keskaja muusikast kokkupandud kavaga esines oma kuulajatele 16. juulil Kärklas ja Kassari kabelis ansambel "Rondellus".

Jõgevamaalt

* Mai algul kohtusid jälle maakonnä kolme muusikakooli - Jõgeva, Põltsamaa ja Pala - õpetajad ja õpilased.

* Nädal pärast üldlaulu- pidu toimus Põltsamaal I üleriigiline puhkpillimängijate suvekursus, mille initsiaatoriks ja juhiks oli Oslo-lähedase Sky Muusikakooli direktor Age Korneliusen. Kursuslased moodustasid kohapeal orkestreid ja ansambleid, mille õpitud lugusid esitati kontsertidel.

Järvamaalt

* 7. mail oli Paide Kultuurikeskuses Paide ja Anaberg-Buchholzi (Saksamaa) taidlejate ühisõhtu.

Paidest esinesid tantsijad, kapell ja kammerkoor.

* 22. mail tähistas segakoor "Voog" oma 45. aastapäeva kontserdiga Järvamaa Kultuurikeskuses.

* 28. ja 29. mail peeti Järvamaa laulu- ja tantsupidu.

* 11. juunil toimus Paines Eesti ingerisoomlaste laulupidu, külalisi oli tulnud ka Soomest.

* 19. juunil sõitis 10-päevasele kontseritreisile Saksamaale Paide Kammerkoor. Külalisreisil kavas olid kirikukontserdid, millele esitati ka U. Sisaski "Eesti Missa". Enne ärasõitu, 9. juunil, andis koor sama kavaga kontserdi ka kodurahvale.

Läänemaalt

* 7. mail oli Uuemõisa lossis Lauri Väinmaa Beethoveni sonaate kontsert.

* 21. mail oli Taebila klubi sünnipäevakontsert - Lääne-Nigula segakooril täitus 10. tegevusaasta.

* Samal päeval lõpetas ka 17 õpilast Haapsalu muusikakooli 36. lennust.

* Haapsalu muusikakooli juures tegutseva muusika-teatri liikmed andis 3. juunil Läänemaa Kultuurikeskuses oma esimese operikontserdi.

* 19. juunil andis Wiedemanni kooli saalis kontserdi EMA üliõpilased, pianist Inga Arro ja viuldaja Margit Tisler, kavas Beethoveni ja Brahmsi looming.

* 5. juulil laulis sopran Anne-Liis Treimann sama kooli saalis Händeli "Üheksa saksa aariat".

* 7. juulil laulis Haapsalu Toomkirikus naiskoor Norrast Porsgrunnist.

* 15.-17. juulil oli keskagegse Haapsalu vanamuusikafestival.

* 24. juulil oli Haapsalu Toomkirikus kontsert "Naised muusikas". Naisheliloojate loomingut esitasid lauljanna Ingegerd Björklund Rootsist ja Ines Maidre (orel).

* 29. ja 30. juulil oli suvemuusikafestival "Viitumängud".

* 30. juulil esines Uuemõisas ja 31. juulil Haapsalu Toomkirikus rootsi lauljatar Barbro Marklund.

Põlvamaalt

* Põlva muusikakoolis oli sel aastal 58 lõpetajat.

* 12. juunil oli Intsikurmus suur rahvapidu, esinejateks maakonna koorid, orkestrid, tantsurühmad.

* 28. juunil oli Rápina kirikus Norra noortekoori kontsert. Koor 5-liikmelise orkestriga esinenud koori repertuaar oli lai - gospel-lauludest norra rahvaloominguni. Koor esines ka Viljandis ja Pärnus.

Pärnumaalt

* 4. mail esitas vanamuusikaansambleid eliiti

kuuluv "London Baroque" Pärnu Raekoja barokiklassikat.

* Kilingi-Nõmmel oli juba kolmandat aastat emadepäeva lauluvõistluste lastele. Nõudliku žürii ette astus 23 väikest lauljat, parimaid premeeriti.

* 21. mail oli Raeküla keskkooli eestvõttel Raeküla I laulu- ja tantsupidu. Külalisi oli kutsutud Tallinnast ja Hiiumaalt.

* Mai lõpupäevadel viibis Pärnu Õpilasmaja lastekoorigil "Ave" külas Siotaki lastekoorigil Ungarist. Esineti Eliisabeti kirikus ja õpilasmajas.

* 4. juunil oli Vallikäärus suur tuljakutantsimise võistlus "Tuljak'94".

* 11. juunil oli Jõulumäel Pärnumaa laulupäev, millel esines 4 nais-, 4 sega- ja 2 meeskooori, puhkpilliorkester ja "Brass-Band" L. Lepalaane juhatusel.

* Juuni keskel jõudis publiku ette Pärnu Humanitaargümnaasiumi õpilase Külli Tomingase laulukava prantsuse šansoonidest.

* 24.-25. juunini toimus "Pärnu Jazz".

* 12. juulil esines Vallikäärus väliseestlastest laulu- ja muusikaperekonna Lindaude ansambel.

* 28. juulist 3. augustini toimus Pärnus rahvamuusikaseminar, mille raames olid ka praktikatumind orkestreerimises ja dirigeerimises.

Raplamaalt

* Saaremaal käis kontseritreisil Rapla lastekoorigil "Riinimanda". Kontserdikavas olid valdavalt vaimulikud laulud. 9. juunil esineti Valjalas, päev hiljem Kuressaares.

* 16. juuli oli festivali "Kirikumusika Rapla '94" avakontsert.

* 23. juulil oli Rapla Maarja-Magdaleena kirikus soomlase Kari Herkku oreliõhtu. Kari Herkku on Sibliuse Akadeemia õppejõud ja kirikumusika juht Vantaa Myyrmäe kirikus.

Saaremaalt

* 5. mail tähistas oma 5. tegutsemise aastapäeva Orissaare muusikakooli 17-liikmeline puhkpilliorkester "Orissaare Brass".

* 17. mail esines Kuressaares linnuses kontsertprogrammiga "Prantsuse kired ehk ... klavessiin" Tatjana Loginova. Ta alustas klavessiiniga 1988, praegu mängib hollandlasest meistri Fred Bettenhansseni valmistatud pillidel.

* 20. mail oli saare naiskooride kontsert, millega tähistati 100 aasta möödumist Saaremaa esimesest laulupäevast ja Kuressaares naiskoori "Piret" 45. aastapäeva.

* 10.-12. juunini toimusid Saaremaal I külapillimeeste päevad. Kohale oli tulnud 69 esinejat, neist

noorim 11-, vanim 82-aastane.

* 18. juunil oli Valjala maalinnas "Jaani-Jümm". Esinesid kantrimuusika-, laulu- ja pilliansamblid.

* 28. juunil toimus linnuse kapiitlisaalis ruhnurootslaste päeva jätkuna kontsert "Muusika ja luule lossis".

* 1. juulil esinesid lossihoovis ER orkester ja mitmed meie tippolistid. Kavavas oli kontsert rockoperite hitlugudest.

* 6. juulil esines Valjalas ja 8. juulil Kuressaares kirikus Kopenhaageni kammerkoorigil "Cantus Fimus". Kooris laulab 20-22 Kopenhaageni Ülikooli muusikateaduse üliõpilast, repertuaaris vaimulik ja 19. ning 20. saj. koormuusika.

* 6. juulil oli Kuressaares Šveitsi joodeldajate ansambli kontsert.

* 8. juulil andis lossihoovis kontserdi Lindaude pereansambel Torontost. Ansambelis laulavad 3 venda ja 5 õde, repertuaar ulatub setu leelodest Dr. Albani muusikani.

Tartumaalt

* 7. mail oli Ülikooli Ajaloomuuseumis Tallinna Kammerkoorigi kontsert, kavavas muusikat renessansist nüüdisajani. Esitati ka vähemtuntud heliloojate Johann Christian Bach, Moritz Hauptmanni ja Vic Neesi (Holland) teoseid.

* 26. mail oli kammerkoorigi "Arsis" hooaja lõpetamise kontsert.

* 3. juunil oli järjekordne elava muusika salongi õhtu kinos "Illusioon". Kontsertprogrammisis Edith Piafi lauludest esinesid Erkki Otsman, muusikud ja tantsijad. Lavastajaks oli Rene Nõmmik.

* 16. juunil mängis ülikooli aulas Austraalia pianist Roger Woodward. Kontserdikavas oli Debussy, Mozarti ja Bach'i loomingut.

* 23.-25. juunini toimusnud festivalist "Õõbikud Emajõe orus" võttis osa nii omamaised kui piiri tagant tulnud popansambleid.

* 8. juulil esines Ülikooli Ajaloomuuseumis saalis Pariisi Gregoriaani Koor. Kollektiiv oli Eestis esimest korda, selle dirigendiks on Jaan-Eik Tulve.

* 15. juulil pidas 80. sünnipäeva üks omaaegseid silmapaistvamaid lõõtspillimängijaid Richard Reino. Alates 30-ndatest aastatest on ta esinenud raadios ja TV-s, paljud tema esitatud palad on tema enda kirjutatud.

* 19.-20. juulil oli Tartumaal külas Frederiksbergi kiriku lastekoorigil "Frederiksberg Kirkes Bornekor" koos muusikagrupiga. Taani lapsed esinesid kontsert-jumalateenistusel Pauluse kirikus ja "Inetu pardipoja" ainelise muusikaliga Elvas.

(Järg 20. lk.-l)

Neljaharuline "Tallinna Filharmoonia"

19. juulil moodustas Tallinna Linnavalitsus munitsipaalteatrite "Tallinna Filharmoonia", mis töötab endise puhkpilliorkestri "Tallinn" ruumides Toompuiestee 18b. Palgal on 40 inimest, neist puhkpilliorkestri "Tallinn" (50 inimest) ajast vaid kolm. Direktor on Tarmo Leinatamm.

Tallinna Filharmoonia raames tegutseb paindlikus süsteemis 4 iseseisvat üksust.

Tallinna Kammerorkester on välja kasvanud Jüri Gerretzi orkestrist, praegune kunstiline juht on Tõnu Kaljuste, kes on teatavasti ka Eesti Filharmoonia Kammerkoori kunstiline juht. Tallinna Kammerorkester esineb nii selle koori saateorkestrina kui ka iseseisvalt. Orkestri 16 liiget on Tallinna Filharmoonia põhipalgal.

Tallinna Brass (14 inimest) ja puupuhkpillidest koosnev Tallinna Puhkpilliansambel (8 inimest) on pillikoosseisu poolest puhkpilliorkestri "Tallinn" otsesed järglased, mängijad töötavad aga oma enamikus põhikohaga ERSO-s, Estonia Teatri orkestris või on Eesti Muusikaakadeemia üliõpilased. Tallinna Brassi kunstiliseks juhiks on Jüri Leiten, ta esineb tavaliselt omaette, sealhulgas välismaal. Tallinna Puhkpilliansambli kunstiline juht puudub ning üles astub see põhiliselt Tallinna Kammerorkestri koosseisu, nagu ka ERSO ja Estonia Teatri mängijatest ning EMA üliõpilastest koosnev sümfooniaorkester. "Tallinna Filharmoonikud" on 60-liikmeline. Ta pole Tallinna Filharmoonia palgal, vaid on sellega lepingulistes suhetes. See orkester on välja kasvanud Estonia Teatri etenduse "Jesus Christ Superstar" orkestrist, annab aastas 5-6 kontserti. Juunis esineti Tartus ja Lääne-Virumaal Vihulas. 9. novembril antakse Tallinnas kontsert Wagneri muusikaga, dirigendiks Eri Klas. Kunstiline juht puudub, iga kontserdi näo kujundab külalisdirigent.

Orkestrite tööplaanid on kooskõlastatud ERSO ja Estonia Teatri orkestri tööplaanidega, senini ajalisi kattumisi ega muid segadusi pole esinenud.

Tallinna esindusorkestri funktsioone on senini täitnud mingil määral Tallinna Brass. Augustis mängis ta näiteks Tallinna Kaubandus- ja Tööstuskoja korraldatud messil Rootsis Malmös.

See orkester on endale võtnud ka Eesti puhkpillimuusikute täienduskoolituse funktsioonid. Juulis viidi läbi vastav seminar Võsul. Kui saavad korda praegu remondis olevad ruumid Tallinna Filharmoonia majas, kavatakse seal läbi viia meistrkursusi. Nüüsoleku seal oma kogemusi jagada on andnud Kristel Eeroja, Ulrika Kristian, Mart Laas, Eva Punder ja teised hinnatud muusikapedagoogid. Meistrkursusi läbi viima planeeritakse ka välismaalasi.

Muusikakultuuri Jäädvustamise Sihtkapital tegutseb

Tartu ja Tallinna laulupeol müüdi helikassetti ja CD-plaati "125 aastat Eestit laulupidu", kaasas laulupidude ajalugu tutvustav eesti- ja ingliskeelne tekst. CD-plaate oli toodetud rohkem, kui laulupeoli- sed suutsid ära osta.

Plaat ja kassett on k.a. jaanuaris loodud Muusikakultuuri Jäädvustamise Sihtkapitali (MJS - esimees Jüri Trei) esimene suurem ettevõtmine. Sihtkapitalil on plaanis välja anda lindistusi eesti muusikast, interpretatsioonidest, iga-aastasi preemiad aktiivsematele Eesti muusikakultuuri jäädvustajatele jne.

Nutikas koostöö

Tartu Linna Kultuuriosakonna ja Vara valla koostöö tulemusel avati Tartumaal Varal Tartu II Muusikakooli filiaal, seal saab muusikat õppida kolmel erialal: akordion, klaver, viiul. Õpetajaid on kokku 5, neist 3 kohalikkude. Filiaali juhataja on Ülo Lilles.

Praegusel raskel ajal, kui paljusid muusikakoole kimbutab rahu- puudus, on uute õppimisvõimaluste avanemine suur sündmus. Majanduslikult oli see otstarbekas samm, sest vallale tuleks nii laste Tartu muusikakoolis koolitamine kui ka täiesti iseseisva kooli asutamine kulukas, tunduvalt kallim kui filiaali avamine. Pealegi jääb lastel ära pikk ja vaevaline koolisõit linna.

Lõpuks oma kodus

Kogu oma eksisteerimise aja on Tartu II Muusikakool rännanud ühest kohast teise. Sel sügisel sai ta lõpuks oma ruumid ühes Annelinnas tühjaks jäänud lastepäevakodu majas. Pisut ümberehitatult ja remonditult on see muusikakooliks täiesti sobilik. Klassiruumi on 23.

Villu Valdmaale Wagneri stipendium

Neljandat aastat järjest viisid ESTO-Muusika ja Saksa Muusika Nõukogu ühise ettevõtmisena Tallinnas läbi kursusi Saksa laulpedagoogid Eva ja Carlo-Otto Märtson. Kursuste lõpul Raekojas toimunud kontserdil tegid nad teatavaks parima kursuslase, kes saab Wagneri-stipendiumi ja võib 1995. aastal osaleda Wagneri-konkursil Bayreuthis. Selleks osutus Villu Valdmaa.

Märtsonid andsid kontserte ka Hiiumaal ja Viljandis.

RAHVAMUUSIKUTE SUVI KOKKUTULEKUD

Üle-eestilised ettevõtmised algasid Külapillimeeste päevadega 9.-12. juunini Saaremaal. Registreerus üle 70 pillimehe, isegi trükitud büllötään oli välja antud.

Külamuusikute päevad algasid kontserdiga Orissaare Kultuurimajas, kus igal kohaletulnul oli võimalus end tutvustada 2 pillilooga. Järgmisel päeval oldi külas ja mängiti mitmetes Saaremaa vaatamisväärses paikes - Angla tuulikute juures, Mihkli Talurahva muuseumis ja Pagila rannas Sõrves.

Kaks viimast päeva möödusid Kuressaares. Laupäeval esineti restoranides ja baarides, pühapäeval sammuti rongkäigus Kultuurikeskuses Linnahalli, kus anti lõppkontsert.

Kultuurikeskuses oli avatud ka tuntud Saaremaa kolleksionaäri Juhan Saare pillide valiknäitus.

22.-24. juulini Viljandis toimunud pärimusmuusika festivalil mängis kohalikele kollektiividele lisaks Iiri-Soome ansambel. Tasuta voies kuulata esinemisi Jaani kirikus. Viljandi järvel (oli ka tõrvikute vaatamäng, loitsimine jm.), öökubi üritused olid tasulised.

20.-21. augustini olid Tartus järjekorras neljandat lõõtspillimängijate päevad 40 osalejaga. Vanim neist oli 85-aastane Elmar Lindmeis Võrumaalt Varust, noorim 8-aastane Siim Kapral Tartust. Saksamaa (Kiel) külalise Erhard Ohlhofo sõnul mängitakse Eestis lõõtsa temale omases Kesk-Euroopa romantilises stiilis.

Anti kontsert Sõbra Majas, esineti kohvikutes, restoranides ja ka turul, kus pärast esimest üllatuseteki tekkis sundimatu õhkkond. Arutati ka pillide kvaliteeti. Leiti, et parimad on legendaarse August Teppo tehtud pillid, millest on mängukõlblikud kümnekond. Avaldati kahtlust, et oma oskused on meistrimees hauda kaasa viinud.

Taidiuslõõtspillielit

Hiidlane Heino Koosa

Eesti parima lõõtspillimeistri August Teppo 1942. a. tehtud pillil mängib tema "dünastiassa" kuuluv Aivar Teppo.

ÕPPIMINE

Suvekursused toimusid seekord peamiselt Pärnu kandis. 28. juulist 3. augustini olid Pärnus rahvamuusika suvekursused. 1.-7. augustil Häädemestel noorte moosekandide suvelaager, 18.-21. augustil jagasid järjekordestel rahvusliku viulimuusika päevadel Särghaus 41 noorele pillimehele õpetust 4 lektorit, esmakordselt ka laulumängude kohta.

ESINEMISED SOOMES

3.-7. augustini olid Varkause kandis "Joroisten Musiikkipäivät". Neis osalesid Ülenurme rahvamuusikud, tugevdatud Tartu professionaalidega.

11.-14. augustini olid Asikkalas rahvamuusikute ühismängimised "Puskasoitot". Külalisi oli kutsutud Leedust, Lätist ja Eestist. Eestit esindasid Aivar Arak, Jaagup Kippar, Tarmo Kivisilla, Heino Koosa, Pille Nagel, Ahto Nurk ja Heldur Vaabel. Mängiti maa - (hotellis, tänavatel, kohvikutes, laadaplatsil) ja veemiljööös (paatides, sadamas, kanalil). Samas toimus ka Soome pajupillimeistrite võistlus.

"Viru säru" tahab naasta uue näoga

Tuleval aastal tahetakse jälle - juba kuendat korda - läbi viia folkloorifestivali "Viru säru", mis suri paari aasta eest välja finantsraskuste tõttu. Need pole küll kadunud - "Viru säru" viimane finantseerija Virumaa Fond on hääbunud. Kuid Virumaa rahvakunstiühilised püüavad probleemile lahendust leida ka ürituse tasuvuse suurendamise kaudu. Selleks kavatakse vähendada pidukava "akademismi", folkloori ajakohastada, et tõmmata rohkem ligi publikut. Plaanitakse ka publikut aktiveerida, hämastades piirjoont esinijate ja publiku vahel.

Vana arm ei roosteta

Kui omal ajal polnud Moskvas võimalik ette kanda Alfred Schnittke "Reekviemi", tuli heliloojale appi Tõnu Kaljuste, kes salvestas selle Tallinnas. Sama teos on T. Kaljuste huviobjekt ka tänavu, kui möödus 60 aastat A. Schnittke sünnist. 9. märtsil esitas ta selle reekviemi Eesti Filharmoonia Kammerkooriga Tallinna pommitamise ohvrite mälestuspäeval, 27. augustil kandis ta selle ette Stockholmis Rootsi Raadio kooriga, mille peadirigent on ta 1. juulist k.a. Kaljustele pakub loomingulist hasarti samade teoste dirigeerimine maailma erinevate tippkooride ees.

Arvo Pärdi esimene ingliskeelne teos

Juuni lõpus USA-s Oregoni osariigis toimunud Bachifestivalil kanti esmakordselt ette Arvo Pärdi uudisteos "Litany". Selle oli Pärdilt tellinud festivali algataja ja kunstiline juht, tänapäeva üks silmapaistvamaid oratooriumimuusika dirigente Helmut Rilling ning Pärt oli selle ka temale pühendanud. "Litany" on A. Pärdi esimene teos ingliskeelsele tekstile.

Oregoni festivalil dirigeeris Pärdi ja Bach'i teoseid ka T. Kaljuste.

Võitsid soomlanna ja hiinlane

Helsingis lõppes Mirjam Helini nimeline rahvusvaheline noorte lauljate konkurss, mille eelteate avaldas ka "ML" ja mille vastu tundsid mõned Eesti lauljad huvi. 52 esineja hulgas 16 maalt eestlasi siiski polnud. Meeslauljatest võitis esikoha 27-aastane hiina bariton Weu Ye Yan, naislauljatest soome metsosopran Kirsi Tiihonen (31).

Piraat-CD-d

Vaatamata Fonograafiatööstuse Rahvusvahelise Föderatsiooni (FRF) jõupingutustele kasvab maailmas pidevalt autoriseerimata kassetide müük. FRF andmeil oli mullu müügil 75 miljonit piraat-CD-d. 1992.a. ainult 38 miljonit. Paljuski, kuid mitte ainult, seonduv see kassetitööstuse kiire levikuga Hiinas.

("Grammophone", 1994, № 8)

Van Cliburni come-back

1958.a. Moskva Tšaikovski-nim. konkursi võitmine pani aluse van Cliburni triumfile üle maailma. Kuid kuulsus väsis, kriitika süüdistas teda ühekülgse repertuaaris ning 1976.a. lakkas ta mängimast. Ligi 12-aastase vaheaja järel esines ta taas 1987.a. Gorbatšovi auks Valges Majas, kuid aktiivse kontserttegevuse juurde pöördus ta tagasi alles sel suvel, tehes ringsõidu mööda 10 USA linna. Chicagos tervitas teda 100 tuhat fänni.

Üle pika aja ilmus tänavu taas van Cliburnilt CD – Brahmi klaverikontserdi nr. 2 ettekandest Moskvas 1972.a., dirigendipuldus Sergei Kondrašin.

("CD-Classica", 1994, № 9)

"The King's Singers" ka Soomes

Suvel Eestis laulnud maailmakuulus vokaalansambel "The King's Singers" külastas ka Soomet. Seal osales ta Lahti orelimuusikanädalal, kus mängisid ka mõned Tallinna orelifestivalil esinenud organistid, näiteks Francesco Finotti.

Üritus oli täpsis mitmetahuline. Selle raames andis "The King's Singers" mitte ainult kaks kontserti, vaid osales koos kümne orelikunstnikuga ka ajaviiteprogrammis "Orelid on mänginud ja küla magab". Näidati 1923.a. loodud filmi "Notre Dame'i kellalööja", mida nädalal esinenud orelikunstnik Guy Bovet saatis improviseeritud muusikaga.

("Rondo", 1994, № 5)

Uus Callas?

Opera Screen-võistlusel sai "La Scalas" mullu Riccardo Muti juhtimisel mängitud "Traviata" peavõidu klassikaliste ooperite esituse osas. Nüüd on "Sony" vahendusel sellest saanud ka plaat. Violetta osas esinenud noort itaalia soprani Tiziana Fabbriчини võrdlevad paljud Maria Callasega. Kurtsaani armastust ja kannatust esitab ta ülimalt emotsionaalselt.

T. Fabbriчини hääled pole eriti kaunis, kuid selles on callaslikku "suutsulisust", see kuhtub pooltoonidesse ja pianisimotesse.

("Rondo", 1994, № 5)

Prantsusmaa populaarses telesaates lastele tekitas suurt elevust 10-aastane Belgia vallooni Michael Tambour, esijoones trompetil meisterlikult esitades Gounod' "Ave Mariat". Arvatakse, et selle imelapse nimi hakkab peagi figureerima kontserdikuulutustel. Teda võrreldakse Sergei Nakoriahhoviga, kes tekitas 10-aastasena Moskvas furoori ning esineb nüüd solistina üle kogu maailma.

("Brass Bulletin", 1994, № 11)

L. Bernstein'i arhiiv Kongressi Raamatukogule

Leonard Bernstein'i perekond andis Washingtonis asuvalle Kongressi Raamatukogule üle kuulsat dirigendi ja helilooja isikliku arhiivi. Selles kogus on Bernstein'i isiklik korrespondents, fotod, partituurid, erafilmid, kontserdiprogrammid, uurimuslikud märkmed jm. selletaoline materjal. Arhiivkogusse kuulub ka 200 tundi filme ja videoseid ning 1000 tunni ulatuses heliülevõtteid ja raadiosaadete lindistusi. Üleantud kogu peaks saama aluseks tulevasele Multimeedia Arhiivile, milles asuvad materjalid tahetakse tulevikus kättesaadavaks teha kõigile muusikahuvilistele.

*

"Ostke üks pilet, tulge kahekesi!"

Omapärasele mõttele kuulajate kontserdisaalidesse toomiseks tuli Pariisi linnapea. Kahe nädala jooksul anti 36 saalis (s.h. 13 kirikus) ligi 150 kontserti erinevates muusikažanrites klassikast džässini. Kontserdinädalate deviisiks oli: "Ostke üks pilet, tulge kahekesi!". Teise pileti maksis kinni linnavalitsus.

Audiofaks

Dolby lanoratooriumis on välja töötatud telefoni kaudu muusika ülekandmise aparaat – audiofaks. Helisignaali digitaaliseeritakse ja muudetakse sihtpunktis jälle heliks. Süsteem on mõeldud esijoones filmi- ja sünkroonstudiotega jaoks ning võib töötada ka mandritevahelisena (London – New York jne.) –

("Fono Forum", 1994, № 8)

Inglismaa ja Ameerika inglise keel pole sama

Kuulus Inglise vaskpilliansambel "Black Dyke Mill Band" (asutatud 1937.a.) andis New Yorgis Carnegie Hallis kontserdi. Afišitrukkimisel oli aga tõsiseid raskusi. Dyke tähistab Inglismaal kanalit, mille kaudu juhitakse vesi kisse. Ameerika slängis kasutatakse sama sõna lesbide kohta. Ameerika kontserdi organiseerijad pelgasid, et sõnaühend "must lesbi" võib esile kutsuda rassilise ja seksuaalvähemuse proteste.

("Brass Bulletin", 1994, № 11)

KONTSERDIELU TALLINNAS:

Meenutagem – küll pisut hilinenult – 1993/94. hooaja sujuvat ülekasvamist suviseks kontserdieluks.

Mai peasündmuseks olid traditsioonilised **G. Otsa muusikapäevad**. Selle raamesse kuulusid ka "Camerata Tallinna" 15. aastapäeva tähistamine ja sümfooniakontsert Tõnu Kalami dirigeerimisel, kuid muidugi pälvivid enim tähelepanu Venemaa ja Soome vokalistid. 14. mail esitles Irina Arhipova Moskvast pärit sopranit Marina Lapinat ja hariton Sergei Murzajevit ning Ufaa bassi Askar Abdrazkovi; 17. mail laulis aga sopran Anitta Ranta (saatjaiks Kimmo Hakasalost, Teppo Tuominenist ja Lemmo Erendyst moodustatud trio) aariaid opereffidest ja muusikalidest.

"Camerata Tallinn" alustas oma juubelikonserdi väga soliidselt G. Ph. Telemanni Trio-soonadiga F-duur, mis, nagu vanamuusika ikka, võlus oma kargelt-kaunite meloodiate ja figuratsioonidega. Kena üllatuse valmistas täiesti tundmatu J. Kreutzeri – kellest teada vaid sünniaeg 1820 – Trio D-duur. Ladusate meloodiate ja küllaltki omapärase materjalikäsitlemisa teos esitati selle väärtustesse uskuva vaimustusega. E.-S. Tüüri "Draama" oli esiettekandest saafi märtsis saanud juurde uusi värve ja kontseptsiooniselgust. Kava teises pooles laulsid kõik need, kes ajast aega muusitseerinud koos "Camerata Tallinnaga". Nende aariate ja laulude saated olid kenasti triole seatud, aga kahtlemata jõudis kunstilises mõttes kõigist kõvasti ette K. Singi spetsiaalselt sellele ansamblile kirjutatud "Teele, tee, kurekesed" (esiettekanne). Tiiu Levald lisas andekalt loodud miniatüürile üksjagu köitvaid nüansse, nii et sellest sai vokaalpoole märkimisväärseim number.

Kava lõpetati tõelise "šõuga": Annika Tõnuri, Leili Tammel, Tiiu Levald, Mati Palm ja Tarmo Sild esitasid G. Rossini kuulsat "Kasside koori" ja lubasid endale nii mõnegi vallatuse.

Kui juba juubel, siis pisut ka ajalugu: alustati Jaan Öuna eestvedamisel 1978.a. koos Heiki Mätliku ja Mati Kärmasega, keda viimase lahkumisel Soome asendas Ulrikä Kristian. Kõigile on see kõrvalharrastus, mida kannab armastus kamermängu vastu.

Muusikud leiavad, et niisugusel klassikalisel kooslusel on palju plusse ja ei ühtegi miinust: kõik mahuvad koos pillidega ühte autosse, võivad esineda ükskõik kus ja kellele – kontserdisaalist kangialuseni –, mängida muusikat kogu selle ajaloosises ulatuses ja sõita läbi kogu maailma. Selleks neile rohkesti võimalusi ja õnne!

12. mai sümfooniakontsert oli üleni üks veikleval helide pillerkaar, pealegi tõusva joonega – maiuspala paiknes ju kava lõpus. Selleks oli muidugi **Indrek Lauu** mängitud G. Gershwini Klaverikontsert F-duur. Indrek, kes praegu õpib New Yorgis Julliardi Ülikooli doktorantuuris, kuulub sellesse õnnelikkude eesti noormuusikute põlvkonda, kes on oma annet saanud arendada maailma mitmes paigas: Eestis K. Randalu, Jugoslaavias A. Valdma, Ameerikas P. Serkini ja M. Canini juhendamisel. Seeläbi on ta tehnilise ja muusikalise küpsemisega liitunud kunstilise silmaringi tohutu avardumine ja laias maailmas omandatud intellektuaalne sõltumatus. Kõik see avaldus täiel määral tema üleolekutundest ja väljendusvabadusest kantud mängulaadis. Et G. Gershwini "tõsisesse" vormi peidetud džässilikkus

l. Laulule hästi sobib, tõestas lisaks mängitud O. Petersoni puhas džässipala, mis ajas niigi vaimustuse publiku lausa marru.

Kõlab uskumatult, aga kuulsat Väägvere pasuna-koori asutaja D. O. Wirkhausi pojapoega **Taavo Wirkhausi** oleme siin dirigeerimas näinud pea 15 aasta jooksul. Praegu töötab ta vaheldumisi Minnesota ja Alabama orkestritega.

Seekordses ameerikalikus kavas oli kõige rabama Ellen Taaffe Zwilichi Sümfoonia nr. 3 – kirglik, paatoslik, iga hetk mõne ennekuulmatu kõla-harmonia-rütmi efektidega üllatav, samas vanasse romantilisse stiili tagasipöörduv. Viimatimainitu olevatki praegu iseloomulik ameerika uemale kompositsioonilaadile – sümfoonia valmis 1993.a. New Yorgi Filharmonia sümfooniaorkestri tellimisel selle 150. juubeliks.

Džäss- ja poprütmi naaldus A. Coplandi särav ja särtsakas "Buckaroo Holiday" balletist "Rodeo", intrigeerivaid fantaasiasälvatuse oli rikkalikult ka S. Barbeni jõuliselt dramaatilises Sümfoonias nr. 1.

T. Wirkhaus leidis ERSO-ga kaunis hea kontakti; isegi äärmiselt kapriisettes lõikudes jääd koosmängus korrektsuse piiresse ja pea kõigis teostes üha paisuv dünaamika viidi mõjusatesse kulminatsioonidesse.

Kui T. Wirkhaus on oma isamaad korduvalt külastanud, siis dirigent **Tõnu Kalam** jõudis vanemate sünnimaale alles esmakordselt. Endel Kalam oli omal ajal Eestis tuntud aldimängija ja dirigent, Erika Kalam pianist. Nende pojast on tänaseks kujunenud Ameerikas hinnatud orkestrijuht, kelle taktikepi all on mänginud Huntsville'i, Ida-Texas ja Duke'i Ülikooli sümfooniaorkestrid, Toronto "Lyra Borealis" ja New Englandi kammerorkestrid. Ühtaegu on T. Kalam ka hea pianist, muusikapubliitsist ja -kriitik.

T. Kalam valis oma kontserdi keskseks komponistiksi **R. Straussi**, kelle sümfooniline poeem "Surm ja selginemine" on muusikalise materjali läbi mitutpidi seotud ligi 60 aastat hiljem kirjutatud vokaalsüidiga "Neli viimast laulu". See on põhjenduseks teoste sagedasele koosesitamisele. Igikestvaid elu ja surma probleeme käsitleb 83-aastane autor pea sama fantaasiarikkalt ja värvikalt kui 24-aastaselt. Siiski on lauludes enam resigneeritust, mida Mare Jõgeva oma kontseptsioonis pidas ehk liigseltki silmas ja seeläbi jäi mõnikord alla kirkale orkestripartiile. Kummatigi oli lauljanna heas vormis ja, toetudes paljudele kogemustele suurteoste esitamisel, kujundas laulud sisukaiks.

R. Straussi teoseid raamisid E. Tubina "Pidulik prelüüd" ja S. Barbeni "Teine essee orkestrile".

18. mail toimus Nigulistest **Laine Mustassaare** ja **Tiit Kiige** kontsert. Metsosopran L. Mustassaar laulab juba üle 30 aasta Eesti Raadio segakooris ja on olnud sagedane solist nii koori- kui vokaalsümfoonilistes teostes. Oma igas registris meeldivakõlalise häälega ja hoolikalt esitatava sisuse süüviva kunstnikuna on ta alati teinud kuulajaid millegi ilusa võrra rikkamaks. Sel õhtul õnnestus eriti kava l pool. J.S. Bachi aariad kõlasid kaunitult ja vallutavalt.

T. Kiige osa hõlmas nelja ulatuslikku oreliteost, eriti pani kuulama P. Süda Prelüüd ja fuuga g-moll oma läbimõelduma registritevaliku ja diferentseerituma faktuuriga.

Mai viimasel päeval mängisid Olavi saalis viiulikunstnik **Lemmo Erendy** ja soomlasest pianist **Olli**

Hautala. Nad on kolleegid Vantaa Muusikakoolis ja parajast eavahest hoolimata leidnud muusikas täieliku teineteisemõistmise. Seda tõestas kadestamisväärtne koosmänguline vabadus, eriti C. Francki sonaadi üksmeelne dramaturgiline ülesehitus.

Rohkete väikevormide seas äratasid tähelepanu U. Tikkaneni kaks teost, mille saamisloos on suur roll L. Erendy improviseerimisandel: nii *Masques*'i kui *Chanson triste*'i viiulikadentsid on kirja pandud viiuldaja poolt.

J. Haydni Klaverisonaat h-moll tutvustas tähelepanuväärset ansamblisti O. Hautalat ka suurepärase solistina.

Mai külalistest tähelepanuväärseim oli "**London Baroque**"i triokosseis. Charles Medlam, Richard Gwilt ja Richard Egarr (vastavalt tšello, barokkviiul ja klavessiin) on kõik põhjaliku hariduse saanud ja end järgitult minevikumuusikale pühendanud kunstnikud. Kavas oli tuntud helimeistrite Corelli, Händeli, Bach'i ja Boccherini teoste kõrval ka C.F. Abeli Trio A-duur.

Moskva kooliga pianist, nüüd USA-s elav **Oleg Volkov** tõi meile aga üsna kirju kava Beethoveni 32 variatsioonist Kreisler-Rahmanonovi "**Armupiinadeni**"! Tegemist on taas ühe vabas maailmas õitsele puhkenud nõukogude pianistiga, keda võrreldakse lausa Horowitzi endaga.

Juunis langes kontserdielu raskuspunkt rahvusvahelisele "**Tallinna Oratooriumifestivalile**", kuid oli teisigi mainimist vajavaid muusikasündmusi. Kõigepealt **Peep Lassmanni** klaveriõhtu, kuhu väheste, aga väga teadliku publiku meelitas põnev programm.

Oma loominguusse religioonist, eksootikast ja panteismist ainet ammendav O. Messiaen on P. Lassmanni juba varem köitnud – meenutagem hiigeltsükli "**20 pilku Jeesuslapsel**" esitust. Nüüd siis "**Lindude kataloogi**" esimesed 4 osa (kolmeteistkümnest). Neile on antud põhjalik programm täpse kellaajani välja, millal ühe või teise linnu hääliitus fikseeritud! Võimsad looduspildid nõuavad pianistilt fantastilist virtuoossust, "**linnulaulu kujunduseks**" aga vältimatuid metsaskäimisi.

Eks ole U. Sisaski "**Tähistaevaski**" seotud panteistliku looduskäsitusega ja eks paigutu E. Mägi "**Lapimaa joigude**" ürgne ütlemislaad samasse valdkonda; P. Vähi "**Kontemplatsiooni sümfoonia**" sisekaemuslikkuski ei langenud välja üldisest suundumusest.

Eestimaa väljapaistvaima pianistina on P. Lassmann aina pälvinud ülistussõnu, seegi kord pole muud öelda kui "**suurepärase, vaimustav!**"

Tahaks eriti alla kriipsutada tema missioonitundelisust eesti muusika suhtes ja austusväärset tagasihoidlikkust: interpreeti nagu polekski, kogu au langeb autorile!

Juunis tuli tagasi ka "**kadunud poeg**" – Moskva ja Pariisi konservatooriumis pikka aega õppinud klarnetist **Ott Maaten** esines koos P. Lassmanni ja oma abikaasa **Lilian Tamm-Maateniga**.

Viiuldaja **Ulrika Kristian** ja **Marje Lohuaru** klaveril ja klavessiinil andsid põneva, nüüdisaegsest muusikast kokkupandud kontserdi.

Maailmakuulus austraalia pianist **Roger Woodward** vapustas meie publikut oma meisterliku mänguga.

26.-30. juulini hoidis pealinna publiku ja rohkeid külalisi põnevuses "**Oratooriumifestival**".

Esitatud teoste ajalooline haare oli väga lai: 17. sajandi I poolel loodud C. Monteverdi "**Maria Vesperitest**" 1987.a. kirja pandud A. Lloyd Webberi "**Reekviemi**"; eks olid siis ka muljed-soosingud

mitmesse kanti laiali – vanamuusika armastajad pidasid enim lugu H.I.F. von Biberi "**Reekviemist**", romantilisemalt meelestatud A. Bruckneri "**Missast**", aga rock-ooperi "**Jeesus Kristus Superstaari**" austajad muidugi Webberi praeguse massikultuuri vaimus loodud "**Reekviemist**".

Oratooriumifestival viidi läbi põhiliselt omade jõududega, Nadja Kurem pidi koguni viimasel hetkel asendama sopran Dilberi Soome ja ainus oratoorium – J. Haydni "**Loomine**" – jäi hoopis ära "**Wiener Akademie**" altvedamise tõttu. Külalistest laulsid Soome tenor Pentti Hietanen Webberit ja Leedu solistid Sigute Stonite (sopran), Algirdas Jarrutas (tenor) ning Vytautas Juozopaitis (bass) B. Britteni "**Sõjareekviemi**", kus oli ühtlasi kaastegev Läti Riiklik Akadeemiline koor "**Latvia**" ning leedu dirigendid Jonas Aleksa ja Julius Geniušas; C. Monteverdi Vesperite ettekanne lasus aga üleni külaliste "**Vokalsolisten Frankfurt**" ja "**Drottingholm Baroque**" õlgadel, dirigendiks Gerhard Jenemann.

Püüdes muljete eredus-skaalas kontraste ritta seada, kipun esikohale paigutama B. Britteni "**Sõjareekviemi**" – see oli grandioosne nii oma esituskoosseisult, sisuliselt haardelt kui muusikaliselt väljendusrikkuselt. Kirikusse laialipaigutatud kahe orkestri ja koori (poisid kooripealsel) tekitatud stereofiiniline efekt ja kuulaja üleni endasse mähkiv helimõll kruvis emotsionaalse kaasaelamise peaaegu ekstaasini.

W. Oweni poemid (neid laulsid meessolistid kammerorkestri saatel) ja missa traditsiooniline ladinakeelne tekst panevad paika need kaks tasapinda, mille vahelises pinges kajastub Britteni soov hoiatada inimkonda sõjakoledest eest ja tasuda võlg sur-nute, ka tema isiklike sõprade ees.

A. Bruckneri "**Missat**" e-moll kuulsime Eesti Oratooriumikoorilt ja orkestrilt "**Tallinn**" Andres Mustoneni juhatusel. Sel hooajal teistkordselt ja seda on suurepärase teos täielikult väärt. Sisuline kontsentreeritus ja äärmuseni küündiv emotsionaalsus – utreerituna A. Mustoneni tugevast tundelaengust – jättis kauakestva mälestuse. Kontserdil kõlasid ka A. Bruckneri neli kaunist motetti.

Uudsuse ja tunnete avalusega köitis A. Lloyd Webberi "**Reekviem**" ehk rohkemgi kui vanamuusika tuntud radu kulgev ilukõne. Teoses oli mitugi hingeminevat lõiku ja selles "**minemises**" oli suur osa noorel solistil Uko Paasikul – tema duetti V. Kuremiga ei saa kuidagi unustada –, samuti Eesti Poistekooril, kes oli reekviemi põhiline, juba kogemustega ettekandja.

See pole Webberi ainus "**tõsine**" helitöö. On veel Variatsioonid Paganini teemal tšellole ja lühiooper, nii et püüe eri ajastute stiile ühendada on oma rokooperitega pöörast karjääri teinud autorile üsna omane. Konservatiivsemale kuulajale võis reekviemi teksti rütamine sellisesse mürtsvasse ja "**kergemeelsesesse**" muusikasse olla ehk vastukarva, kirikus olid aga ülekaalus tolerantsemad – reekviemi kviteeriti suure aplausiga. Arvo Volmer tegutses keerulise partituuriga tulemuslikult, hoides kõike koos ja ilmestades reekviemi erinevaid karaktereid üsna köitvalt. Põneva teose ootuses jäi aga kontserdi algul kõlanud J. Brahmsi Serenaad venivaks ja väheütlevaks.

Toomkirikus kõlasid C. Monteverdi "**Maria Vesperid**", samas kandsid Vanalinna Poistekoor ja Vanalinna Barokkorkester Neeme Punderi dirigeerimisel ette Briberi "**Reekviemi**". Peab kahjuks ütleva, et saksa-rootsi külaliste "**reitingu**" viis mõneti alla ebatäpne intoneerimine. Kummatigi ulatati neil õhtuil kuulajatele vagadust, puhtust ja pühadust ülistav muusika sellise rõõmsa avatusega, mis ei jätnud ühtki kirikus viibijat ükskõikseks.

Kas tore ja kasulik festival viimast korda?

29. juulist kuni 7. augustini toimus Tallinnas järjekordne, VIII orelifestival. Kas maksuametnik tuleb seejärel Andres Uiibo kodust vara üles kirjutama, pole veel selge!

Umbes niisugune mulje jäi mul organisatsioonilisele Kaarli kirikus pühapäeval, 7. augustil. Osalesid peaaegu kõik Tallinna tegevorganistid ja Pärnu linna ainus orelimängija.

Andres Uiibo rääkis organisatsiooniprobleemidest, sponsoorite otsimisest jms. Kaheksa aastat tegutsemist sellel alal pole möödunud jälgi jätmata. Küllap aastad on andnud kogemusi, asjaajamisoskust jm., kuid keegi ei oska kokku arvata energiakuulu, mida selline töö on nõudnud. Eriti hull olevat sponsori saamine pärast nn. haldusnõukogu seadust. Kui enne said asjad aetud riikliku ettevõtte direktoriga, siis nüüd on lisaks asja olemuse selgitamisele vaja oodata, millal lugupeetud härrad suvatsevad kokku tulla (vt. C. Northcote Parkinsoni raamatut "Parkinsoni seadus"). Ene Pilliroo küsimusele, kas 9. orelifestival toimub, ei vastanud Andres Uiibo 7. augustil veel midagi kindlat.

Festival kestis kümme päeva, märksõnadeks C. M. Widor ja eesti muusika. Avatseremoonia oli kutsetega. Vanade meistrite Gabrieli ja Purcelli kõrval kanti ette E.-S. Tüüri *Spectrum II*. Meelde sööbis suurepärase ansambel H. Purcelli teostes (**J. Leiten, A. Uiibo, "Tallinn-Brass"**) ja see, et lugupeetud kultuuriministri kõne sisu jäi täielikuks saladuseks. Keegi võiks kõnemehe õpetada, kuidas end kiriku aktustikas arusaadavaks teha.

Avakontserdil mängis **Hartmut Rohmeyer** Lübeckist Widori nn. romaani sümfoonia (*Symphonie romane op. 73*). Muusikaliselt on see üks ilusamaid, vähemalt allakirjutanu meelest, ja kanti koos muu kavaga ka kenasti ette. Paraku jäi esimene õhtu hiljem teiste muljete varju. Laupäeval, 30. juulil oli Niguliste rahvast täis mitmel põhjusel. Kohal olid Andres Uiibo ja Urmas Sisaski austajad ning ettekandele tulid U. Sisaski uudisteosed. Orelisümfoonia neljas osas "*Geminorum Kastor*" on arusaadava helikeelega lugu, pisut kummaline tundus

küll viimase osa lõpp peale kena *passacagliat*. Sümfoonia trompetile oreliga ning samaantrummile ja didgeridoole "Uranus" on põnev teos. U.Sisask osales ettekandes ise trummi ja didgeridooga, mille mängumaneer meenutas seekord küll pisut karjapasunat. Mis juhtuks, kui teos tuleks ettekandele ilma viimatinimetatud instrumentideta?

31. juulil andis kontserdi **T. Deksnis** Riist. Lisaks Widori 2. sümfooniale mängis ta läti muusikat: A. Kalniņi *Prelude*, I. Zemzarise *Field*, P. Vasksi *Te Deum* on heakõlalised ja hästikirjutatud teosed. Kõike seda kroonis suurepärase esituse ja nuriseda võiks vaid publiku vähesuse üle.

F. di Lerna kontsert 1. augustil jäi esineja haigestumise tõttu ära. Seega ei saanud teoks plaan mängida kõiki Widori orelisümfooniaid ja meistrikursuste huvilistel jäi kuulmata loeng Frescobaldi ja Kerli teostest.

Kontsert eesti muusikast oli mulle üks huvitavamaid, seda nii lugude kui esinejate poolest. Kõige parema mulje jätsid Deksnis, Uiibo ja Gailit.

Festivali tipp hetk oli kahtlemata **Olivier Latry** oreliohtu. Kahe kontserdipoole jagu romantilist prantsuse muusikat esitati perfektselt. Imetleda võis nii organisti virtuooslikkust kui muusikaalsust. Tormiline aplaus Widori mängituuma, 5. orelisümfoonia järel sai sissejuhataks lisapalale, mis esitati juba kuulnud headuses. O. Latry oli ka kalleim esineja festivalil, aga sellest on A. Uiibo juba ajakirjanduses rääkinud.

Muudatusena ajakavas mängis järgmisel õhtul **Michael Gailit** Viinist. Taas täitis kava prantsuse muusika, seekord küll igavamas vormis. Reedel esines **Eberhard Lauer** Hamburgist. Kavast pakkus enam huvi J.A. Alaini muusika ja Widori 6. orelisümfoonia. Ivalo Randalu on P. Süda oreliohingutest kirjutades alati märkinud, et ta kandis selle sümfoonia 1. osa suurepäraselt ette lõpupeksamil Peterburi konservatooriumis. Tunnetades Süda kohta eesti orelimuusikas ja ennast u. 80 aasta tagasi arvates võis mõelda, kuidas mänginuks seda lugu meie orelimuusika suurkuju.

Väga meeldiv oli **Rolf**

Uusvälja oreliohtu. Kuulda võis suurepäraselt registreerimisoskust ja ilusat teostust, millest õhkus poeetilisust ja soojust.

Festivali lõpetas **Hans Gebhard**, kelle esituses jäid eriti meelde Hindemithi 1. sonaat ja Widori *Symphonie gothique op. 70*.

H. Gebhard oli ka üks meistriklassi tegijaist. Selleks ürituseks koguneti Kaarli kirikusse, kuna Estonia orel on remondis: kavas oli J.S. Bachi ja D. Buxtehude teoste analüüs. Osalesid Kadri Ploompuu, Merike Saarmets, Jaanus Torrim, Dmitri Pihlakas ja Piret Aidulo. Igaüks võis mängida mõne loo nimetatud autoritelt ja sai seejärel oma juhised. Kuna osalejaid oli väga vähe, võisime palju küsida ja mängida.

Pamela Decker tutvustas kursustel ameerika orelimuusikat, sealhulgas enda oma, kasutades selleks heliplaatide ja kassetide abi ning oma oreliohtu esimest poolt.

Niguliste kõrval sai muusikat nautida ka Pühavaimu ja Toomkirikus, kus toimus W.A. Mozarti "*Vesperae solennes de confessore*" ja J. Haydni "*Theresien-Messe*" ettekanne ning festivali koori ja orkestrit dirigeeris H. Gebhard.

Lisaks Tallinnale olid kontserdid veel Pärnu Elisabeti, Paide, Rakvere, Viljandi Jaani, Pilstvere ja Põltsamaa kirikus.

Kaheksa aastat on Eesti Raadio salvestanud kõik need kontserdid ja Ene Pilliroog teinud ülevaatlikke saateid ning vahendanud organistide ja ka teiste kuulajate muljeid. Festivali kasudesse võib lugeda rohkeid kontakte: nii mõnigi organist on saanud võimaluse õppimiseks välismaal, müügile on jõudnud kaunis raamat eesti orelitest, rohkelt on tutvustatud eesti orel- ja muud muusikat nii elavas esituses kui trükiste kaudu. Hindamatu väärtusega on info, mida siin käinud organistid ja teised festivali külalised on meie maast, kultuurist ja eelkõige orelitest kaasa viinud.

Orelifestival on meil olemas tänu Andres Uibo. Kas teravnenud majandusprobleemid võimaldavad tal organiseerida neid veel edaspidigi?

PIRET AIDULO

Ernesaks juhatas meid peeruvalguses

Kui ma 1949.a. detsembris lahkusin Kaasani haiglast, pidin sõitma Siberisse Siverpuli, kus oli hakatud organiseerima Eesti Laskurkorpust. Vene keelt oskasin

ma vähe, küsisin, kus on eestlased ja sattusin hoopiski Eesti tööpataljoni Kambarkas. Olud olid seal rasked. Gustav Ernesaks oli mingi kantseleiametnik. Metsatööl koos teistega ta ei käinud ja ega ta vist

sellega oleks hakkamagi saanud – tal olid niisugused õrnad tütarlapsekäed. Aga vene keelt paistis ta teistest paremini oskavat, oli mingi vahemees vene ülemuste ja eesti mobiliseeritute vahel, püüdis hoolitseda selle eest, et mehed oma toiduportsjonid kätte saaksid, kui võimalik, rohkemgi.

Meeste meeleolu polnud suurem asi. Noor Ernesaks püüdis turgutada, rääkis: “Hakkame laulma, teeme koori! See aitab pead püsti hoida, muremõtteid unustada.” Tegimegi, ja Ernesaksal oli õigus. Tuju läks tõepoolest paremaks.

Ernesaks laskis igalühel laulda salmi või paar laulukest “Kas tunned maad, mis Peipsi rannalt“, määras kindlaks häälerühma, kes I tenorisse, kes II tenorisse, kes bassi laulma. Väljavalitute – umbes neljandik laagri elanikest – moodustati 30-liikmeline meeskoor. Enamik mehi on nüüd juba

manalas, meelde on jäänud Aleksander Tarvis (pärasine looduskaitseinspektor), Arnold Veski, Sirna – eesnime olen unustanud.

Paarinädalase harjutamise järel andsime 1942.a. jaanuari lõpul ühes suuremas hoones – see oli vist kohalik rahvamaja – kuue männipeeru valgel esimese kontserdi, kuulajaiks olid nii teised eestlased kui ka kohalik rahvas. Ühe vene laulu võtsime ka kavva – “Žil-bõl u babuški“. Põhiliselt laulsime aga tuntud eesti laule: seesama “Kas tunned maad“, “Isamaa ilu hoieldes“, jt. Vene publiku eriliselt tugeva aplausi kutsus esile A. Lätte “Kus Põhjalahe kohiseb“, nähtavasti oma väga ilusa meloodia tõttu. Vene

ülemustele nähtavasti ei meeldinud aga “Eestimaa, mu isamaa“, pärast seda ütlesid nad midagi Ernesaksale üpris pahasel toonil.

See kontsert jäi mulle viimaseks, kuna mind saadeti ära sinna, kuhu mul oli lähetuskiri haiglast. Peagi tulid mulle sinna järele ka teised Kambarka töölaagris ellujäänud kooriliikmed, kes olid veel mitu kontserti andnud. Ernesaksa nende hulgas polnud, ta oli suunanud koos teiste eesti kunstimeistritega Jaroslavlil.

Pärast seda puutusin veel mõned korrad kokku Gustav Ernesaksaga. Käisin korra ka tema Kadrioru-kodus külas.

RUDOLF LÖHMUS

Kultuuriala Töötajate

Ametiühingu Eesti Vabariiklik Komitee

autasustab

Gustav Ernesaksa

aktiivse osavõtu eest sõjaväesèflustööst.

See fragment 1959. a. väljaantud aukirjast näitab, et ka aastaid pärast demobiliseerimist jäi eesti lauluisa professorist Nõukogude Armee haardealatusse.

“Miski ei takista meil muuta midagi enda sees“

Orffi-süsteem on muusikalises täiendõppes kujunenud meil üheks perspektiivsemaks suunaks. Monika Pullerits, Sul õnnestus osa võtta Orffi seminarist Soome Orivesi õppekeskuses. Mida see seminar endast kujutas?

See oli eelkõige rütmiseminar, kusjuures rütmi käsitleti nii liikumises, muusikas kui tekstis. Osa võisid võtta mitte ainult muusikud, vaid ka kõik, kes tundsid huvi selle valdkonna vastu. See oligi meeldiv üllatus: enamaltjaolt tulid lastega tegelevad inimesed. Keegi ei häbenenud midagi. 3 päeva muusika, kunsti ja liikumise integratsiooni.

Kelle kulul sai sõit teoks?

Eestlastele tehti hinnaalandust: maksime poole õppemaksust. Samuti aitas Harri Setälä, kellel on Soomes oma Orff-stuudio, ja meie Muusikaõpetajate Liit.

Kes olid seminaril õppejõududeks?

Kõige rohkem jäid meelde Wolfgang Hartmann Salzburgi Orffi-Instituudist ja Soome tuntud laulikute autor Soili Perkiö.

Mis Sulle oli sellel seminaril kõige põnevam?

Vahest see, et kõik oli seotud

ümbritseva eluga. Selline lähenemine, mis selgitab lapsele muusikat läbi elulise liikumise ja kõige tuttava, mis on lapse ümber.

Kui palju oli eestlasi ja kuidas tundsite end improvisatsioonilises miljöös?

Meid oli seitse. Tundsime end suurepäraselt. Tajusin seal eriti selgelt, et kõigepealt võtab laps muusikat kui elu välise külje illustratsiooni, alles hiljem kui sisemiste elamuste väljendust. Orffi-õpetus on vahend lapse loominguliseks arendamiseks. Meie muusikatundides on tavaliselt palju laulmist, aga mina tunnen end just muusika-, mitte laulmisõpetajana. Kõidab võimalus koguda loovust muusikas, anda võimalus fantaasia spontaansete väljendusele.

Kuidas Sa ise selle kogemuseni jõudsid?

See tuli iseenesest. Kui üritad leida endas last ja hakkad tegema asju nii, nagu laps seda vastu võtab, avastad, et kõige tähtsam ei pea olema alati tulemus, vaid see, kuidas selleni jõutakse. Juba helilooja R. Pätski kasutas neid samu elemente ja oli oma eluajal ka C. Orffiga sidemetes.

Olen püüdnud saavutada õppeprotsessis terviklikkust. Õppeprotsess peaks läbima kõik lapse arengust sõltuvad

etapid. Mänguline osa on väga tähtis, kuigi ka sellel on piirid. Alustasin päris väikestega. Osa on jõudnud kolmandasse klassi, mõni käib ikka veel edasi – ju siis meeldib.

Orffi-instrumentarium – see on kõigi võimalus teha ise muusikat. Sellel põhineb ka süsteemi teraapia.

Praegu toimub koolireform. Mis jääb puudu?

Õppeainete omavaheline seotus. Et kirjandusõpetaja teaks, mis toimus samal ajal muusikaõpetuses ja vastupidi. Elus on kõik omavahel seotud. Kui me tunneme, et oleme võimetud muutma midagi enda ümber, siis miski ei takista meil muuta midagi enda sees.

Selle energia, mille me kulutame muretsemiseks kõige välise pärast, peaksime panema enda sisse. Õpetajaks olemine nõuab kogu aeg tööd iseendaga, oma vaimuga. See on huvi tundmine mitte ainult oma erialasse puutuva vastu, vaid huvitumine kõigest, mis on meie ümber.

Lõpuks tuleks Muusikaõpetajate Liidule avaldada tänu selle eest, et ta praegu pakub nii palju võimalusi enesetäiendamiseks.

Küsitles ja pani kirja
ÜLLE-KRISTINA HEINSALU

MUUSIKAMEENUTUSI SUVEST

Vanamuusika festival

Muusikakalendris on Eestimaa suviste muusikaürituste nimekiri väga pikk. Seda sirvides võib oletada, et igapähe suvi oli meenutus sellest, kes kus ja millal käis. Meenutan midagi oma suvisest kalendrist.

Kui Viljandis oli Vanamuusika Festival alanud, polnud suvi veel kohal. Kevadiselt karged õhtud Lossimägedes olid paljudele vanamuusikasõpradele oodatud sündmus. Festivali avas Tallinn-Brass, kes Andres Mustoneni dirigeerimisel esitas "Tulevärgi muusika" koos tõelise tulemänguga. Idealistile jättis pürotehnika lahjavõitu mulje. Ilutulestik piirdus enamasti rakettide paugutamisega, kuid hea seegi. "Tulevärgi muusika" on aegumatu väärtus ning loodame, et eesti kontserdipublik jõuab ära oodata ka seda saatva tõelise ilutulestiku. Muusika poolelt olid elamused seekord palju vaimustavamad.

Helisõhtul ootas kuulajaid vanas Kirsimäe Aidas Gesualdo Kontsert-matus, tseremooniat juhtimas Neeme Punder. Ta on haruldaselt andekas muusikahing, kelles elavad koos flöödimängija, näitleja ja dirigent. Festivali suured maiuspälad olid Biberi "Reekviem" Vanalinna Barokkmuusikute esituses ja Haydni oratoorium "Loomine" Filharmoonia Kammerkoori ja Kammerorkestri esituses. Dirigendid Neeme Punder ja Tõnu Kaljuste olid tulemusega rahul. Sõnum jõudis ka publikuni. Viljandlaste huvi suurvormide vastu oli erakordselt suur. Jälgiti tekstilehti, nauditi muusikat ja hingestatud interpretatsiooni.

Kolmas võimas akord kõlas õhtul Kirsimäe Aidas, kus Tallinn Brass pakkus külakostiks Mussorgski "Pildid näituselt", mida oli menukalt mängitud Tallinnas ja Tartus. See lugu vajanuks suuremat saali. Nii võimas muusika tahab kuulamist distantsiga. Väga mõjuv oli see teos "Estonia" kontserdisaalis. Dirigent Tarmo Leinatamm oskas Viljandis orkestri kõla vastavalt ruumile pisut taltsutada, et muusika lainena üle pea ei lööks.

Viljandi on sobiva suurusega linn sellise ürituse tarvis, nii arvasid peategelased – kunstiline juht Neeme Punder ja korraldaja Tiit Jõgi. N. Punder aga lüüdis, et kõik ta plaanid Viljandi festivali osas seekord ei realiseerunud. "Oleks vaja süvendada vanamuusika tutvustamise osa. Tahtsime korraldada ka vanamuusika kursusi, kuid paraku jäi sellel aastal rahapuuduse tõttu koolitus ära. Ette kanti vaid suurvorme. Kuulajatele oli seda muidugi pisut palju."

Kuid head muusikat pole kunagi liiga palju. Tegijaid mõlgutavad mõtteid juba järgmistest vanamuusika päevadest. Tuleme tuleval aastal jälle kevadet ära saatma Viljandisse.

Suvele lähemale

Pisut suvele lähemal oli Tartu juubelilaulupidu, kus ilmataat pani eesti rahva visaduse proovile.

Kaunis laululava ootas rahvast pikisilmi, kuid ka paljunäinud laululõlvadele oli see rahvahulk tõeline üllatus. Üksipulgi kogu kava laulude kaupa pole mõtet lahti harutada. Teeksin vaid mõned tähelepanukud.

Kõigepealt nurinast repertuaari raskusastme suhtes, mis ei võimaldanud igal soovijal laulupeole jõuda. Mõned asjad ei sobinud tõepoolest suureks ühislaulmiseks, näiteks R. Tobiase "Eks teie tea", mis jäi venima,

Joodeldajad Šveitsist

Poolteist tundi pärast laulupeo lõppu polnud pääkesesäras laululõlvakult veel kõik peolised lahkunud. Selle keskel tõmbas endale tähelepanu laulev, pilli mängiv ja tantsiv trupp kirevais rahvarõivais inimesi. See oli "Jodlerklub der Jungfrau Region" Šveitsist Interlakenist – nimi on võetud kõrvalasuva Jungfrau (Neitsi) mäe järgi.

Osa trupi liikmeid oli Eestis esmakordselt, osa kolmandat korda – varem 1990. aasta laulupeol ja 1992. a. "Baltica" folk-

loorifestivalil. Neid nimetasid trupi liikmed naljatamisi pooleestlasteks. Midagi peale kiidusõnade ei õnnestunud kelleltki Eesti ja laulupidude kohta välja meelitada. Pooleestlased ütlesid vaid, et seekordne laulupidu oli vabam, võrreldes 1990. aastaga, kui Eesti oli veel Nõukogude Liidu koosseisus.

Šveitslaste vastuvõtjateks olid Tallinna Kerge Muusika Koor Paul Ruudi takitikepi all ja Keila rahvatantsijad Koidula Kohvri juhtimisel. Viimased omakorda (40 lauljat, 10 tantsijat) käisid 1991. a. Šveitsis esinemas. Peale Eesti on Jungfrau-ansambliil veel sõprusklubi ka Prantsusmaal mere ääres.

kaotas oma intiimsuse ja mõju. Selline hajutatud massilaul ei lähe hinge. Õigem oleks panna rõhk lihtsatele rahvalikele lauludele, sest suurelt massilt on mõttetu loot kõrget kunstilist taset. Teades, missuguse vaevaga õpitakse ära laulupeo repertuaar, on raske ette kujutada, et maakoored, kes enamasti paljalt kuulmise järgi oma partii omandavad, suudaksid laulda keerulisi teoseid. Heas esituses lihtne lugu on laulupeol meeldivam kuulata, pakub lauljale väljendusvabadust ja on **muusikaliselt igatahes kõrgemal tasemel. Siinkohal kehtib sama reegel, mis muusikaõpetamisel: tark õpetaja ei vali õpilasele esinemiseks rasket pala.**

Saatega lood olid eriti ohus, kippusid laiali valguma. Pisut piinlik oli Tartus kuulata J. Simmi "Oma saart". Solist Olaf Prints oli nii ülevõimendatud, et laul kaotas täiesti oma akustilise tasakaalu. Pealegi ei mõjunud muidu hea mainega koorilaulja sooloesinemine kuigi professionaalselt. Laulus ei mänginud ka helilooja kirjutatud kujundid.

Puhkpilliorkestritel oli tegemist loo äramängimisega. Eriti arusaamatuks jäi Hindpere teos, vaatamata tuttavale viisile. Mine võta kinni, kes oli süüdi.

Need olid mõned pinnud, mis silma ja kõrva hakkasid.

Kas eesti rahval on kombeks kaks laulupidu korraga? Millega muidu seletada kahte peaaegu kattuvat programmi laulupidu üksteise järel. Kui on rahva kultuurielu suursündmus – laulupeo juubel – siis olgu see üks ja tõeline. Ei ole ju kombeks sünnipäeva külas pidada. Külalised olgu sünnipäevalapsel külas ja tundku end hästi! Suure üldlaulupeo võinuks teha hoopis teisel aastal. Vaesele Eesti Vabariigile oli see igatahes suur katsumus. Nii mõnigi muusikahuviline loobus sellel suvel mitmetest väga headest muusikaüritustest väga lihtsal põhjusel: laulupeod võtsid vaese haritlase rahast tühjaks.

Tartu pidu mõjus tõepoolest hästi: ajalooõnguline, vanas vaimus, vaband laulud. Missugusel kujul aga jätkata, seda võiks mõelda iga asjastuhvitatu. Variante kuuldus erinevaid. On pakutud näiteks sagedasi maakonna laulupäevi, kus saaksid laulda tõepoolest kõik soovijad, ja üle kümne aasta suurt laulupidu Tallinnas. Suure peo repertuaar peaks küll olema kunstiliselt heal tasemel, mis eeldab ka korralikku esitust. Maakondade laulupidudele saaks kutsuda külalisi naabermaakonnast või -riigist, vastavalt omavalitsuste rahakotile. Kirevates rahvariites rahul, lõbus rahvas saaks laulda ja tantsida.

Ka pakutav kehakinnitus ja lauluõli võiks rahva peol olla rahvuslik. "Snickersi" asemel saaks suu magusaks teha "Kalevi" ja "Lindaga", juua mõdu ja ka hamburgeri asemel nosida kamakäkki või täisteraleiba maasingiga.

Rahvusliku laulupeo sponsorid ja toetajad võiksid mõelda sellele, kuidas teha laulupidu taas huvitavaks ka välismaalastele, kelle rahakotile on alati loodetud. Selleks, et ära elada ilma hingevaevata, tuleb kaubaks väärtustada oma rahvuse eripära ja rõhutada omanäolisust.

Lõpp hea, kõik hea, kui ainult oleks vähem kergendusohkeid: küll on hea, et selleks korraks laulupeod otsa said, ehk niipea ei tule! Niisugused asjad panevad mõtlema, et midagi võiks paremini olla.

MARINA TAMME

Šveitslasi, kellel on küll ilusad mäed, aga suurt vett pole, tõmbab mere äärde.

Trüükikiri ei võimalda edasi anda joodeldamist, mis oli jutuajamise taustaks. Šveitsi joodeldamine olevat teistsugune, kui Austria oma – asjatundja tegevast kohe vahet. Milles asi, seda ei jõudnud šveitslased enam seletama hakata – tuli minna kostitajate poole korraldatavale vastuvõtule. Päevad olevat pingelised – eelmisel õhtul esinemine Raekoja platsil, siis osalemine rongkäigus, järgmisel hommikul ärasõit Saaremaale, mitte ainult kaema, vaid ka esinema. Tulevikus tahetakse veelgi Eestimaaale tulla.

M. VÕHMAS

Jaapanlased Tallinna laulupeost

このように明るい歌声は、いったいどこから生まれるのだろう。そして、その歌は、すべて完全に人間の心の求むる歓びと安息に通じるものである。日本にも多くの愛する歌は、やはり沢山ある。しかし、日本の人たちの歌に心の安んずることは、あまりない。日本人は、東洋の古い形で横の人間どうしの結びつきを巧みに作る。それは、和声によるものが多いし、また静謐的であることが多い。いま国際社会のなかで日本人はこの国の人たちのように、文化的に成長を求めている習慣をこの「フジヤバウ」から学ぶ必要があると感じた。私はエストニアのこのクラシック「フジヤバウ」の本質を、重要要素と見做して日本に持ち帰り、量産をみなさんの心へ広げようと思う。 Tatsuya MURAYAMA, 歌という ~~者~~ Conductor

Ma imestan, kust küll on pärit nii helge lauluhääl. Kõik need laulud jõuavad kuulajate südameteni ja loovad seal ühe suure rõõmupüha. Loomulikult on ka Jaapanis palju laule, mida ma armastan, kuid laulud ei ühenda jaapanlaste südameid nii nagu teie. Idamaade vana kombe kohaselt leiavad jaapanlased tee üksteise südameeni varjatunal teel. See tee on küll suuresti individuaalne, kuid enamasti on see staatiline. Mulle tundub, et nüüd, kus jaapanlased on osa rahvusvahelisest ühiskonnast, tuleks meil õppida teie laulupeost, kuidas saavutada kultuurilist ühtekuuluvust. Ma pean Tallinna laulupidu tähtsaks kingituseks ja tahan seda kingitust Jaapanisse viies oma kaasmaalastele edasi anda teie väärtusliku läkituse laulude näol.

Tatsuya Murayama, dirigent, ülejaapanilise kooriliidu direktor

Pärast seda kui prl. Fukiko Gotada oli "Muusikalehele" kirja pannud oma arvamuse Tallinna laulupeost, töttas ta Veljo Tormise-

Me poleks oodanud, et äsjakuuldud laulupidu kujuneb nii meeldivaks ja kordalainud sündmuseks.

Me tahame selle suurepärase laulupeo muljetest jutustada teistele jaapanlastele, nii et järgmisele laulupeole tuleks neid palju rohkem. Meil on plaanis tutvustada jaapanlastele ka paljusid kauneid eesti laule.

Me olime varem korduvalt kuulnud laulupeost ning see suurepärase pidu avaldas meile väga sügavat ja liigutavat muljet. Me loodame Eestit ka edaspidi külastada!

Sumio Gotada, Kunitachi Muusikakolledži õppejõud, Fukiko Gotada, muusikakirjastaja

かねて聞いていた Song Festival がこんなに楽しく、感動的なのは思いませんでした。この素晴らしい Song Festival の印象を日本人に報告して、次の Festival には、もっと多くの人が見に来ると思っています。また、エストニアの素晴らしい歌を日本に広く紹介したい」と手紙を書いていました。

後藤田 純 *Sumio Gotada*
 後藤田 純 *Fukiko Gotada*

We have heard about Song Festival for several times, so we are very deeply impressed and moved by wonderful festival. We do hope to visit Estonia next time !!

ga kokku leppima mõnede tema teoste Jaapanis väljaandmise küsimuses.

PÄRNU MUUSIKASUVI

... on alati olnud rikas. Nii ka tänavu. Esimeseks kevadelõpu märgiks võis pidada

Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi muusikute esimest lendu.

Kooli lõpetajatele jagati nii diplomeid kui tunnistusi. Diplomi said noored, kes lõpetasid gümnaasiumikursuse ka üldhariduses. Muusikaõppurite seas oli palju ka neid, kes jätkasid keskharidust endises koolis ning muusikaaineid omandasid Sütevaka muusikaosakonnas.

Huvitav nägi välja lõpetajate kontserdi kava, kus iga õpilase nime taht oli märgitud kaks õpetajat. Nii oli see olnud kogu õppeaja jooksul. Kuna Pärnu-suurus linnas ei jätku piisavalt kõrghariduslikult kaadrit, pidi lisaks kohalikele paluma õppejõude mujalt. Abi tuli Tallinnast, EMAst. Keelpilimängijaid konsulteerisid ja õpetasid Maris ja Mati Uffert, kes on aidanud ka Pärnu Linnaorkestrit. Mati Ufferti väärtuslikud kontsertmeistri kogemused kulusid pärnakatest muusikutele marjaks ära. Tuge sai ka linnaorkestri dirigent Loit Lepalaan, kelle tee kammermuusika juurde on pikk ja süvenemist nõudev.

Flöödierialal oli külalisõppejõud Jaan Õun, kes suutis tiheda kontserditegevuse va-

hel leida aega noorte juhendamiseks. Suuri teeneid isellomängijate koolitamises oli Toomas Velmetil. Pianistide juht ja õpetaja oli Valdur Roots.

Esimene lend teele saadetud, arvasid õppejõud, et neil jätkub aega ja tahtmist ka edaspidi gümnaasiumi muusikaosakonda aidata. Tulevikus on võimalik ka puhkpilliõpetus, kui soovijaid leidub.

Lõpetajate eksam-kontsert kujunes ainulaadseks ka kontserdi dirigendile Mati Uffertile, kes astus esimest korda elus dirigendipulti. Ülimat püüdlikkust oli tunda kõikide musitseerijate puhul, mille tulemuseks oli õnnestunud kontsert koos pisikeste iluvigadega.

Suvekursused

Neid oli Pärnus õige mitu. Teist aastat oli Pärnus suvekursust korraldamas Soome tunnustatumaid laulupedagooge Matti Pelo. Lõppkontserdil jättis eestlastest-õpilastest eredaima mulje Malle Raid, kelle laulukool ja väljendusvahendid täiustuvad iga aastaga. Väga perspektiivikana näitas ennast EMA üliõpilane Tiina Kozlova. Hea häälematerjal, huvitav tämber ja maitsekas emotsionaalsus moodustasid meeldiva eeldusteterviku.

Küllil Tomingase vorm oli kahjuks ebastabiilne. Ta on teinud läbi küllalt suure arengu nii vokaaltehnikas kui enesevalitsemises. Lõppkontsert jäi tema jaoks ära, sest eelmisel päeval oli ta kaotanud hääle, mis viitab häälepaalte suurele koormusele.

Küllil Tomingase kui algaja laulja-näitleja võimed pandi tõsisele proovile monoetenduses "Hoolimatu armuke" (lavastaja Rein Laos). Ta pidi kehistama petetud, kibestunud noort naist. Vaheldumisi eksalteeritud tekst ja laul – see nõudis nii head vokaali kui näitlemisoskust. Ühest nähtud etendusest jäi mulje, et kuna sõnaline osa oli Tomingasele suhteliselt uus ja harjumatum kui laul, siis tundus, et kogu energia või suurem osa sellest oli koonutatud sõnale. Selletõttu kannatas laul. Teksti ülepinge kandus laulule, muutes hääle ülepingutatuks ja tooreks. Selist teksti ja muusika vaheldumist võiks võrrelda laskesuusatamisega spordis, kus pärast kiiret suusatamist tuleb lasketiirus suuta rahulikult hingata, et võimalikult täpselt märki tabada. See pole kerge.

Varsti pärast Pelo lahkumist tuli Pärnusse teine, veel kuulsam soomlane – Jorma Panula, kelle säravast iseloomust ja imetevatest pedagoogilistest naljadest on ajakirjanduses palju räägitud. Huvilistele võib soovitada lugeda "Eesti Sõnumites" ilmunud järjejutu omapärasest dirigendist.

Ka sellele kursusele oli registreerunud suhteliselt vähe eestlasi. Muidugi on normaalne, et avatud ühiskonnas on kursused avatud kõigile, kuid kohtade arv oli piiratud ning olnuks hea, kui noored eestlased kasutaksid õppimisvõimalusi maksimaalselt. Märt Krell, Ott Kask, Guido Kriik ja Kuldar Rajapuu olid neli kaheksast, kes osalesid Panula kursusel. Osavõtu tingimus (peale õigeaegselt makstud kursuste tasu) oli Schönbergi klaveripala orkestratsioon, mida lahati koos kuulsa õpetajaga. Kolmandal päeval algas töö orkestriga. Täiendatud Pärnu Linnaorkester oli tules pika tööajal.

Dirigentidest

Kindlakäeliselt ja selgete muusikaliste taotlustega esines Sibeliuse Akadeemia tudeng Märt Krell, kellel oli kogutud arvestatav teadmiste pagas: Tallinna konservatooriumi koorijuhtimise eriala täielik kursus, pikaajaline lauljapraktika Tõnu Kaljuste kooris, üldine haritus. Kõik see aitas Krellil Panula õpetust paremini enda jaoks lahti pureda.

Dirigendiks küpsemine on pikaajaline, tegelikult lõppematu protsess. Aga võib-olla on hoopis nii, nagu looduses, et osa taimeidest on umbrohi ja osa näiteks tomatid. Kes tomatiks pole sündinud, sellest dirigenti ei saa.

Ott Kask arvas, et sümfooniaorkestri dirigeerimine on ilmselt tema kutsumus. Kes teab? Ka temagi on lõpetanud Tallinna Konservatooriumi, kuid puhkpillidirigeerimise erialal, mis peaks teda orkestrile tunduvalt lähemale tooma. Kahjuks ei tulnud Mozarti muusika noorel dirigendil nagu käisest.

Sillerdavat muusikat oskas saalis viibivatele uudishimulikele passiivosavõtjatele nauditavaks teha "Figaro pulma" dirigent – tõmmu, krässuspäine, lõunamaise kuuma temperamendiga Rolf Gupta. Ta istus klaveri taha ja vahel harva silmas partituuri. Kõik tuli tõepoolest nagu varrukast. Kerge ranne, täpsed lakoonilised žestid välja toomas ainult olulisemat. Tundus, et ta oleks võinud orkestrit välja võluda mistahes muusika.

Humanitaargümnaasiumi muusikaosakonna esimese lennu lõpetajad ja õpetajad.

Esireas istuvad lõpetajad (vasakult): Maarja Laak – klaver, (õp. Ene Endoja, Valdur Roots), sügisest EMA üliõpilane V. Rootsi klaveriklassis; Kadi Kais – flööt, (õp. Anne Kann, Jaan Õun); Ingrid Raat – koorijuhtimine, (õp. Elvi Treiblut, Silvia Mellik); Julia Motšalova – koorijuhtimine, (õp. E. Treiblut, S. Mellik); Maris Uffert – violaõpetaja; Neeme Ellermaa – direktor; Marge Lill – viiul, (õp. Mati Uffert), astus EMA-sse; Marina Paštšenko – klaver, (õp. Anne Rajaste, V. Roots), astus G. Otsa nim. Muusikakooli; Diana Somgina – (klaver, õp. A. Rajaste, V. Roots), astus EMA-sse koolipedagoogika osakonda; Küllike Kivi – viola, (õp. Maris Uffert); Katrin Allik – klaver, (õp. Maimu Parts, V. Roots), astus EMA-sse muusikateadust õppima.

Mati Palm Pärnu Ooperi "Figaro pulmast"

V.a. Mati Palm! Millise mulje on Teile jätnud Pärnu Ooper ja tema "Figaro pulm"?

Pärnu Ooper on julge pealehakkamine, see on asja kõige väärtuslikum külge. Et Pärnu Ooper on sündmus, näitab kas või tallinlaste erakordne huvi – viimasel "Figaro pulma" etendusel oli ooperituttavaid saalis rohkem kui mõnel "Estonia" etendusel. Lisaks täis saalid, aplausid.

Miks Pärnu Ooper Pärnu teatrist eraldi? Loogiline oleks, et ta kuuluks teatri juurde, vanasti nagu oli. Rahvusvaheline Soome-Eesti seltskond, pluss Norra dirigent. See on igati tervitatav, aga nii mõnegi osa peale oleks ju Eestist leidnud tugevama osatäitja.

Olgu ooper Pärnus, Viljandis või Narvas, seda tuleb teha nii hästi kui võimalik ja pakkuda konkurentsi teistele.

Ooper ei ole üksinda head solistid,

vaid ka koor, orkester...

Pärnu Ooperis nägin orkestris mängimas palju eestlasid. See on vana hea võte ja kasutusel ka mujal maailmas. Ilmselt on meil veel need ajad ees, kui luuakse Ooperilauljate Pank, kus on kirjas õppinud lauljad, kes ei leia endale rakendust Tallinnas ja Tartus, kuid on võimelised laulma näiteks Pärnu Ooperis. Soomes on olemas selline pank, kust saadakse lauljad ühekordseks esinemiseks teatrites Lahtis ja Tampere, vajaduse korral kasutatakse nende lauljate teeneid ka Helsingi ooperis.

Hea meel oli koorist. Need inimesed, kes kooris kaasa tegid, ei oma ju erilisi lavakogemusi. Mulle meeldis nende entusiasm ja lavavärskus, mis hakkab akadeemilistes teatrites ära kaduma.

Ooperis on üks asi, millest ei saa üle ega ümber – HÄÄL.

Nii tuntud ooperi kui "Figaro pulma" puhul võib Pärnu Ooperi osatäitjatega rahun olla, kellega rohkem, kellega vähem. Pille Lill on saanud rohkem häälelist koolitust ja oli trupist märgatavalt üle. Tervikuna aga oleks "Figaro pulm" olnud veelgi sümpaatsem, kui tema olulise tegelase Figaro (Timo Lipponen) hääle oleks rohkem kooli saanud ja maksimaalselt kõlama hakanud. Praegu jäi ta peaosale alla ja vähendas nii etenduse väärtust.

Ooper on meistrite žanr. Siia kuulub laul, rollikujundus ja diktsioon. Aga kui HÄÄL on "kauge" ja veel kujukunemata, ei ole ka diktsiooni. "Figaro pulma" itaalia keel oli niisugune, millest mina itaalia keele valdajana sain aru kohati. Kõige paremini sain aru Villu Valdmaa ja Pille Lille diktsioonist ja nende itaalia keelest.

Lava armastab noori?

Pärnu Ooperi noored lauljad on need, keda julgustati edasi töötama. Dirigent Rolf Gupta jättis muusikuna väga hea mulje. Ainult et orkestrit oleks võinud dünaamilises plaanis pidurdada, sest orkester kõlas saali rohkem kui lava ja kippus seal toimuvat paljuskki katma.

Pärnu Ooper oli Elmo Nüganeni "ooperiproov"?

Nüganen on tuntud ja teatud suurte võimetega draamalavastaja. Miks mitte ka ooperis "kätt märjaks kasta"? Nüganenil olid väga huvitavad leiud ja selles vallas, *buffa*-ooperis, tegid need selle "Figaro pulma" veelgi buffalikumaks.

Pärnu Ooper on eksperiment, sündmus, millest hea ettevõtmise juures saab HEA OOPER. Pärnus on palju suvepublikut. Tulin hiljuti Itaaliast, seal ringi sõites nägin väikelinnades suvefestivalide, mille käigus esitatakse ooperietendusi, kammerkontserte, balletietendusi, džässid jm.

Üritajal tuleb ikka midagi välja.

Ning kes ei ürita, sellel ei õnnestu ka midagi. Pärnu Ooperit tuleb laiendada ning selle peale ei pea mõtlema ainult Pärnu, vaid ka meie kultuurijuhid. Kui oleme oma eluga Euroopast kogu aeg sammu taga, kahtume siis mõne asjaga järele jõuda. Üks näitaja ongi Pärnu Ooper.

Uudishimutses

MARVI TAGGO

Vasakult Susanna (Heli Koivisto), krahvinna (Pille Lill) ja Cherubino (Kaja Post) stseenis kooriga. Kalju Pruuli fotod

Guido Kriik kontserdil ei dirigeerinud, kuid orkestritöö põhjal võis öelda, et tal on piisavalt head väljavaated dirigenditööks tulevikus.

EMA puhkpilliorkestri dirigeerimise eriala üliõpilane Kuldar Rajapuu oli kõige noorem ning seetõttu ka kõige väiksema kogemusega kursuslane. Kogu stuudium võeti videolindile, mida oma õpetajaga vaadates saab pikemalt analüüsida. Rajapuu on dirigeerimise ABC alguses. Ilmesid tavalised algaja vead: kõikumine, "tantsimine", ebapiisavad lainetused ja muu, mis teeb dirigendi žestid orkestrile raskesti arusaadavaks. Kuid alguses on see kõik mõistetav ja loomulik. Kui noormehel on tahtmist ja visadust ning õpetajal kannatlikkust, siis tulemus ei lase ennast kaua oodata.

Järgmisel aastal lubas Jorma Panula tulla uuesti Pärnusse. Seda tasub meesle pida kõigil noortel, kes tahavad mäitsta sümfooniaorkestri dirigendi rasket leiba.

Ei saa mitte vaiki olla sellest, mis häirib

Pärnu suvi oli kirev ja läis muusikat.

Igakuks leidis enda jaoks midagi. Pärnu Jazz, suvemuusikakontserdid, kirikukontserdid, meelelahutuslik tantsumuusika, keskealiste tormilised tantsuõhtud ja palju muud vastavalt maitsele, seehulgas vaibakloppimise tümpsuga diskobaarid. Selle viimasega on probleeme küllaga. Noorte muusika on olnud ja jääb alati seks vaid noortele, kuid tarbemuusika kaugenev pidevalt muusikast. Jääb vaid müra ja monotoonne rütm.

Suvisel ajal on rohkem mõelda tantsu- ja lõdvestava ajaviitemuusika peale, mis mõjub mitte destruktiivselt ja agressiivselt, vaid rõhub tunnetele ja meelelisele laisklemisele. Meeldiva muusikaga uinutatud klient ei kiirusta restoranist autoga kihutama, vaid tellib pigem veel klaasikese ja magustoidu, pealegi parandab mahedalt erootiline muusika seedimist ja rahustab närvikava. Siis jäävad telefonid ja pavidjonid lõhkumata, liiklus muutub sujuvamaks ja rahulikumaks, naeratus ilmub ka kordniku huulile – elu nagu Kardemoni linnas.

Muusika on tohutult mõjus vahend inimese psüühika mõjutamisel. Ta toimib alateadvusele – seega inimesele endale märkamatu. Miks mitte kasutada seda meie kõigi heaks. On ainult vaja elementaarseid teadmisi ja pisikest muusikakogemust. Kui

me oskame inimesi hoiatada saastunud vee- kogude eest ja teatada igasugustest ohtudest, võiks hakata hoolitsemata ka vaimse sfääri puhtuse eest, hoiatamaks inimesi neile kahjulikult mõjuvate mittemateriaalsete, seega raskesti määratletavate voolude suhtes, olgu see mõni moodne, psüühikale laostavalt mõjuv ususekt või agressiivsusele üleskutsuv müra.

Muusikud ei tohiks tõmbuda solvunult nurka, kui ennastäis restoranipidaja saadab elava muusika pakkuja uksest välja ja keerutab õhtust õhtusse sama kasseti. Kui uksest ei saa, tuleb minna aknast.

Nii palju muusikamõtteid sellest suvest.

Uuest suvest lahutab meid pime aeg, mis sobib suurepäraselt koopingi nühhimiseks. Kuidas muusikud talvel tarkust koguvad ja suveks valmistuvad, sellest kavatseme kirjutada järgmistes numbrites. Seniks aga kutsume kõiki muusikaõppeasutusi, iseäranis muusikakoole avaldama mõtteid eesti muusikahariduse, eriti instrumendiõpetusega seonduvate probleemide üle. Kirjutised võivad olla täielikult vabas vormis: tavalise lugeja kirjana, ajakirjanudlikult kaastööna jne., soovivat koos fotodega.

MARINA TAMME

Toronto – eestluse ja eesti

Pärast laulupeo lõppu kogunesime "Viru" hotelli 2. korruse kohvikusse vestlusringi – Toronto "Estonia" koori dirigent Roman Toi, sama koori lauljad Eha ja Tiiu Kaup, Elda Käärman-Vaher ja Hilja Toom ning viimase Austraalias elav ema Glory Toom koos toimetuse esindajaga. Kõigepealt tutvusid külalised sellega, mida oli "Laulupeo Muusikalehes" nende koorist rääkinud Ants Üleoja ning siis soovis toimetuse nendepoolset lisainformatsiooni Toronto eestlaste ning "Estonia" koori ja nende rolli kohta välis-Eesti muusikaelus. Kuigi Roman Toi innustas pidevalt daame oma arvamust avaldama, haaras üle poole jutujamamisest tema kujundriikas jutt.

Olla eestlane – kõige raskem elukutse

Enne kui me otsaga muusika juurde jõudsim, pidas Roman Toi vajalikuks iseloomustada üldse väliseestlasi: "60-ndate aastate keskpaigas, kui mu poeg õppis veel ülikoolis, ütles ta mulle: "Eestlane olla on kõige raskem elukutse maailmas. Kui õpid gümnaasiumis, pead sa olema 10 esimese hulgas, kui juba ülikoolis – siis 5 parema hulgas." Meie, vanemate inimeste nõudmised noortelt inimestelt on olnud tõepoolest väga rängad. Gümnaasiumist tuli läbi käia ja selle järel ka ülikoolist. Ikka selleks, et elus paremini läbi lüüa."

Eha Kaup ja teised daamid lisasid, et vanemate ränkade nõudmiste hulka laste vastu on kuulunud ka muusika aluste omandamine. Peaaegu iga väliseestlase laps on vähemalt varase nooruses õppinud mingit pilli, tavaliselt klaverit või viiulit.

Kui eestlane läheb mingisse büroosse tööle, siis paneb ülemus peagi tähele, et ta on selline imelik inimene, kes tööülesandeid täidab 100-protsendiliselt. Kui kedagi on vaja juurde võtta vakantsile kohale, küsib ülemus tema käest, keda ta soovib. Tavaliselt soovib eestlane teist eestlast. Tulemuseks on pea täielik tööhõive ja hea maine maades, kus eestlasi elab.

Vestlusringis (paremalt) Tiiu Kaup, Elda Käärman-Vaher, Roman Toi, Margit-Viia Maiste, Glory Toom, Hilja Toom, Tiiu Kaup, Herbert Vainu.

Eestlased püüavad oma rahvuslikku identiteeti säilitada. Selles osas on maailma eri paikades peamiseks keskusteks eestlaste oma kirikud. Nendes on ruumid pühapäevakoolideks, laulu- ja tantsuringideks, muudeks seltskondliku läbikäimise vormideks. Kus on rohkem eestlasi, on olemas ka Eesti Majad.

Torontos on eestlasi rohkesti ja nende rahvusliku identiteedi säilitamise tung eriti tugev. On oma eestikeelsed ajalehed, lasteaiad, eestikeelsed õhtukoolid, ingliskeelsetes koolides püütakse – ja küllalt edukalt – koondada eesti lapsed samasse klassi. Huvi eesti keele vastu on viimasel ajal kasvanud ka mitte-eestlaste hulgas. Tiia Rimmelkoore eriklassis hakkasid nullist peale eesti keelt õppima mitte-eestlased. Toronto ülikoolis on eesti keele õppetool.

Eestlase arstiks on seal tavaliselt teine eestlane, hambaarstiks samuti. "Estonia" kooris, mis koosneb põhiliselt kõrgharidusega eestlastest, leiab R. Toi ja leiavad ka kooriliikmed oma ihu- ja hingehädadele ravijaid oma koori liikmete hulgast. Kord palunud R. Toi oma tenorist hambaarstil valmistada talle erinevad kunsthambad liha ja pudru söömiseks. See vastanud, et dirigent on ajast liiga palju ette jõudnud.

Koori täiendamine noorte eestlastega, mis on probleemiks mujal, ka Rootsis (see ilmnes ka intervjuerija põgusatel jutuajamistel laulupeo ajal Rootsi eestlastega), ei valmista "Estonia" kooris erilisi raskusi. Kui neid ongi, siis mitte niivõrd eesti vanemate laste halva

emakeeleoskuse, vaid muude atraktsioonide rohkuse tõttu. Nende hulgas on rahvatants, mida õpetatakse ka eesti keeles.

Tallinn – Toronto – Tartu: eesti muusika keskused

"Estonia" oli esialgu mõeldud kammerkoorina, kelle laul oleks kõrge kvaliteediga, kerge nagu sulg. Kavatseti sõita 1990. a. Tallinna laulupeole. Siis tuli inimesi, kes tahtsid ka laulupeole sõita, end koori laulma pakkuma. Tuli valida, kas kvaliteet või suur taidluskoor, kes sõidab kodu – Eestisse. Kohusetunde oma isade maad külastada soovivate inimeste vastu sundis R. Toid valima teise variandi, kuigi muusikule oleks esimene rohkem rahuldust pakkunud. Kui eelmisele laulupeole tuli vaid 30-pealine koor, siis seekord juba 82, perekonnaliikmetega kokku 160 inimest. Nokk kinni, saba lahti, nagu ütleb vanasõna.

"Mis "Estoniast" tulevikus saab, on praegu veel raske öelda. Kui järgmise laulupeo repertuaar pole tehniliselt nii raske, kui oli seekord, saadakse 4 aastat olla kammerkoor.

Noori inimesi tõmbab "Estoniasse" ka repertuaar. Kuni viimase ajani oli välis-Eesti muusikaelus kummaline arusaamine: kodumaal oleks muusikaelu 1944. aastaga just nagu katkenud. Ühesama autori teos, kui see oli kirjutatud 1944. a., kõlbas, kui juba 1945. a., enam ei kõlvanud. See arusaamine löi veel 1992. aasta New Yorgi ESTO-1 läbi.

kooriliikumise kants välismaal

Tellisin René Eesperelt selleks loo. Ta kirjutas kena, südamliku laulu "Kui Kalev koju tuli". Saime New Yorgi laulupeo kava väga hilja kätte. Vaatasin — Eespere lugu pole sees. Kirjutasin siis talle ja palusin luba anda "Estonia" koorile selle esmaesitusõigus. Saime selle. Ning esmaesitusel ka niisuguse aplausi, et laulu tuli korrata.

Sellist kummalist arusaamist on esinenud ka teistes Toronto koorides. "Estonia" on olnud nagu traktor või lumesahk, mis sellistest eelarvamustest läbi murrab. Ta on toonud väliseestlaste kooride repertuaari Eespere, Vinteri, Tautsi, ka Tormise. Nüüd kohtus koor siin Lembit Veevoga, kelle laule "Haned, luiged", "Ronk" jt. on "Estonia" koor laulnud mõnuga juba 1964.-65. a. Me teame, milliseid asju eesti heliloojad kodumaal on pannud ridade vahele, alates Ernesaksa laulust "Mu isamaa on minu arm".

"Estonial" on lahtine repertuaaripoliitika, peaasi, et oleks ilus muusika, head sõnad ja ka parasjagu pinget tehniliste raskuste ületamisel. Et oleks rõõm laulda. Ega ainult kodu-Eesti uemate laulude esitamisega endale nime ole tehtud. Ka näiteks Kaljo Raidi on palju esitatud. Koor on küllalt suur ja ka küllalt noor, et repertuaari võtta üpris nõudlikke palasid eesti kooriloomingust. Ega alati minda publiku ette täiskoolesisuga, mis viib mõnevõrra alla koori kunstilist taset. Esinetakse üsna palju ka väljaspool "Eesti getot".

"Küll on tore tunne, kui lähed kuskile laulma ja siis keegi ütleb: "Küll te laulsite ilusasti. Kust te tullete?" Ütleb. "Ah Islandilt," kostetakse selle peale. Tuleb pikalt-laialt seletada, et see on soome-ugri keel ja et soome-ugri suguvõsast oli pool Venemaad ja Ida-Euroopat täis, enne kui slaavlased hakkasid seal laiutama ja püüavad seda praeguseni teha. Ma ei häbene öelda, et olen muusikat toorelt ära kasutanud eesti rahvuspoliitiliseks võitluseks, pääsemaks ringkondadesse, kellel on kaasa öelda oma sõna Lääne poliitika kujundamisel, ja kuhu muidu ligi ei pääse."

"Estonia" koor pole ainukene Eesti muusikakollektiiv Torontos, kellel on arvestatav tase. On perekond Lindaude ansambel, kes laulupeo ajal mitmel pool Eestis esines. Elda Käärman-Vaher, Eha ja Tiiu Kaup tunnevad seda suguvõsa üsna hästi. Isa-ema panid lapsed juba mähkmetes laulma. Üks õdedest on professionaalne muusik — kirikukoori ja segakoori dirigent. Ka nende saateansambel koosneb põhi-

liselt eestlastest, ainult üks võõras on hulgas.

Toronto vaimu viljastavast mõjust on hea näide Hilja Toom. Ema Gloryga jutustasid nad sellest vaheldumisi. Hilja on sündinud Austraalias, mõlemad vanemad on eestlased. Eesti Maja Melbourne'is oli aga kodust kaugel ning kui isal tuli hakata vahetustega tööl käima, jäid sidemed sellega üpris harvadeks. Lapsena õppis ta klaverit, koolis laulis ansambelis, aga "austraalia keeles". Õppis Hilja farmatseudiks. Kui ta kolis Kanada läänerrannikule Vancouverisse, siis seal sidemeid kohaliku eesti kolooniaga ei tekkinud ning emakeele õuski kippus jääma vaid passiivseks. Kui ta kolis ümber Torontosse, haaras sealne eesti vaim teda kaasa: hakkas mitte ainult eesti keeles suhtlema, vaid tuli "Estonia" koori kaudu eesti muusika juurde. See köitis niivõrd, et "Estoniast" ei piisanud. Koos mõnede mõttekaaslastega asutas ta 14-liikmelise *piccolo*-koori, mis iga pühapäeva hommikul koguneb Hilja Toomi korterisse harjutama. Üks agaramaid kaasalööjaid on Elda Käärman-Vaher. Kuulatakse plaatidelt ja kassetidelt eesti uuemat muusikat, valitakse sealt endale välja uut repertuaari. Tallinna laulupeole tuldi ka uut repertuaari otsima, aga selles osas leiti noote vähe. Oldi arvamusel, et Tallinnas võiks olla mingisugune keskus, kust saaks nii noote kui muid informatsiooni. Toil on muidugi Eestiga tihedad sidemed, kuid oma ettevõtmistega ei taheta teda tülitada. Novembris tuleb Hilja Toom pooleks aastaks Eestisse end täiendama (ta pole ju professionaalne muusik) ning sellele ajale paneb ta kontaktide tihendamise osas suuri lootusi.

R. Toi ise oli meie vestlusringi lõppemise ajaks, kui rääkisime *piccolo*-koorist, juba tõtanud mingeid muid kiireid asju ajama. Enne seda, kui jutt oli Toronto eesti vaimust, oli intervjuerija ja tema vahel toimunud poolnaljatlev kokkuvõttlik repliikide vahetus. Toimetuse esindaja sõnade peale "Niisiis on kolm suurt t-tähega algavat Eesti keskust Tallinn, Toronto, Tartu, oli ta kohalviibijate naeru saatel vastanud: "Nii võib öelda küll ja just sellises järjekorras."

Kuidas edasi?

Sellele järgnes pikem ja tõsine arutelu eesti koorimuusika ja üldse eestluse tulevikuperspektiividest välismaal. Ameerika mandril on praegu peale Toronto olemas veel mitmeid sellelaadseid keskusi — idarannikul New York, Washington, Connecticut, Baltimore, Boston, Buffalo, läänerrannikul Los Angeles,

San Francisco, Portland, Vancouver, nende vahel Chicago. Aga assimilatsiooniprotsess sööb nagu rooste rauda. Praegu võib küll täheldada noores põlvkonnas huvi tõusu eesti keele vastu. Eesti lasteadeades on rohkem mudilasi kui varem, ka kooliealised õpivad in-nukalt — mõnel pool ei jätku kvalifitseeritud õpetajaidki. Aga läheb veel aega, enne kui sealt tuleb olulist täiendust eesti täiskasvanute kooridele. Esialgu võib eeldada, et nad säilivad. Kuid lauljate arv neis väheneb. Karta on, et nii juhtub ka Toronto eesti meeskooriga, mis loodi juba 1945. a. ja milles põhi-osa lauljaist moodustavad vetera-nid.

Eestluse säilitamiseks on väga tähtsad ülemaailmsed eestlaste kokkutulekud — ESTO-d, mis võimaldavad kaasa tõmmata neidki, kes on hakanud eesti seltskonnale kaduma minema, ka nende mitte-eestlastest abikaasasid.

Kodueestlaste kaasamine ESTO-liikumise on seda elavdanud. RAM-i poistekoori tulek Melbourne'i Eesti päevadele mõjus nagu värsket tuulepuhang, kinnitas Glory Toom. Võib loota, et ka raudbe-tonsed on asunud olukorda ümber hindama ja selliseid viperusi nagu oli New Yorgis R. Eespere lauluga, enam ette ei tule.

Kuid asjal on ka teine külg. Praegu muretsetakse Eestiski selle pärast, mis saab laulupidudest, kui nad on kaotanud oma varasema protestiiseloomu. Sama lugu on ESTO-dega. "Ma panen Teile südamele, kirjutage oma lehes, et väliseestlastele on tänapäeval ESTO-sid rohkem vaja kui enne. ESTO-d tuleks käimas hoida kodueestlaste abiga, k.a. riiklik toetus," rääkis Roman Toi üpris tõsisel moel, oma tavalisest naljatlevast toonist loobudes.

Aga kui kogu probleem hoopis likvideerida väliseestlaste kodumaale tagasipöördumisega? Leitakse, et see aeg pole veel käes. Võivad tulla ja tulevadki mõned ärimehed, inimesed riigiametitesse. Aga muude elukutsete esindajatega on lood keerulised. Eestlased on välismaal ülikoolid lõpetanud selles, et elada suhteliselt lahedates tingimustes. Eestis pole veel nii kaugele jõutud, et kõrgharidus — olgu see arsti, inseneri või ka muusiku oma — oleks prestiižne ja tulus. Aga küllap see aeg kunagi tuleb. Ning toob kaasa lahenduse nii kodu- kui välis-Eesti praeguste le murepunktidele.

Toimetuse esindajana pani vestlusringis räägitu kirja

HERBERT VAINU

Vigala tõi välja

meie puudujäägid

Muusikaõpetajate suve lõpp saabub Vigalas.

Vana kombe kohaselt kutsutakse augustikuu eelviimase nädalal Vana-Vigalasse kokku teadmishimulised pedagoogid. Aastate jooksul on seltskond muutunud. Veterane on jäänud järjest vähemaks, juurde on tulnud palju noori – enamikus koorijuhtimist õppivad neid. Osavõtjate hulga järgi võis tõdeda, et üldine koorilauluharrastus on Eestis võimas nagu merelaine. Koorijuhtide aktiivsus ja isetegevuslike kooride rohkus on pannud aluse tugevale Kooriühingule, kellel on nii jõudu kui raha.

Seminar-laagri tunniplaan oli koostatud nii, et igaüks leidis endale midagi.

Taidluslaulmine peab muutuma vokaalmuusikaks

Väga populaarne oli hääleseade. Õpetaja **Leelo Talvikul** venisid tööpäevad küllalt pikaks. Tunde jälgides võis teha järelduse, et häälest kui instrumendist on kursuslaste teadmised üsna ähmased, välja arvatud üksikud lauluga aktiivselt tegelevad muusikaõpetajad. Laulmine ei ole nii lihtne, kui arvatakse. See nõuab samasugust korralikku ettevalmistust nagu iga teise instrumendi mängimine. Ja mis peamine: mänguks on vaja kvaliteetset instrumenti. Selle teadvustamiseks kulub veel palju aega.

Seni kuni enamik meie koore kuulub rohkem **seltielu kui vokaalmuusika valdkonda**, säilib endine suhtumine: teeme jälle uue koori, otsime sõpru välismaalt, et saaks külla sõita odavamalt. Turgu tuleks otsida oma kodumaal. Meil on palju kirikuid ja häid kamersaale. Mööda Eestimaad kontserteerivad vaid mõned koorid: Filharmoonia Kammerkoor, Arsis, Eesti Rahvusmeeskoor ning näputäis veel. Suurem mass aga surub ennast maakondade ja linnadelegatsioonidesse, et sõita piiri taha. Eestis ei teata nende tasemest suurt midagi. Eriti kummaline on see, kui Eestimaa N alevi koor käis külas Soome N alevi kooril või keskmise tasemega konkursil, siis puhutakse sündmus suureks ja vägevaks. Tavaliselt rohkem sellest isetegevuslikust koorist midagi kuulda ei ole kuni järgmise välismaakäiguni. Eesti-siseseid konkursid on aga näidanud, et meil on vaid mõned arvestatavad koorid, kes suudaksid oma musitseerimise täiuslikkusega ennast Euroopas tuntuks laulda. HOOPIS RASKEM ON HOIDA KOLLEKTIIVI PIDEVALT VORMIS JA ANDA REGULAARESLT KONTSERTE, KUI KÕRD AASTAS ISAMAALISE REPERTUAARIGA VÄLISMAALASI KOSTITADA.

Puhkpilliõpetamises on paljut vaja ümber korraldada.

Vigalas harjutas ka üle-Eestiline koolinoorte puhkpilliorkester Harry Illaku ja Ott Kase eestvedamisel. Esialgu on lastel mängutase väga erinev. Mõned on tulnud põhikooli orkestrist. Viimastes pole aga alati piisavalt puhkpilliõpilasi, et saaks teha ansamblimängu. Dirigendil **Harry Illaku** sõnul on lõppenud hooajal olnud küll palju omanäolisi puhkpillimuusika sündmusi, kuid rohkem võiks olla selliseid õppimismooduseid, millel koos osaleksid õpilased ja õpetajad. Ärevust tekitab muusikakoolide olukord, põhikoolide ühekülgsest muusikaõpetusest rääkimata. Gümnaasiumi jaoks peaks oma kooli orkester olema prestiižiküsimuseks.

Ott Kask arvas, et praeguse muusikakoolide töökorralduse puhul on raske tulevasi "puhkpillureid" korralikult ette valmistada. Nad kõik peaksid saama keskmiselt kolm aastat klaverit, kuid pisut teise õppe-

kava alusel kui eriklaver. Samad probleemid on ka solfedžoga. Häälestatavatel pillidel peaksid solfitunnid olema koos pillidega: õpilane peab ju mõttes suutma vajalikku kõrgust solfedžeerida **enne mängu** (sisemise kuulmise arendamine) seoses oma pilliga. Siis on solfedžost erialale kasu. Häda on praegu selles, et suurem osa solfiõpetajatest on rangelt koorijuhtimise ettevalmistusega, nad ei tunne tihti peale isegi pillide häälestust, rääkimata muudest nüanssidest. Sellest lähtudes poleks paha, kui hakkajamad puhkpilliõpetajad ühendaksid algatme erialatunnis kaks asja, klaveritunnis aga tutvustaks õpetaja kõike tempereeritud häälestusega seonduvat. Nii saaks sujuvalt üle minna diktaatilede ja harmoonilisele solfedžole. Diktaate võib mängida peale klaveri ka teistel pillidel. Erinevate pillide kirjanek on samuti väga hea ajutreening, siis poleks raskesti transponeerimisega.

Kõkkuvõtteks: kahjuks on paljude heade mõtete eluviimine seotud suurte raskustega ning alati ei ole ideede generaator läbisuruja tüüp.

Loovisikule on vaja nõustajaid

Psühholoogid Vigalas pole küll uudis, kuid igal aastal on inimesed erinevad. Eelmisel aastal oli tunniplaanis muusikateraapia, sel suvel suhtlemistreening, treenerid Tiiu Meres ja Eda Heinla Pedagoogikaülikoolist.

Suhtlemistreeningutes pakuti kursuslaste mitmesuguseid keerulisi situatsioone, mida püüti ühiselt lahendada. Mitmed muusikaõpetajad leidsid, et muusikud on väga tundlikud ja kergesti haavatavad. Psühholoogidelgi oli raske seletada mõningaid muusikute erialaga seotud omadusi.

Anname edasi üht-teist kursuse läbiviijate teadmistest, mis peaks "Muusikalehe" lugejatele huvi pakkuma.

Eda Heinlo: Loovisikutel – aga nende hulka kuuluvad ka muusikud – on tingimata olemas teatud omadused: uudishimu, huumorimeel, fantaasiavõime. Nad suudavad teistele inimestele rõõmu valmistada, ka oma vaimukusega. Loovus peab aga jääma reaalsuse piiridesse. Kui seda pole, on tegemist poolloovusega. Viimase ajal loetakse loovisiku üheks tähtsamaks tunnuseks sõltumatust, isetsustamist.

Tiiu Meres: Meie koolielu suhtlemissõlmi asuvad peagi lahti harutama peale koolipsühholoogide ka nõustajad. Eriti Ameerikas tehakse vahet psühholoogi ja kooli nõustaja vahel. Psühholoog on akadeemilise haridusega väga hea diagnoosija. Juhul, kui õpetaja tuleb, õpilane käekõrval, ja teatab, et tema sellist õpilast oma tundi enam ei võta, tuleb appi praktik koolinõustaja.

Nõustajaks õppima oodatakse inimesi, kes on koolis juba töötanud ning pole enam väga noored. Soovitatav on pedagoogiline, psühholoogiline või meditsiiniline haridus. Praegu ei ole veel lõplikult selgunud meie õppevormi nimetus – on see magistriõpe või teine kõrgharidus.

Nõustajaks saada soovijad õpivad ametit kaks ja pool aastat. Kohal peab käima üks nädal kuus. Rõhk on praktilistel ainetel. Tundub, et selliste inimeste järele on nõudlus ka muusikaõpetuse osas.

Need olid mõned tahud tänavusest Vigala laagrist, mis lõppes suure kontserdiga Vigala laululaval.

Jõrgmisel aastal on uued lood ja laulud.

MARINA TAMME

Palav puhkpillimuusika suvi '94

Raskete aegade kiuste, kui ennustati tagasilööki massilistele rahvakunstialadele, toimus läinud suvel puhkpillimuusikaga tegelevate inimeste jaoks enamgi üritusi, kui see pikkade aastate jooksul on olnud suviti tavaks. Algus tehti maikuus Tartu puhkpillimuusika päevadega, edasi Tartu laulupidu, Tallinna laulupidu, Põltsamaa ülevabariigiline noorte puhkpillimängijate suvekool, Võsu puhkpillimuusika päevad ning augustis uue hooaja hakul kooriühingu Vigala laager, kus koos oli VOP (Vabariiklik Orkestrijuhtide Puhkpilliorkester) ja noorte puhkpilliorkester. Need olid kogu Eestit hõlmavad üritused. Lisaks kohalikul jaanituled, piirkondlikud laulupidud ja mituid lustimised, mis ikka käinud koos orkestritega.

Laulupidudel on kindel koht meie kultuuriloos, loomulikult on läinud suvised ki leidnud vastukaja ja läbi "näritud" ajakirjanduse veergudel. Nende varju on jäänud väiksemad, kuid siiski olulised ettevõtmised, millest võivad kujuneda uued traditsioonid.

Tartu puhkpillimuusika päevadele oli kutsutud 15 orkestrit nii Eestist kui ka välismaalt. Orkestril "Tartu" õnnestus aastaid tagasi toimunud festivalile järke luua tänu abivalmis sponsoritele: Tartu Linnavalitsus, "Saku Õlletehas", "Tartu Õlletehas", a/s "Pere Leib" ja "Tuku Klubi" kohvikust "Illegaard". Kokku tulid nii professionaalid kui parimad isetegevuslased, sõjaväeorkestrid ja koolinoored. Õnneks ei kujunenud Tartu päevade kontsert lau-lupeo puhkpilliorkestrite bloki eelproo-

viks. Orkestrid näitasid oma faset ühekau-pa esinedes. Koosmäng ühendab küll jõud, kuid tekitab ka anonüümsuse, mis toob kaasa teatava formaalsuse ja vastu-tuse vähenemise. Ühismäng on efekti-number, millega ei maksa liialdada.

Õppetunniks Tartust, kui oskame viga-dest õppida, võib pidada vabaõhukont-serte. Mõnelgi orkestril näis puuduvat väljas mängimise kogemus. Asja tegi veelgi keerulisemaks halb materiaalne baas (nigelad puldid, eraldi lehtedel li-pendavad noodid jne.). Tugevam tuuleil võis loo seisma panna, lennutades noodid mööda ilma laiali. Pilkupüüdev oli orkest-rite paraad. Show-elementide omaksvõt-mine tundub siiski olevat meie orkestrite-le raske ja loomuvastane. Vabaõhuesine-miste trumbiks on visuaalsed efektid. Soo-ja vastuvõtu osaliseks saigi seetõttu Kait-sejõudude Peastaabi Orkestri tattoo (ku-jundliikumine). Vabaõhukontsertide koondamine Raekoja platsile aitas hästi organiseerida tohtlustamist ja õllega kaup-lemist, kuid vähendas potentsiaalset pub-likut, kes kontsertidest kuulajatena osa said. Juhuslikult kontserdile sattunu jaoks jäi selgusetuks, milline orkester parajasti mängib. Tõsistel huvilistel oli aga raske aimata, millal üks või teine orkester esi-neb.

Saalikontserdil kõlas traditsioonilisele puhkpillimuusikale lisaks Händeli, Verdi, Wagneri jt. klassikute muusika puhkpil-liorkestrite esituses. Võimalus mängida festivalil sellist repertuaari oli väga tere-tunud.

Tulevikuperspektiivi silmas pidades tu-leb eriti kõrgelt hinnata Põltsamaa Muusi-kakooli juures toimunud üle-Eestilist noorte puhkpillimängijate nõdalast suve-kooli. Projekti üks initsiaator ja suvemuus-ika juht ning dirigent, Norra Ski Kommu-ni Muusikakooli rektor Äge Korneliussen on kodumaal korraldanud samalaadseid kursusi üle kümne aasta. Meie juhtivaid pilliõpetajaid kaasates moodustati mees-kond, mida "boss" ise nimetas pillimängi-jate "kliinikuks". Kasulikke näpunäiteid said 40 noort muusikut ja kümme-kond erialaõpetajat. Kontakti noortega, orkest-ritega ja pilliõpetajatega pidas Äge Kor-neliussen väga heaks. Keerulisem olevat muuta meie eelarvamusi ja arusaamu ana-loogiliste kursuste korraldamise põhimõt-telise ja organisatoorse poole pealt. Ra-haliste vahendite nappusele lisaks kummi-tab oht üksteisest lihtsalt mööda rääkida.

Põltsamaa suvekursused peaksid kuju-nema tsükliks, kus üks ring saaks täis nelja suve jooksul. Selline süsteem on Norras katsetused läbi teinud ning tões-tanud efektiivsust. Juba esimese etapi lõppedes kogusid õpilased ja kõrvaltvaata-jad nädalase töö ilmset kasu. Äge Kor-neliusseni unistus on teha Põltsamaast Eesti noorte puhkpillimuusika keskus. Eel-dused on olemas – hea asukoht, rahulik ja looduslikult kaunis paik, üllalake ja täis hakkamist muusikakooli pere, pikk pil-limängu traditsioon ning normaalsed ma-jutustingimused.

Tuleb loota, et tehtud fantastiline töö ja tulevikuplaanide äärmine selgus soo-dustavad võimalike takistuste kõrvaldamist ning ka järgnevateks aastateks vahendite leidmist.

Ekspromptiks võib pidada Võsu puhk-pillimuusikapäevi. Vaid kaks nädalat va-rem sai laiem avalikkus teada selle ürituse toimumisest. Ometigi läks kõik korda. Improvisatsiooniline vorm sobis suvituskoha miljöösse. Jüri Leiteni ja Tarmo Leina-tamme hea kontakt Väana vallavanema Valdo Sarapuuga (tuntud ka pillimehena) löi eelduse mõlema osapoole jaoks huvi-pakkuvaks pikemaajaliseks koostööks. Tipp – professionaalide kaasamine aitas äratada huvi toimuva vastu suvitajateski. Kandvateks jõududeks olid Rakvere Lin-naorkester, Tartu Metsasarveklubi, Tartu Brass, puhkpilliorkester "Tartu" ning solis-tidena Toomas Vavilov ja Vello Sakkos, klaveril saatmas Nataly Sakkos. Trumbiks oli rootslasest altksofonisti Hakan Levini džässiohtu koos eesti muusikutega.

12. aastat oli kooriühingu Vigala laagris VOP. Natuke kesine koosseis te-geles põhiliselt veebruaris toimuva or-kestri 30. aastapäevakontserdi kava tõise ettevõtmisega. Esmakordselt oli Vigalas Eesti erinevate kooliorkestrite mängijatest komplekteeritud noorteorkester. Koos Meestelaulu Seltsi Poistekooriga anti Vi-gala laagri olustikku juurde nooruse sädet. Selle orkestri läbi peaks paranema side erinevate generatsioonide vahel.

Ei tahaks jagada seisukohta, et arvu-kate ettevõtmistega kaasneb oht killustu-da. Lai võimaluste ring osaleda erinevatel üritustel paneb ennekõige pingutama korraldajaid, et hea organisatoorse tase-me ja programme sisukusega ligi meeli-tada osalejaid. Turumajandus on halasta-matu, kuid täna juba reaalsus.

HARRY ILLAK

Mitte ainult pillimäng,

vaid ka vaatemäng

Tattoo Saksamaal. Tüdrukud on trummid maha pannud ja näitavad oma teisigi võimeid.

Kallis Els!

23. juulil Sinu sünnipäeva puhul toimunud aiapeolt koju sammudes viisid mõtted mind tagasi aega, millal meie teed esmakordselt ristusid. Kui ma 1961.a. moodustasin Eesti Raadio juurde rahvamuusikaansambli, sain teada, et hiljaaegu oli Riitast saabunud tagasi meie esimene kõrgharidusega kanneldaja Els Roode. Nii ma Su üles leidsingi – ja see oli õnnelik leid, sest siit algas ju meie tihe koostöö, mis kestab tänapäevani!

Sinu kandlemänguõpingud olid alanud juba 1949. aastal lastemuusikakoolis, hiljem ka muusikakoolis, kus Sinu õpetajaks oli Eik Toivi. Juba 1953. aastast alustasid ka ise pedagoogitööd. Pärast muusikakooli lõpetamist läksid Riia Konservatooriumi, kuna meil puudus võimalus vastaval erialal edasi õppida.

Üldse – ega aeg olnud soodus rahvamuusikaga tegelemiseks. Ühed leidsid, see olevat vaid muuseumi jaoks, teised pidasid seda žanrit kunstiliselt küündimatuks. Nii me siis asusimegi neid seisukohti murdma. Kui palju tööd ja vaeva Sa nägid, kui töötasid Rahvaloomingu Majas (1961-66): nootide kirjutamine, uute kollektiivide loomisele õhutamise, esinemisvõimaluste leidmine ja veel palju muud, mis sellega kaasas käis. Mäletad rahvamuusikute suvekursusi Haapsalus, Viljandis, Pärnus? Tõid süia kõik oma õpilased, olid neile peale õpetaja ja kasvataja ja ema eest! Pillimänguks leidsid Sa aega nii Eesti Raadio rahvamuusikaansambli kui ka "Vikerlastes", mille asutajaks tuleb just Sind pidada. Nimelt moodustati Sinu eestvedamisel see kollektiiv esinemiseks 1965.a. Moskvas Rahvamajandussaavutuste Näitusel.

Sinu pedagoogiannet aga jätkus ka Tallinna Konservatooriumi, kus Sa aastatel 1966-1970 pidasid huvitava nimega ametit lavakunstikaatedris – muusikalise kasvatuses assistent!

Ma tean, et südamelähedane oli Sulle ka töö Tallinna Kalakombinaadi (ise nimetasid Sa seda humoorikalt "tursatrustiks") ansambliga "Kaasike", mida jätkus aastateks 1966-1991. Esialgse lauluansambli tegid Sa külakapelliks, millega võtsid osa kõigist suurematest ühisüritustest.

Peamiseks elutööks aga sai Sulle 1975.a. asutatud ansambel "Kukulind" (1975), kus rakendasid oma kandlelasi lõpetanud ja millega said esitada juba ka väga nõudlikku repertuaari. Selle ansambliga oled tutvustanud eesti muusikat ja kandlemängukunsti suure eduga nii meil kui välismaal.

Sinu aiapeol oli suur rõõm näha, kui palju on Sul olnud häid õpilasi ja sõpru. Oma esimestest õpilastest nimetad ise Ürvi Palmi (praegu Viimsi muusikakooli direktor) ja Galja Jõge (huvikeskuse "Kullo" rahvamuusikaan-

sambli juht). Sul on õigus uhkust tunda Tuule Kannist, kes lõpetas Vilniuse Konservatooriumi (töötab edukalt Viljandi Kultuurikolledžis ja G. Otsa nim. muusikakoolis) ja Kristi Mühlingist, kes õpib Sibeliuse Akadeemias.

Oma rõõmsa meele ja suure töötahtega oled Sa meid kõiki sütitanud ja jääb soovida, et see jätkuks veel paljudeks aastateks ja võiksite kohtuda veel paljudel pidudel Sinu kaunis aias.

Ole terve!

Sinu

Uno Veenre

REGIONALIA

(Algus 5. lk.-l)

Valgamaalt

* 10. mail oli Valga muusikakoolis kevadkontsert, kus lisaks omadele muusikutele esinesid ka külalised Rootsi sõpruskoost.

* 5. juunil tähistas 75. sünnipäeva Tõrva laulja ja rahvapillimängija Erna Anton.

* 15. ja 16. juulil andsid Pühajärve laululaval kontserdi mitmed tuntud omakandi muusikud: ansambel "Hoovus" Aakrest, Raidsalude pere andambel ja oma 35. tegevusaastat tähistav pe-

reansambel "Pillipuu".

Viljandimaalt

* 14. mail andis Viljandi seltsimajas kontserdi "Koidu" koor. Muusikapalad olid koondatud pealkirja alla "Kui su hing on noor".

* Meeskooril "Sakala" on saanud tavaks tähistada küüditamiste aastapäevi kontserdiga. Sel aastal esineti 14. juunil Pilstvere kirikus.

* 15. ja 16. juunil oli Viljandis vanamuusikafestival.

* 1. juulil esines Viljandi Jaani kirikus Kieli – Flintbecki ühendkoor. 1926. aastal asutatud ja praegu 35

aktiivse lauljaga tegutsev koor esitas ülem- ja alam-saksa rahvalaule. Koor oli külaskäigul "Eesti Restuuraatori" meeskoori kutsel.

* 11. juulil esines Viljandis Eriti Kurva Muusika Ansambel. See kollektiiv kasutab oma esinemistes nii teatrisse kui muusikasse kuuluvaid elemente. Esitatakse põhiliselt omaloomingut.

* 22.-24. juulini oli pärusmuusikafestival "Viljandi Folk Music Festival". Külalisi ja esinejaid oli üheksast riigist.

Ida-Virumaalt

* 1. juunil esitas Tapal

ja 2. juunil Purtses Brahmsi sonaate Kanada muusikute duo Martin Foster (viul) ja Eugene Plawutsky (klaver).

* 4.-5. juunil toimus "Porkuni pillar" – 3-9-aastaste laste folkloorifestival. Kohal oli 94 esinejat, lisaks oma maakonna muusikategijatele ka külalisi Tartu-, Võru- ja Põlvamaalt ning Soomest.

Lääne-Virumaalt

* 5. mail sõitis Virumaa Poistekoor oma esimesele kontserdireisile Soome Laupasse. Kokku anti võõrsil 8 kontserti kirikutes ja koolides.

(Järg 30. lk.-l)

Kas ka kandlel saab teha muusikat?

Laiemale üldsusele Eestis on kannel tuttav "Kalevipoja" algusriidade ja küllakapellidest nähtu-kuuldu põhjal. Levinud arvamuse kohaselt kuulub kannel kolkakülasse, mis asub linnadest vähemalt 150 kilomeetri kaugusel ja kuhu teised, paremad pillid pole veel jõudnud. Vähesed teavad, et kandle kasutusala on palju laiem, kui on arvatud üksnes kolmeduuriliste rahvapillilugude põhjal.

Pill, mida on harjutud pidama meile ainuomaseks, on tegelikult tuntud 4 rahva – leedulaste, lätlaste, eestlaste ja soomlaste – juures. Kandle vanuseks loetakse umbes paartuhat aastat. Algul oli kannel vaid mõnekeelne. Aegamööda keelte arv lisandus. Väikese muinaskandle muusika ja mängutehnika olid oluliselt erinevad möödunud sajandil arenenud suure kandle omast. Kahest põhilisemast muinaskandle mängutehnikast – noppimis- ja katmistehnikast – on Eestis olnud olulisem ilmselt viimane. Katmistehnika puhul kaetakse vasaku käe sõrmedega kinni akordi kuulutatud keeled ja parema käega üle keelte tõmmates kõlavad ainult katmata keeled.

Möödunud sajandil tekkisid suured muudatused – suurenes keelte arv ja muutus mängustiil, mille põhjustas funktsionaalse harmoonia tulek rahvamuusikasse. See pill oli diatooniline ja hiljem lisati kandlele eraldi bassikeeled, mida kasutati meloodia saatmiseks. Peagi hakkasid pillimeistrid tegema kandleid, millel oli võimalik mängida kromaatilisi käike. Tänapäevaks on kõigil neljal maal välja kujunenud oma kromaatilise kandle tüüp.

Eesti kromaatiline kannel, mis sai oma tänase kuju 1957. aastal, on neist ainus, kus kromaatilised helid on keeltena olemas. Kõigil teistel on kromatism lahendatud erinevate mehhanismide abil, mis keelt 0,5 tooni võrra kõrgendavad või madaldavad. Nende pillide suhtes on erinevaid arvamusi, kuid on selge, et meie kandlel on suured võimalused kunstmuusika mängi-

miseks. Eriti barokkmuusika esitamisel on meil teistega võrreldes eelised.

Viimastel aastatel on rahva hulgas huvi kandle vastu tõusnud. Paljudes muusikakoolides on avatud kandle erialad. Kandleõpetajaks saab Eestis õppida Otsa-koolis Tallinnas ja Viljandi Kultuurikolledžis. Häirivalt mõjub, et Otsa-koolis õpetatakse kannelt ikka veel osakonnas nimega "Rahvapill", nii kandle kui akordioni õppeprogramm koosneb aga ainult kunstmuusikast. Kui kandlel mängitakse Bach'i, kas meil on siis veel tegemist rahvapilliga?

Teisiti on lugu Viljandi Kultuurikolledžis, kus kannelt saab õppida rahvamuusika erialal kui üht rahvapilli. Eesmärgiks on rahvamuusikapärandi edasikehtmine.

Kui rahva hulgas on kannel populaarsust võitmas, siis muusikute kohta ei saa seda öelda. Pill, millele ei ole teoseid loonud Bach ega Beethoven, kuuluks justkui madalama järgu pillide hulka. On tõsi, et kannelt ei saa paigutada päris samade kriteeriumide alla, kui teisi, meie Euroopast tulnud pille. Võrreldes nendega on kunstmuusika mängimine kandlel väga noor ega ole meil veel ka arvukalt esile kerkinud soleerivaid kandlevirtuoose. Kuid pole vist ühtegi teist pilli, mis oleks meile, eestlastele rohkem omane.

Siiani pole eesti heliloojad loonud eriti palju kromaatilise kandle teoseid. Produktiivsem on vahest G. Taniel, kelle arvukate kandleansambli loodud lugude ettekandjaks on kandleansambel "Kukulind" Els Roode juhendamisel. Teistest heliloojatest tasuks mainida G. Podelskit (Kontsertiino kandlele) ja A. Männikut, viimase tsükkel "Aastaajad" on ehk kõige modernsema helikeelega teos eesti kandlele.

Kannel on üks vaiksemaid pille, ja selles seisneb nii tema tugevus kui nõrkus. Väga oluline on pillile akustika, mis laseks kandle omadustel esile tulla. Väikeses hea akustikaga saalis

pääsevad hästi mõjule kandle intiimne dünaamiline skaala ja kõlavärvide mitmekesisus. Suures saalis, mis üldiselt pole kandlele soodne, on vaja oskuslikku võimendust. Olen palju kuulnud ansambleid, kus kannelt pole teiste pillide – akordionide ja viulite – seast lihtsalt kuulda, kuna ei võeta arvesse pilli omapära. Kui kandlele anda võimalus oma omaduste esiletoomiseks, on sel tundliku ja tasase kõlaga pillil öelda tänapäeva inimesele oma sõna.

Eelarvamustevaba suhtumine, mis lubab näha kannelt ka mujale kui folklooriliikumise kuuluvana, oleks teetunud mitte ainult esteetika vaatenurgast. Koos sümfooniaorkestriga või (miks mitte) ka pop-bändiga mängides saaks kannel meie identiteedi sümboliks. Loodetavasti suureneb ka kandlest huvitatud heliloojate arv ning sünnib eelarvamustevabu ning tänapäeva muusikalises mõtlemises lähtuvaid kandleteoseid, mis jätkaksid kandle pikka traditsiooni.

KRISTI MÜHLING,
Sibeliuse Akadeemia üliõpilane

Laulupoisi matkameenutused Hollandist

15.-28. augustini oli Tallinna Poistekoori laulmatk Hollandisse. Kontserdid läksid hästi, v.a. vast esimene Zutpheni Jaani kirikus, kus oli rahvarohkuse tõttu väga raske laulda ja ise olime pärast bussisõitu vanamoodsas "Ikaruses" pisut väsinud.

Elasime peredes, tavaliselt kahekaupa. Vaba aega jäi ka, paar korda terve päev. Siis sõitsime jalgratastel, mängisime jalgpalli ja lauatennist, mõnikord löi perelsagi kaasa. Nägime palju huvitavat. "Klompeni" puukingatehases Keyenborgis võisime jälgida, kuidas tehakse neid Hollandi meeneid. Kõik võtsid neid endale mälestuseks. Muidu on nad vahvad, aga käia ebamugavad.

Zutphenis külastasime tinasõdurite muuseumi. Üks mees ütles, et peaaegu kõik need mänguasjad olevat tema valmistanud. Oli ka tinasõdurite paraad.

Arnhemis loomaaias elasid osa loomi

džungli-, osa kõrbeetingimustes. Rongitaolises autos võis otse loomade keskel liikuda, seda nimetati safariks.

Harderwijkis delfinaariumis oli põnev delfiinide show. Basseinides ujusid ka hülged, merelõvid jt. veeloomad. Oli laserisaal, igasuguseid atraktsioone.

Amsterdamis sõitsime paadiga kanalil, vaatasime kuningapaleed ja paljut muud huvitavat.

Nüüd annab reisi- ja kontserdimuljeid veel kaua heletada.

Toivo Tänavsuu,
laulupoiss

Dirigent Lydia Rahula lisab:

Kokku oli meil 8 esinemist. Need läksid

korda. Ainult ühel korral ei vedanud solist välja ja asi tuli ümber korraldada.

Sain juba kirja Hollandi kontserdiorganisatsiooni juhilt Wim Laurenselt. Ta väidab, et igal pool, kus me esinesime, olid kuulajad olnud vaimustuses poiste häälest, koori kõlast ning et kuulamaks veelkord meie poiste laulu, panevad nad sageli laserplaadi mängima.

Ta toob ära ka ajalehtede retsensioonides sisalduvaid hinnanguid: koorile on iseloomulik puhvas, kvaliteetne kõla, muusikaline väljendusrikkus, hea distsipliin, dirigent on osavalt rakendanud ka lavastuslikku liikumist jne. samas vaimus.

Nad tahtsid saada muusikuiks

(Algus "ML" nr. 9/10)

Koolisisesed kontserdidki hõlmasid algul kõiki – see tähendas aga erialaõpetajatele ebamugavat koormust. Teisel õppeaastal mindigi üle häämsfavale süsteemile: mängiti erialade kaupa koos üliõpilastega!

Esimese lennu probleemiks oli ebaühtlane ettevalmistus ja paa-riaastane vanusevahe. Näiteks said nüüd ühte klassi Raivo ja Toivo Peäske – esimene astus oma erialal alles algsamme (varem õppis ta pisut viiulit), teine oli omandanud juba soliidse klaverimänguoskuse V. Lippuse, M. Aasa ja H. Olmi käe all. Eks viie õpilase sattumine koorijuhtimise erialale viita senise muusikalise hariduse ebapiisavusele, jätkamaks mõnel instrumendil. Kuid TMKK meelitas täieliku keskhariduse lubamisega, seega võimalusega astuda vajadusel ka teistes- se kõrgkoolidesse.

Teine "probleem" seisis liigeses "intelligentsuses" – tervelt poolte perekonnanimed olid üldsusele tuntud ja hoopiski mitte kui töölis- või talurahva esindajad. TMKK-st kippus kujunema eliidikool ja see oli seal, kus vaja, pinnuks silmas. Ometi õnnestus H. Taugil küllalt lihtsalt ületada komsomoliprobleem. Väitega "astuvad kõik või mitte keegi" – oligi asi otsustatud, sest mõned kombetud puudulikud ei võimaldanud komsomoliseeruda "kui üks mees". Üldse tundub tagantjärele, et nii väikesel koolil olei peetud vajalikuks põhjalikumalt poliitilist valvsust.

Siin on asjakohane märkida, et tuntud perekonnanimesid jagus igasse klassi ning tervelt üheksa esimese lennu lõpetanute last on omakorda TMKK-s õppinud või õppimas, neist Leho Karin (E. Leichter'i poeg) ja Mihkel Peäske aga juba Konservatooriumi diplomini jõudnud!

Kuidas siis kool, mille ideaaliks kogu õpetuse andmine ühes hoonekompleksis, nägi välja üle linna laotatuna? Selgus, et need esimese õppeaasta jalutuskäigud konsi majast 22. Keskkooli ja tagasi läbi sügisvärvides, lumevalenduses või kevadõites Hirvepargi kujunesid üksteise parema tundmaõppimise ja oluliste jutuajamiste hetkedeks. Saadi muuseas ka teada, kes suitsetab süstemaatiliselt, kes pahlvib niisama, mehelikuma mulje jätmiseks. Paraku jäeti lugeja ees saladuseks nii suitsumeeste kui sellegi nimi, kes pelgast kasuahnusest koperdas kاپuli kogu koolitee...!

Pillimees võid sa ju olla, aga laulda pead sa oskama! Kohtumisel Läti Muusikakeskkooli õpilastega esineb Tallinna Muusikakeskkooli I Lennu voalkvarlett koosseisus (vasakult) Toivo Peäske, Jaan Laur, Tõnu Reimann, Jaan Kailvee.

IX klassis jõuti 7. Keskkooli kähku, vaid mõne minutiga, X-XI klassi üldainete tundideks ohverdas kons aga ühe klassiruumi IV korrusel.

V. Jaagomägi väidab, et oma elukaaslase leidis ta just 7. Keskkoolist, kus põgusaid kokkupuuteid samas ruumis hommikupoolikul õppijatega süvendas põnev lausahtlisse poetatud kirjavahetus. Nii sõlmusid mõnedki armusidemed!

Kahe maja vahel pendeldamine tõi kaasa küll väikese konfliktli vahetusjaltsite pinnal, mida nõuti keskkoolides, kuid ei saanud kuidagi "juurutada" konsi majas, kus tudengid loomulikult ei sibanud sussides ringi ega andnud väikestele eeskuju. Kuid kokkupuudet üliõpilastega pidas igaüks suurimaks lisaväärtuseks keskapäevil.

V. Jaagomägi: "Kui Arvo Pärt ja Arvo Valdma seal pinksiruumis arutlesid mikro- ja makrokosmose teemal, siis tundsin end küll rohus madalamana, aga ometi seisma maailmatunnetuse lävepakul. Passiivne kokkupuude, pelk kõrvuti eksisteerimine tarkade üliõpilastega, eriti veel äärmiselt põnevate lavakatega, tõstis tublisti meie enese- ja ühtekuuluvustunnet."

Kõige vahvamad õppetöövälised etevõtmised olid matkad. Esimene tehti koos Ü. Bergmanniga, kes Eestimaa risti-põiki läbimatkanuna oskas kaarditagi juhtida matkaselle piki kitsakesi radu kõige kaunimatesse paikadesse. Käidi peamiselt jala ja pika sammuga, sest nii pidi Ü. Bergmanni arvates "vähem saabast minema". Kilomeetri läbimise kiirus võeti pideva kontrolli alla ja eriti innukalt võisteldi omavahel millegipärast just päevaloodel,

pärast 25 km teekonda.

Süüa keedeti lõkketulel, esimesel korral igaüks oma katelokis, kuid hiljem tõdeti, et ühepajasupp tuli hulga etem. Ü. Bergmanni õpetust mööda määriti leivale ikka nii palju võid, et "hammas ei põrunud". Õhtuti lauldi lõkke ääres vanu rahvalikke laule ja õpiti matkatarkusi.

Lõpuklassi võimsaks matkaks Karpaatidesse koguti aasta jooksul reisiraha – stagnaaja kõnepruugis – kontsertidega "na levo". Esimeses pooles kombekas süvamuusikaprogramm, teises niisugune kapustnik, et H. Taugis "võitles armastus ja liigutatustugeva häbitundega". Klass pani välja tütarlasteansambli, uhkelt kõlanud meeskvartetit "Päkalare" koosseisus Toivo Peäske, Jaan Kailvee, Jaan Laur ja Tõnu Reimann. Lemme Tali tantsis "Jablotskat". Lavastati ka väikesi näidendeid, loeti luuletusi ja lõpuks mängiti külarahvale tantsuks. Raha igatahes saadi ja mägiamatk toimus T. Tummelehe eestvedamisel.

Mart Humalast kui klassi koloriitseimast õpilasest tuli alatihti juttu, nii ka Karpaatide-mälestustes. Kõigi jalalihaseid kurjalt vaevanud allatuleku Goverla mäelt asendas Mart kõnnekonnametriste kiirete triblamistega, mis lõppesid alati äkiliste istulipotstatustega. Sel ajal, kui teised vaevaliselt neid vahemaid läbisid, nautis Mart kauneid vaateid. Ka mägiõgede läbimise meetoodika oli tal originaalne: enne vette astumist pani Mart jalga tennisid, väljunult kuivatas jalad hoolikalt ja kängitses need kenadesse tänavakingadesse. Kui kujutleda veel juurde seljakoti alla riputatud ja

tüütult vastu jalgu pendeldav telk, saab pilt üpris humoorikas.

Vennad Peäske, Juhan Schütz, Andres Laan ja Tõnu Reimann võtsid kord ette autostopireisi Riiga ja sealt Kemerisse. Öhtupimeduses arvati leitud olevat võrratu üksildane telkimisplats. Suur oli aga poiste ehmatus, kui hommikul selgus, et see paiknes keset kohaliku rahva suvituskohta. Tagasi kõmbiti piki Riia ranna merepiiri – mõnu missugune! Matkapisik jäi paljudeks aastateks virdama enamiku klassikaaslaste verre. R. Peäske teeb paadi- ja kanuematku tänini!

Säilitamiseks muusikutele sageli kaduma kipuvat rühti, treeniti end kahel tantsukursusel eestiaegse härrasmehe A. Poolgase nõudliku pilgu all. Omal ajal balletti õppinud Lemme Tali kujunes sammude ettenäitamisel hr. Poolgase lemmikpartneriks.

Poiste-tüdrukute arvuline suhe oli klassis paaride moodustamiseks ideaalne, ja mitte ainult tantsukursustel. Kes kellega kunagi käis, sai hiljem isegi ajamääramise aluseks – see juhtus siis kui X kurameeris Y-ga. Paraku tekkis abielupaare vaid neli.

R. Peäske: “Minu tantsuannet ei saanud eriti kiita, aga kui ma tantsisin Lea Meiga, siis tundsin endale lausa tantsulõvina, kõik laabus oivaliselt. Ometigi ei tulnud minu suureks pettu-

museks ühegi teise tüdrukuga tantsimisest suurt midagi välja – sain siis aru, et Lea lihtsalt juhtis mind erilise osavusega.”

Tantsuoskust andis edukalt rakedada sünnipäevapidudel ja klassiõhtututel. Kõige enam meeldis käia Epp Leichter pool, kus valitses peen ja põnev õhkkond. Prof. K. Leichter andis oma juuresolekuga peole erilise tähenduse: ta vestles tütre külalistega pisut aasides, asetades neid sageli oma pärimistega nagu süte peale, kuid ei andnud ometi kunagi märku, kui rumalakesed on veel tema vestluskaaslasted. Mõnusalt piipu popsutades pakkus ta Laine Leichter maitsevate küpsiste kõrvale klassikese veini, ärgitas tantsima ja mängima lilleflirti.

Viktoria Jaagomäe sünnipäeva aegu oli enamasti varakevadiselt soe: Nõmme maja aias joosti viimast paari, tantsiti, lauldi – vahel ka n.ö. ebatsensuursete tekstidega –, kuid mäletatavasi vaatasid Viktoria vanemad sellele läbi sõrmede.

Aga kuidas olid tol ajal lood alkoholi tarbimisega? Toivo ja Raivo meenutavad üht kurioosset lugu, kus vahetult enne tunde 22. Keskkoolis osteti viie peale mõned erimarki pudelid, sealhulgas ka kuulus “Spotõkatš”, kuulutati need kohustuslikuks korras alla

ja mindi kooli. Üllataval kombel ei teinud (ei tahtnud teha?) õpetajad sellest skandaalsest seigast väljagi. Vastama kutsutud Andres Laan tõmbas õhku rohkem sissepoole – ja rääkis sedavõrra vähem.

Üldiselt aga joomist ei harrastatud, ka mitte klassiõhtutel. Keedeti hoopis kartuliputru konsi IV korruse köögis, tampimiseks matkal meisterdatud pudrumänd, ja praeti pannkooke.

Toredad mälestused on I lennul seotud koos Läti ja Leningradi MKK-ga korraldatud kontsertkohtumistega. Ühtpidi polnud küll kerge võrrelda end selliste erakordsete talentidega, nagu oli G. Kremer, ent teistpidi tiivustasid need ühised musitseerimised püüdema tähtede poole. Tallinnas toimus G. Kremeri esimene soolokontsert, V. Jaagomäel on alles selle pühendusega kaval! Maailmakuulsa viuldaja viimase külaskäigu aegu meenutati koos kaugeid noorpõlvekohtumisi.

See oli ilus aeg, arvatakse üksmeelselt. Oldi noored, romantilised, tulvil kauneid tulevikkuustusi, enamasti muretud ja lusti täis. 1965.a. astusid kõik 17 konservatooriumi.

Tallinna Muusikakeskkooli I lemmi lõpetajad. Vasakult I reas Epp Leichter (Karin), Toivo Peäske, Tiit Heinsalu, Raivo Peäske, klassijuhataja Helju Tauk, Juhan Schütz, Tiina Kiilaspea, Tõnu Reimann, Viktoria Meigas (Jaagomägi), II reas Jaan Laur, Lemme Tali (Krimm), Lea Mei (Siion), Anne Hallop (Heiste), Andres Laan, Mare Eilmann (Laur), Mart Humal, Anne Kurg (Peäske). Pildil puudub Jaan Kallvee.

Viljandi kolledžis lõpetas esimene lend pärimusmuusikuid

Neli aastat tagasi, 1990. aasta sügisel loodi Viljandi Kultuurikolledžisse rahvamuusika ja folkloori kateeder. See oli algus, sest polnud õieti midagi. Ei rahvapille, ei õppejõude, v.a. Vello Ainsalu Nuiast, ega ka rahvamuusika eriala üliõpilasi, kes oleksid teadnud, mida ja milleks nad õppida tahavad. Selle aasta jaanikuul aga lõpetasid esimesed rahvamuusika ehk pärimusmuusikaalast kooliharidust saanud muusikaesitajad ning õpetajad Eestimaa ajaloos. Need on kuus noort Eestimaa eri paikkondadest: Ülle Jantson (põhipilliks akordion – õppejõuks Tiina Rada) Pärnumaalt; Tuuli Peters (rahvalaul – Celia Roose) Põltsamaalt; Liina Kanemägi (rahvalaul – juhendajaks Anneli Kont) Valgamaalt; Piret Aus (akordion – Tiina Rada) Pärnumaalt; Ando Kiviberg (torupill – Kurt Lindblad) Hiiumaalt ning Raivo Sildoja (viul – Anneli Kont) Pärnumaalt.

Veidi õpetajatest ja õppimisest lähemalt

Anneli Kont on lõpetanud Tallinna konservatooriumi koorijuhtimise erialal, praegu Helsingi Sibeliuse Akadeemia rahvamuusika osakonna magistrand. Olles üks esimesi, kes allkirjutanu ettepanekul nõustus hakkama kolledžis õpetamas käimas mitmeid erialaaineid, sai Anneli Kondist meie kateedri vaimne muusikaline juht. Enamik rahvamuusika erialaainete programme on tema koostatud ning ka juhendatud. Anneli Kondi väga tänapäevase ja samas sügavalt pärimusmuusikalise teadmise/õpetuse kaudu tekkis noortel tõsine huvi selle seni ehk mahakantud muusikažanri vastu. Omajagu vapustuseks kujunes noortele kirjandusmuusikust saadud kunagiste viiuli-, kandle-, lõõtsa-, torupillimängijate lindistuste kuulamine. Põhiõpetus toimus kuulmise järgi, vana ja praegused lindistused moodustasid suurema osa õppematerjalidest. Uudseiks aineiks olid ka Anneli Kondi poolt õpetatud noodistamine ja impro-

visatsioon. Uusi ideid, loovat suhtumist ning loomingulist vabadust õpetas Anneli Kont ansamblitundides sel määral, et peagi saadi ise hakkama. Selle tunnistajaks on nimetatud kursuse ansambel "Alle-aa". "Alle-aa" on ansambel, kes on olnud oodatud nii koolidesse kui parimasse kontserdisaalidesse. On tore, et teiste muusikažanride kõrval saab endale võrdse koha ka pärimusmuusika.

Peagi lisandusid kandleõppejõud Tuule Kann ja akordioniõppejõud Tiina Rada, kes oma pilli alal lõpetanud Viinuse konservatooriumi ja iseõppijast lõõtsamängija Aare Koppel. Veidi hiljem tulid juurde rahvalaulu õppejõud Celia Roose, kontrabassi õppejõud Jaanus Roosileht (mõlemad lõpetanud Tallinna Konservatooriumi, esimene koorijuhtimise, teine kontrabassi erilala), ansambliõppejõud Ants Johanson jt. Kohtuti ja musitseeriti koos mitmete meie huvipakkuvate pillimeeste ja ansamblitega, nagu lõõtsamängija Aivar Teppo, torupillimängija ja -valmistaja Ants Taul, viiuldaja Indrek Kalda, ansambel "Jää-äär", Väikeste Lõõtspillide Ühing jt.

Õpetati ka teoreetilisi aineid. Etnomusikoloogiat ning setu kultuuri tutvustas Vaike Sarv, põhjamaade ning eestirootslaste pärimusmuusikat Ain Sarv, Kihnu kultuuri ning uuemat eesti rahvalaulu Ingrid Rüütel, šamanismi Aadu Lintrop jt. Marju Kõivupu on eesti folkloori põhiõppejõud ning lugenud ka mitmeid süvakursusi rahvausundist, rahvameditsiinist, kaasaegsest folkloorist jne. Head sidemed on meil olnud Tartu Kirjandusmuuseumiga, mille fonde ja arhiive üliõpilased pidevalt külastasid, et teha oma põheriala toetavaid teoreetilisi töid.

Kuna aeg juhtus olema ideaalne oma avatuse, tekkis meil palju kontakte Lääne, eriti Soome, Rootsi, Norra ning Belgia rahvamuusikutega. Võibolla seoses Lääne-kontakte rohkusega jäid vähesteks kokkupuuted idapoolsete sugulasrahvastega. Tänu Anneli Kondile saime endale suurepärase õppejõu ja eesti torupilli uurija Kurt

Lindbladi. Samuti õnnestus kolmel üliõpilasel lühikest aega võtta tunde Sibeliuse Akadeemias.

Kuna kateedri õppejõud ei ole olnud saadaval lõpeolest igal päeval ja nädalalgi, oli suur osa üliõpilaste iseseisval töö. Seda aga ei olnud tavapärasest nõukogude koolist tulnud, mitte endale õppival noorel kerge teha. Soodusteguriks oli kindlasti õppejõudude usk oma õpilastesse. Peagi kujunes üsna tavapäraseks nähtuseks pillimängimine ka laupäeviti-pühapäeviti muidu tühjas koolimajas. Iseseisev töö sundis iseseisvuma. Nii loodi just selle esimese kursuse üliõpilaste algatusel noorte Moosekantide Selts, kelle meeldivateks kordaminekuteks saab pidada Viljandi pärimusmuusika festivale ning noorte pärimusmuusika laagreid Häädemeestel.

Toeks on meile olnud Eesti folklooriringkondade soosiv suhtumine. Eesti Rahvuskultuuri Fondilt saadud rahade eest võisime osta endale hädavajalikke pille ning kutsuda õpetama vajalikke õppejõude, mille jaoks muidu raha oleks nappinud.

Esimesed on esimesed. Nende poole vaadatakse suure lootusega. Vaatajaiks ei ole mitte ainult nende õppejõud, vaid ka järgmiste kursuste üliõpilased, keda on juba ligi kolmkümmend ja kellest paljud on tulnud pärimusmuusikat õppima just tänu esinemistelt saadud muusikalistele elamustele.

Mis on saanud siis neist esimestest? nii nagu plaanisime, on mõnedest neist tulnud rahvamuusika ja folkloori kateedri õppejõud. U. Jantson õpetab uuesti õppeaastast plokkflööti ning uuele esimesele kursusele ansambli-õpetust. Samuti jätkab ta oma uurimusega malevalauludest ning loodab peagi välja anda ansambli "Alle-aa" ning "Untsakad" lauliku. R. Sildoja õpetab viiulit valikpillina ning valmistab ette rahvapillide hooldamise ning valmistamise õppevõimalust kolledžis. Ta on ka rahvakultuuri spetsialist Viljandi maakonnavalitsuse kultuuriametis. Ando Kiviberg õpetab torupillimängijaid, keda on juba hea hulk, ning jätkab Noorte Moosekantide Seltsi tegevuse korraldamist.

Samuti jätkub nende noorte ettevõtmisel mitmekülgne pärimusmuusikat populariseeriv töö: igapäevased saated "Mulgi Raadios", saated erinevates televisioonides, mitmekülgne kontserditegevus ansambliga "Alle-aa", mis selles sügisel on Viljandi Linnavalitsuse poolt palgatud linnaansambel. Kolledž otsib praegu võimalusi ansambli edasikoolitamiseks nii Eestis kui väljaspool.

Piret Aus läks tagasi oma kodukohta Tootsi Pärnumaal ja on loonud koos kohaliku vallavalitsusega muusika-kunstikooli, mille direktor ta on. Loomulikult õpetab ta seal ka rahvamuusikat. Tuuli Peters tegeleb esialgu perekondliku folklooriga – kasvatab pisitütart ja on pereema. Liina Kanemägi loodab hakata õpetama Viljandi linna lapsi.

Milliseks kujuneb nende edaspidine tee, oleneb juba igauhest endast. Jääme lootma, et valitud tee on pärimusmuusika-sõbralik tee.

"Alle-aa" telesaates provintsielust 1991. a.

Sophie Sooäär juubeliõites

Kui ma Sophie Sooäärega muusikast ja laulmisest rääkisin, ütles ta, et see olevat tema loomingu kõige kitsam koht. Vaata, et kitsam kui seda on operetisubreti talje, mõtlesin.

Sophie Sooäär: Minu abikaasal dr. Moisarel oli ilus hää! ja ta oli käinud nn. "itaalia koolis" kuulsal Itaalia õpetaja B. Malama juures. Malama juures õppisid ka HAÄLED M. Korjus ja V. Nelus, ilmselt tahtis ta ka minu mehest teha kõrge tenori... Aga minu abikaasal olid teisedki huvid ja temast sai lugupeetud ja hinnatud doktor. Mind aga võttis ta käe kõrvale ja viis Ella Lipandi juurde laulutundi. Häält mul ju oli, aga olin selle koolitamisega pisut hiljaks jäänud. Nii et minu laulmine on olnud just sinna poole, "kuhu poole nokk loodud"...

Vabadel päevadel armastas minu abikaasa kodus laulda. Ikka läks ta oma häälega nii kõrgele, et ma pidin ütleva: "Jäta ometi järele, muidu häälepaelad katkevad." Kui ta oma korporatsiooniga meestega keelatud aegadel kokku sai, läks laul kohe lahti. Vahvad ja viisakad mehed olid tema korporatsioonikaaslased, oskasid daami ees trepist üles minna...

Ka minu abikaasa vennal oli tore hää! Ta laulis Ernesaksa meeskooris, aga külmetas oma hääle Venemaa reisirajal ära, hiljem läkski teise töö peale.

MT: Olgu see "nokk" loodud siia- või sinna poole, tähtis on ka see inimene, kes sellest "meisterdab" õigesti viise välja ja paneb laulu "õhkpatjadele" lendama.

SS: See inimene on mulle olnud meie erakordne repetiitor – kontsertmeister KAZIMIR ŽIPRIS. Repetiitor on opereti loomise juures väga oluline inimene. Tema nimi peaks kavalehtedel esimesel kohal kirjas olema. Proovisaalial algab ju kõik peale. Kazimir Žipris polnud mitte ainult hea muusik. Ta oskas ka naisterahvale väga ilusasti läheneda, talle komplimente teha ja meeleolu luua. Minule ütles ta ikka: "Teate, Sophie, SEE DAAM on teist 10 aastat vanem, aga teie näete temast 10 aastat noorem välja." Kolmapäeviti, pärast vaba päeva, küsis ta: "Kas Te, Sophie, käisite värskes õhus jalutamas? Käige ikka värskes õhus, see mõjub hästi näonahale." Niisuguste väikeste elutarkade võtetega tekitas ta proovisaalil mõnusa meeleolu. Heas tujus tuleb aga laul iseenesest välja. Kazimir laulis ise kaasa. Ta tegi seda nii vahvalt... Kes siis määras tuju, tempo ja diktsiooni? Ikka repetiitor. Muidugi ei suuda ma kunagi unustada MEIE VII-VE ERNESAKSA, meie kontsertmeisterit. Need inimesed teevad opereti. Kui nad muusikat õigesti "käima" ei pane, on ka lavastaja viisi raske tulema.

MT: Missugusest "MUUSIKA KÜLAST" Teie pärit olete ja kes "koduorelit" mängis?

SS: Mina sündisin Pärnus, minu vanemad on aga pärit Saaremaalt. Kõik meie sugulased on seal. Tallinnas olen nagu "üksik saar". Saaremaal on meie nimi Soer, Pärnus – Sooäär. Minu emal oli ilus lauluhää! Isa oli naljamees ja laulis vintis peaga lori-laule. Aga koduorelit meil ei olnud. Kui ma Pärnus oma "karjääri" puukuuris alustasin, pidi vist küll minu peas mingisugune muusika "mängima", sest mille järgi me siis seal balletti tantsisime...? Olime nende "BALLETITENDUSTEGA" üleõue kuulsad. Sissepääs viis senti. Paberist sussid ja tantsukleidid, mille ülemine osa oli tehtud ema voodilinaadest...

MT: Operett polegi

"aariate" ettekandmine?

SS: Mäletan, kui Agu Lüüdik oma kupleedega Pärnu tuli ja ma teda seal esmakordselt nägin, küsisin endalt: kas see mees on tõesti "Estonia" suur näitleja – tal polnud ju häält, kraaksus nagu vares. Kui juba Tallinnas olin, mõistsin, et Agu Lüüdik on fenomen: ta ei seadnud ainult samme laval, vaid mängis ja laulis "hääleta" paremini kui mõni häälega laulja. Lüüdik läks tekstilt mänglevalt üle laulu peale ja vastupidi. Ei mingit probleemi, ei mingit omaette aariat. Niisugused olid nad kõik – Sällik, Lüüdik, Pärn, kes "kolme noodiga ilma tegid".

Jüri Kruus: Hea operett on olnud "Estonias" see Kalmani "Bajadeeri" lavastus, kus primadonnaks oli meie jumalik Gerda Murre ja subretiks meie särav Sophie Sooäär. See oli väga hea kontrast, mis peab olema ÕIGES KLASSIKALISES OPERETIS. Üldse, kui me räägime lauljast, ei räägi me kunagi kuiva hääle andmisest. Opereti naislauljad on primadonna ja subrett. Kes on subrett? Sophie Sooäär võis suurepäraselt laulda, aga ta lahendas oma osa mitte ainult läbi laulmise, vaid ka läbi sisemise paindlikkuse ja kehalise plastika. Tema korduvad operetitüübid olid kordumatud: Gonzales, Mariette,

Liisa, Staszy. Neis oli sära, elegant-si, liikumisi ja täielikku muusikatummist. Need rollid oleksid eba-huvitavad, kui nad oleksid esitatud ainult väga heas "vokaalses rüüs", s.t. noodist noodini. On kaks iseasja, kas naislaulja esitab operetis peapartiid (primadonna) või on subrett. Vahend, millega Sophie Sooäär publikuni jõudis ja sinna jäi, oli tohtu suur sisemine sära ja mõtteliikuvus läbi võimaliku vokaali.

Estonia teatrilava on tihedalt täidetud niisuguste operetikoomikute jalajälgedega, nagu olid Paul Pinna, Agu Lüüdik, Alfred Sällik. Neid traditsioone kandis edasi Endel Pärn ja Sophie Sooäär. Kui operetilava jäi repertuaari mõttes mõningatel aegadel ka ahtakeseks ja põlesid vaid "Tuled kodusamas", tõid Edgar Arro ja Leo Normeti operetti "uled kodusadamas" tulesära Sophie Sooäär ja Endel Pärn. Nende Anne ja Mati duett "Meeste sõprus on kindel" läks rahva hulka. Läks! Küsimine, kes mängivad praegu operetti välja nii, et viisid on "tänavapoistelgi" vilistada? MEISTER Sophie Sooäär on nõus ka praegu jagama oma kogemusi, kuidas seda teha.

MARVI TAGGO

Tema mõju on suur. Tarkus ka

Heimar Ilvese muusika ei kuulu kergelt haaratava hulka, mistõttu selle tõeline avastamine seisab veel ees. Kuigi enamik meie muusikutest H. Ilvese loomingut praktiliselt ei tunne, võib heliloojat ometi lugeda eesti muusika üheks keskseks figuuriks. Tema vaimne mõju kajastub nendegi muusikute, eelkõige heliloojate loometöös, kellel pole juubilariga lähedasi kokkupuuteid.

H. Ilves oli sõjajärgsetel aastatel, Siberist naasmise järel, üks populaarsemaid õppejõude Tallinna Konservatooriumis. Tema iselaadi muusika ja elumõistmine, tavaarusaamade kõigutamise jätsid sügava jälje paljude tolleaegsete tudengite hinge. Küllap see "liigne" populaarsus ja religioosne maailmavaade põhjustasidki ta häbiväärse vallandamise õppejõu kohalt. Ei aida- nud ka üliõpilaste protest.

Väga otsekohese ütlemisega H. Ilves ei üritagi olla ülemäära delikaatne oma kommentaaridega lausrumaluse suhtes. Ja ometi on solvujaid vähe, niivõrd veenvad on tema seisukohad ja hinnangud.

Tänapäeval on meil moeasjaks keelte õppimine. Haridust ning isegi haritust kiputakse nägema keelteõskuses. Muile meenub üks seik kaugete aastate tagant. Küllastades heliloojat tema kodus ütlesin talle muuseas, et õpin intensiivselt inglise keelt. Loodetud heakskiit jäi tulemata. H. Ilves ütles hoopis: "Nojah, igas keeles võib ühtemoodi rumalalt mõelda."

Tänu arvukatele vestlustele H. Ilvesega paljude aastate jooksul on minu inimlik rumalus kindlasti vähenenud ja selle eest võlgnen temale sügava tänu. Tõeliselt targaks saamine on väheste privileeg. Nende hulka kuulub kindlasti Heimar Ilves.

Tugevat tervist juubellarile soovib

JAAN RÄÄTS

"Kes lubas Teile üliõpilastele mängida vaimulikku muusikat?"

"Aga Bach'i h-moll missa on ju maailma muusikakunsti tipp-teos. Üliõpilased peavad seda teadma."

"Ma küsin, kes lubas Teil teha religioosset propagandat?"

Eks ole ilus algus jutuks Nõukogude-aegsetest totrustest? Ja mehest, kes sel ajal tööpoolest kannatas. Kes oli kütitud, kes vallandati 1965. a. Tallinna Konservatooriumist ja kes seejärel tööd ei leidnud. Kelle teoste ettekandmisigi keelati.

Aga kui sama lugu alustada nii:

"Helilooja X (see on koondnimi, H. Ilves mainib mitmeid maailmas üldtuntud praegusi heliloojaid) oskab küünarnukkidega trügida ja endale nime teha. Tegelikult on ta võrdlemisi keskpärane: võtab ühe meloodia ühelt, teise teiselt minevikukuulsuselt, paneb müra vahele. Helilooja Y töötab ilusad meloodiad ümber moodsaiks, aga ilu kaob. Dirigent Z käitub maotult, kui ta samal kontserdil esitab moodsaid trügijaid koos vanade meistritega, kas või Bachiga."

Milline jama, pahandate. Küll on need endised ilged. Varem keelas Bach'i mängimast, nüüd poeb tema seljataha, et rünnata tänaseid suurmehi.

Ei, mõlemas siinpakutud loo alguses on Bach'i austaja üks ja sama isik. Ta oli opositsioonis siis, on opositsioonis praegu. Võimumehed ei hinnanud teda siis, ei hinda ka praegu. Ajad ja moed on muutunud. Kuid ta on oma arusaamadele truuks jäänud. Ning arvab, et on truuks jäänud austusele Suure Muusika vastu ning trügimise ja reklaamiga endale ülemaailmset lummust loova keskpärasuse eitamisele. Meenutab ta, et Bach ja Mozart surid viletsuses ning Viini külje all elanud Schuberti laule Austria pealinnas ei tuntud ega tunnustatud.

Legende Heimar Ilvesest on liikunud mitmeid. Esmakordselt kuulsin neist mõnda juba 50-ndate aastate lõpul – veel enne kui olin temaga kohtunud, s.o. enne konservatooriumiaastaid. Enamasti olid need seotud mingite pedagoogiliste juhtumus- tega, õpilase ja õppejõu vahel toimunuga. Oli paradoksaalseid, naljakaid, aga mõni ka – tolle aja poliitilist tausta arvestades – õelavõitu. Aga nii või teisiti oli neisse põimitud Heimar Ilvese erakordne mälu, nii muusikaline kui visuaalne. Räägiti, kuidas ta kord trammis lahendanud diskussiooni reisija ja konduktori vahel tagastatava summa suuruse osas, sest ta märganud reisija antud rahatähte seerianumbrit ja palunud selle konduktoril oma kolist välja võtta. Jutustati veel tema malevõitlustest, isegi Paul Kerese üle...

Kui 1961. aastal alustasin konservatooriumis õpinguid, polnud meie rühmale ette nähtud Heimar Ilvese loenguid. Kurtsime seda värskest kateedrijuhatajaks nimetatud Karl Leichterile, kes algul suhtus meie soovi teatud ettevaatlikkusega, kuid korraldas peagi nii, et H. Ilvese loengud said siiski teoks – küll fakultäätsete ja programmivälisena ühe semestri jooksul. Need olid vabad vestlused, vahest ka diskutiivsed. Mingit ainemahtu need ette ei näinudki. Aga põnevad olid need

Heimar Ilves kuldses keskeas.

Meie jutu kangelane Heimar Ilves saab 15. septembril 80-aastaseks. Kas tema seisukohad on ajast maha jäänud ranga omad? Selle üle otsustamine pole esmatähtis. Taasiseseisvunud Eestis võiks kõigepealt kolleegide-muusikute aukohus olla teadvustada ja tutvustada rahvale tema seitset sümfooniat ja kahte keelpilli-kontserti, mida pole aastakümneid, mõnda aga üldse mitte mängitud. Mingit väärtust võib neile ju ikka eeldada, kui komisjon eesotsas Juhana Avikuga otsustas 1942. a. Evald Aava testamendi ebamäärase punkti kohta parandada oma muusikaarhiivi ja anda rahalist toetust eesti kõige silma-

Tema elu ja muusika on

küll, sest tavapärastest ühiskonna-teaduslikest postulaatidest ei jätunud need vestlused suurt midagi järele. Need loengud jätkusid mõne aja möödudes seltskondlike mõttevahe- tustena H. Ilvese Niguliste tänava korteris, kus osavõtjate ring oli juba palju laiem (ka J. Rääts, A. Pärt jt., daamide nimesid ma ei nimeta, sest nende ümber põimunud hiljem sootumaks teistlaadsed legendid). Muidugi mõista olid need kokkusaamised pinnuks silmas ideoloogia "puhtuse" eest hoolitsejatele ja H. Ilvese ümber hakati põimima vandenõu. Tolleks ajaks oli ka maestro enda terois üsna kehva seisundisse jõudnud, mis avaldus pikemaajases unetuses.

Veel 1965. aasta kevadel, kui valmistusime riigieksamiteks, juhtus midagi kogu eluks meeldejäätavat.

Oli algamas viimane eksamieelne poliitökonoomia loeng. H. Ilves, kes just oli tulnud oma järjekordselt raviprotseduurilt Tõnismäe polikliinikust, palus "pol-öki" õppejõult luba viieks minutiks kursusega kohtumiseks, et ka oma aines veel eksamieel- seid juhiseid anda. Selle loa ta sai.

Muusikast ja eksamitest ei teinud ta mitte sõnakeski juttu. Küll aga kirjeldas ta oma äsjast poliitlinilist kunstund, oma nägemusi ja õudu, mis kaasnesid sellest ärkamisega. Terve kursus kuulas teda suu ammul. Ta mõttelennud läbisid kosmose teid, te-

fenomenaalsuse paine

paistvamale noormuusikule, et selleks ikuks on Heimar Ilves. (E. Aava arhiivi andis H. Ilves üle Teatri- ja Muusikamuuseumile). See oli avantsüm. Aga välismaal ju Ilves, eriti tema II sümfooniast mängitakse, austatakse ning tuntakse ka praegu. Roman Matsov on neid palju ette kandnud nii Venemaal kui Saksamaal ja sõidab mõne kuu pärast jälle Berliini tema teosed dirigeerima.

Samal ajal lebavad H. Ilvese viie sümfoonia ja kahe klaverikontserdi enami-kus hariliku pliiatsiga kirjutatud partituurid juba ligi 30 aastat Teatri- ja Muusikamuuseumis ning kipuvad muutuma lugemiskõlbmatuiks.

NEEME JÄRVI, KES JUBA TALLINNAS OLLES VÕTTIS HEIMAR ILVESE HELITÖID MEELELDI OMA REPERTUAARI, ON TALT PALUNUD 1990. AASTAST PEALE SAATA OMA SÜMFOONIADE KÄSIKIRJALISI PARTITUURE MÄNGIMISEKS MAAILMAORKESTRITEGA (TRÜKITUD NOOTE JU POLE). IGA TEINE EESTI HELILOOJA OLEKS SELLELE PALVELE ILMSELT KOHE PÜÜDLIKULT REAGEERINUD, H. ILVES MITTE.

See fakt võiks olla käesoleva juubelilo kolmandaks intergeerivaks algusvariandiks. Seda enam, et juhtum Järviga pole erand. Eesti Heliloojate Liit ja ERSO on korduvalt palunud H. Ilveselt anda oma teoste lõplikke partituure küll kirjastamiseks, küll ettekandmiseks. Aga H. Ilves on viivitanud vastusega aastaid, isegi aastakümneid, väites, et ta neid ikka veel viimistleb. Osalt on see nii, osalt ettekääne. H. Ilves pole oma teoste ettekannete eest tihtipeale tasu saanud, enda eest võidelda ta ei taha ega oska. Kibestunud mees arutleb: teised eesti heliloojad elavad jõukalt, sokutades tutvuste kaudu oma helitöid välismaale ettekandmiseks. Mulle see ei istu; kui elada viletsalt, siis juba ka tundmatult!

legendidesse mähitud

gid filosoofilisi haake inimkonna kaugemasse ja lähemasse ajalukku, otsisid lahendusi igavikuprobleemidele ja seadsid kahliluse alla tavamaiseid väärtusi, mis inimkonda on suures osas aheldanud. See oli väga tõsine loeng, lausa liturgiliselt maagiline! Naljaks pöördus aga kõik siis, kui lubatud viie minuti asemel ennast kahe tunni vältel reipaks rätkinud Ilves tegi oma nägemuste ekskursile efektse lõpu (seda kellahelinat kuulis ta hästi) ja lahkus pikkade juuste lehvides, jättes avatuks auditooriumi ukse, mille taga ikka veel teenistusvalmilt seisid "pol-öki" õpetaja ja ootas oma etteastet. Aga seda ei tulnud meie jaoks enam kunagi...

Kahilemata tuleb Heimar Ilves, oma võimekustel haarata lennult ja talletada mälu kõik kuuldu, liigitada erandnähtuste rubriiki. Kuid selline mälusalvestus võib osutada ka koormavaks ja siit ka ta tollased tervisehäired, mis avaldusid omamoodi ja mida paljud ta tollastest kolleegidest ei suutnud mõista. Kas meiegi nende aastate üliõpilastena seda mõistsime, on raske kinnitada. Aga tagantjärele hinnates oli ka äsjakirjeldatud "loeng" meie jaoks ehk märksa suurema väärtusega, kui mitu varem kuulnud ainekäsitus kokku.

Raimond Lätte saatis Eesti Heliloojate Liidu poolt N. Järvile omal algatusel H. Ilvese V sümfoonia partituuri, kõrvaldades eelnevalt ise sealt mõningaid ebatäpsusi – kui hakata autorit paluma, siis tema käest partituuri enam tagasi ei saa. Räägitakse, et see olevat lindistatud mingile järvi plaadile – midagi kindlat sellest aga Eestis ei teata.

Või teine liin – pedagoogiline. Neis vähestes kirjatükides, milles H. Ilvese endised õpilased teda meenutavad, nimetavad nad teda tingimata fenomenaalseks. See seostub muidugi esijoones H. Ilvese haruldase võimega iga muusikapala, mida ta on kuulnud või mille noote ta on lugenud, kas või aastakümneid hiljem peast klaveril ära mängida. Tuleb tundi ilma noodipakita, mängib erinevaid autoreid ja veel millises tonaalsuses tahes.

Lisaks sellele veel absoluutne kuulmine. H. Ilves meenutab ühte muusikatundi Rakvere Gümnaasiumi 7. klassis. Õpetaja Vladimir Kreek, Cyrillus Kreegi vend, selletas õpilastele, mis on absoluutne kuulmine. On inimesi, kes võivad kuulmise järgi iga heli kõrguse ära öelda, isegi iga üheaegselt kõlava erineva heli, näiteks puruneva pudeli iga killu fekitatud heli oma. "Ma võin seda," pidi ta peaaegu ütleva, aga häbenes.

Looduse annid looduse andideks. Aga sellele pidid ikka lisanduma ka entsüklopeedilised muusikalised teadmised, kui konservatooriumis, kus H. Ilves oli pidevalt ebaustavate inimeste nimekirjas, pandi teda õpetama kõikvõimalikke aineid, esijoones muusikaliteratuuri. Mil-legi viitavad ka tema enda sõnad, et kõige tähtsam on eesti laste vaimuse kasvamine, nendele kõrgkvaliteetse hariduse andmine, sest millegi muuga kui oma haridusega ei suuda väike eesti rahvas maailmas silma paista. Vaevalt heast-paremast oleks üleliidulise afestatsiooniko-

Hiljem, kui süvenesin Heimar Ilvese heliloomingusse, tajusin, et siingi on tegemist samade igavikumõtetega, mis justkui astuvad üle ajastule, moevoolude ja tavade. Ta ei maksa lõivu eeskujude otsingul. Ta ei vajagi neid. Tema maailm on piisavalt teraviklik, et avaneda ka traditsiooniliste vahenditega omanäolisena. Kõik ta viis sümfooniast on tegelikult sama ainevaldkonda käsitlevad: saatused, inimtragöödiad ja igatsused millestki ilusast. Kui reaalelus võib Ilvese tundudagi mõnele tasakaalustamatuna, siis oma sümfooniatel on ta erakordselt tasakaalustatud. Mäletan, kui 1964. aastal, pärast ta teise sümfoonia kuulamist Heliloojate Liidus, hüüdis Eino Tamberg: "See on ju ääretult aus muusika! Kahju vaid, et me dirigendid on nii vähe tema sümfooniasse süvõinud. Peale Roman Matsovi pole vist kedagi, kes oleks lasknud ennast neist igavikuhoovustest paitada. Nii on interpreetid Heimar Ilvesest loonud veel ühe legendi: süvaainelisest heliloojast, kelle loomine ei kõla.

AVO HIRVESOO

misjoni liige talle 40-ndate aastate teisel poolel ennustanud, et kahe aasta pärast on ta dotsent ja viie aasta pärast professor ning lubanud selleks ka ise kaasa aidata. Aga vanemõpetajast ta kaugemale ei jõudnud ning sellelt kohalt ta ka konservatooriumist pärast seda, kui teda oli ennegi vallandatud ja siis jälle tagasi võetud, lõplikult minema kihutati. Kui ajad järsult muutusid, oli (ja on ka praegu) ta, vaatamata kõrgele eale, veel täiesti töövõimeline – mälu alles, kuulmine ka ja jaladki liiguvad nii, et saada või käimisvõistlustele. Tulidki kaks inimest teda paluma, kuid ainult tasuta konsultatsiooni andma. H. Ilves keeldus. Pealegi arvab ta, et konservatooriumi (EMA) praegune juhtkond peaks temalt 1965. aasta ülekohtu eest kõigepealt vabandust paluma.

Miks siis on H. Ilvese elu nii kulgenud?

Sellele küsimusele põhjalikult vastamiseks peaks hoolikalt uurima arhiive, vestlema väga paljude H. Ilvese kaasaegsetega, nii sõprade kui vaenlastega. Seda ei ole suutnud ma küllalt põhjalikult teha. Olen vestelnud H. Ilvese endaga, mõnede ta endiste kolleegide ja õpilastega, lugenud väheseid varasemaid juubelijutte temast (muidugi ka siintoodud). Siiski sõnadaaksin teha mõned oletused.

(Järgneb.)

HERBERT VAINU

Ta kuulub Eesti suurimate sümfonistide hulka

Hr. Roman Matsov, Teie olete Eesti dirigentidest kõige rohkem Heimar Ilvese teoste ettekandeid juhatanud. Millise üldhinnangu Te neile annaksite?

R.M.: Ta kuulub Artur Kapi, Heino Elleri ja Eduard Tubina kõrval Eesti vanema põlvkonna suurimate sümfonistide hulka. Kus ma tema teoseid ka poleks juhatanud, igal pool on neid hästi vastu võetud. Näiteks Berliinis hakati neid kohe paljundama.

Eriti meeldivad ta sümfooniad orkestrite pillimeestele endile. Partiid erinevatele pillidele on tal kõik väga hästi läbi mõeldud ja moodustavad nagu omaette kunstiteosed.

Peale selle on ta muidugi väljapaistev muusik oma fenomenaalse mälu ja entsüklopeediliste teadmiste poolest. Mitte professor, aga akadeemik.

ML

Juuni – september

Suvistest laulupidudest

1924. aasta suvi nagu Eestimaa suvi ikka, oli laulupidude aeg. Üks neist oli 22.-24. juunil Narvas. Piirilinn Narvale polnud see laulupidu esimene. 29. juunil 1892 oli siin juhatanud Aleksander Läte. 1912. aastal toimus Narvas Eesti asunduste laulupidu, järgmisel aastal isegi vene laulupidu. 1924. aasta laulupeol oli kooride üldjuht Juhan Simm, pasunakoore juhataks Eduard Knude. Simm oli teatavasti suurejooneline, energiline ja kärsitu mees, ega tema viimistlusega suurt jännata ei tahtnud ja nii kirjutaski Narva laulupeol käinud Juhan Aavik:

"Juhan Simm ilmutab oma juhatamises tähelepanndaval määral distsiplineerimise võimet ja koondamise osavust, mis temale ta kauaaegne praktika ja vilumus on võimaldanud. Ta omab energiat, et oma tahtmist läbi viia. Alla kriipsutades neid Simmi kui üldkooride juhataja positiivseid omadusi, ei saa aga mainimata jätta, et kõige selle juures ta juhatamise hingelis-kunstiline külg tasakaalus pole eelpool nimetatud omadustega ega ilmuta sarnast väljendust, mis ettekannetele annaks tarvilise kunstilise väärtuse. Peab lausa ütleva, et Simmi tõlgitsemisega ei saa paljude asjades nõus olla. See kajastab süvenemispuudust ja pääliskaudsust ja paneb paiguti kahtlema ta muusikalise maitse ehtsuses."

Aavik lisab, et Narva laulupeol kannatasid kiirtempode all just sisukad ja tõsised laulud, nagu Beethoveni "Kõik taevad laulvad", Kapi "Palumine" ja eriti Tobiase "Teel".

29. juunil sai teoks Järvamaa VIII laulupidu. Esimene nn. "suvelaulupidu" oli siin olnud 1907. a. eestvõttel. Öieti oli see pooleldi pörandaalune ettevõtmine, sest karskuseltsi põhikirjas polnud laulupeo korraldamist ette nähtud. Nii püüti laulupidu kontserdi mõis-

te sisse mahutada (kontserdid olid lubatud), kuid kuulutuste venekeelses tekstis pidi kindlasti seisma "narodnoje guljanje". 1924. a. Järvamaa laulupidu oli selle poolest iseäralik, et kohale tulid kõik registreeritud koorid, s.o. 29 sega- ja 7 pasunakoori. Juhatajad olid vastavalt Joosep Saar ja Raimund Kull. Juunis olid laulupeod veel Rāpinas ja Petseris. Viimases taheti see toime panna kloostril õuel, kuid viimasel hetkel keelas kloostril selle vene mustasajaliste survel. Seda laulupidu juhataks muide hr. Arnold Räsä, kes käesoleva aasta 31. jaanuaril tähistas oma 100. sünnipäeva. Tol ajal oli ta 30-aastane noorepoolne mees, kes vastandina Simmile armastas võtta lauludele aeglasel tempod.

Suurematest 1924. a. laulupidudest vääril veel kindlasti mainimist Pärnus toimunu. 5. ja 6. juuli olid ilusad päikesepaistelised päevad. Harva on väike rohelusse uppunud Pärnu näinud nii rohket rahvamurdu. Kihisev elu ja liikumine täitis tänavaid varahommikust hilisööni: sõideti autodel, kihutati hobustel, rutati jalgratastel ja omal jalgal. Tuld Tallinnast, Viljandist, Kuresaarest. Muidugi tehti Pärnuskimud, kui ainult laulid laululaval: etendati operetti "Eva" ja muusikaga lavatükki "Leeni ehk vaeslapse Jaaniöö", oli spordipidu ja jalgpallivõistlus. Oli "Endla" saalis ka Karl Leinuse koori, Pärnu Helikunsti Seltsi ja Pärnu sümfooniaorkestri kontsert, millest kahjuks paljud pidid ilma jääma, sest saal ei suutnud kõiki huvilisi mahutada.

Miina Härma ja Eduard Tamm.

Kuid laulupidu ise? Üldjuht oli nagu Narvaski Juhan Simm. Juba esimese laulu "Öitse, kasva, ela!" järel kutsus publik suures vaimustuses laulu autori Miina Härma oma laulu juhutama. Kuna Pärnumaa koorid kuulusid Eesti paremate hulka, polnud nende esinemise kohta nurinat kuulda, küll oli aga seda ühendatud pasunakoori kohta, kes koosnes ainult neljast orkestrist.

Võrus oli laulupidu 18. juulil. Siin andis juba tunda tõsise ja tööka muusikamehe Eduard Tamme kohalolek. Lisaks oma otsesele ülesandele – juhataks garnisoni puhkpilliorkestrit, oli ta jõudnud juba luua Võru sümfooniaorkestri ja pannud õla alla puhkpillimuusika edendamisele.

Muide – Pärnus juhtus suvel 1924 veel muudki erakordset. 22. juunil sai siin näha-kuulda Miina Härmat, kes astus Nikolai kirikus seekord organistina üles, esitades Mendelssohni c-moll Sonaadi jt. teoseid. "Pärnu Postimees" kirjutab:

"Oleme M. Hermannit juba noorena kuulnud vaimustusega, ka nüüd rahuldus kunstnik meid oma ettekandega, iseäranis hästi õnnestus lõpupala Adagio, allerge, mis kõlas hoogsalt ja jättis hää mulje."

Sellel kontserdil esinesid veel Pärnus elunevad laulusolistid ja kohalik Helikunsti Seltsi segakoor.

Muudest muusikauritustest

30. juulil andis Pärnu Rannasalongis kontserdi aga perekond Lüdigi. Isa ja poeg Mihkel ja Peeter-Paul mängisid kahel klaveril Griegi "Romansi", M. Lüdigi enda "Andante cantabile" ja "Scherzo" jm. Proua Mathilde muidugi laulis, kusjuures temagi ooperiaariate ja muu kõrval ei unustanud oma mehe loomingut, esitades laulud "Lapsepõlves" ja "Kägu".

Teatrihooaeg hakkas läbi saama. 1. juunil etendunud "Hugenottides" sai kiita noor 22-aastane prl. Olga Tiedeberg. "Päevaleht" kirjutab:

"Haruldaset ilusa värviga ja teataval määral juba kaunis tublisti haritud sopran, meeldiv stseeniline välimus ja muusikaline edasiandmisvõime on need tarvilikud omadused, mis meie lootustele kindlaks tagatiseks, et temast aegamööda välja areneb kõrgevääriline ooperijõud."

Samas lavastuses hiilgas haruldaset puhta ja kõlarikka häälega veel teinegi noor lauljatar, samuti 22-aastane Ida Loo. Muidugi oli selles ooperis jällegi suur menu Benno Hansenil ja Aleksander Arderil, aga see ei üllatanud enam kedagi.

"Rahvateatris" tuli 26. juunil ettekandele Eesti rahvaoperett "Olev ja Linda". See oli mingi saksa ainetel kokkupandud eesti tükk, peategelaseks üliõpilane Olev, kes armastab oma lapsepõlvesõbratari Lindat. Tegevus, nagu eesti operettides kombeks, sündis muidugi jaanipäeva paiku, mil noormees sõidab ühes kaaskorporantidega oma vanaisa Madise juurde külla, et seal Lindat näha. Muusikaline külg

olnud selles operetis eriti viisirikas, kusjuures ette tulnud nii shimmi kui ka Kaera-Jaan.

31. mail oli "Vanemuises" lahti läinud suvemuusika. Alaline dirigent oli Juhan Simm, kuid kätt said proovida teisedki. Nii kõlasid 3. juulil autori juhatusel Artur Lemba helitööd, 12. juulil tegi sama oma töödega Artur Kapp. Arvustaja Eduard Visnapuu ei pidanud aga Lemba muusikast eriti lugu. Ta kirjutas:

"Üldiselt mõjuvad meeoleolud tükeldatud ja koondamata kujul. Meeleolulised tõusud on raskelt esile kistud ega ulata kaugemale orkestri kunstiliselt jõust. Küll leidub nendes töodes ka kauneid momente, kuid need on tillukesed oasid, kust see raskelt edasi läheb."

Visnapuu leidis ka, et kuigi Lemba kasutab oma loomingus eesti rahvaviise, ei oska ta esile tuua neis peituvat rahvuslikkust. Näiteks rahvaviis "Üles, üles, hellad vennad" kõlab Lemba puhul rohkem araablaste sõjatantsuna.

Sügis tuleb

Augustis 1924 oli täies hoos "Vanemuise" aiamuusika. Pinge oli suur: iga päev hommikul proov, õhtul kontsert. Kvaliteet sellepärast teadagi milline. Pikapeale siiski mäng paranes, vahetevahel korraliti ka varem kavas olnud, juba tuttavaks saanud teoseid. Suvemuusika kavad olid aga mitmekesised ja huvitavad. Mängiti lugusid, mida meie põlvkond enam polegi kuulnud. Näiteks 5. vaatuse eelmäng Reinecke ooperile "Kuningas Manfred", popurrii Delibes'i ooperist "Kuningas ütles", muusika Maillardi ooperist "Kloostri kellad".

4. augusti kontsert oli tähelepanuväärne selle poolest, et seal esitati silmatorkavalt rohkesti eesti heliloojate muusikat. Eduard Visnapuu oli selle kohta oma arvamane. Mihkel Lüdigi "Avamäng-fantasia" aluseks on võetud rahvapäraste ilmema motiiv, keskel lühidal kujul rahvaviisid, kahjuks on aga üksikud kaunid osad kohati üksteisega nõrgalt seotud. Hästi orkestreeritud oli Juhan Simmi "Vaimupiigade tants" näidendist "Kalevipoeg ja Sarvik". Mitme tööga oli esindatud Artur Kapp. Lõpuks mängiti veel Raimund Kulli Fantaasia Eesti viisidest, mida arvult kümme ja mille tegevaks küljeks, nii nagu Simmi ja Kapi puhulgi, oli orkestratsioon.

Tarvilikul määral ei suudetud ette valmistada Liszti "Faust-sümfoonia", mis tuli ettekandele 7. augustil. Kuigi dirigendi J. Simmi valitud tempod ja tõlgitsused olid vastuvõetavad, jättis sümfoonia silumata ja ühtlusetu mulje.

Äpardus juhtus 8. augustil, kui Reissigeri avamängus "Kaljuveski" sai orkester juhatajast kaksipidi aru ning jagunes hetkeks taktimõeldus kahte leeri. Tervikuna näitas aga seekordne juhataja Arkadius Krull üles hoolikat püüdmist ja nüansseerimise oskust. Eduard Visnapuu ütles tema kui dirigendi

Arkadius Krull.

kohta, et "tema võib sellel alal silmapaistvaid tagajärgi saavutada, kuid filosoofia ja hingelised sügavused ei kuulu mitte täiesti tema tõlgitsuse piirkonda: ta kaldub tungivalt korrektsuse ja pinnalise läike poole." A. Krullile sobika sellised helitööd, nagu on Mozarti "Väike oömuusika".

Nii see Tartu suvemuusika läks, terve suve läbi päevast päeva. Nädalapäevad olid kõik ära jagatud: millal nn. "rahvakontsert" kergema kavaga, millal tõsine sümfooniakontsert, millal ooperi- ja balletimuusika. Laupäeval ja pühapäeval oli pikem laiendatud kava solistide osavõtul.

Muusikaelu laiendamise suunas liikus Viljandi. Paar aastat tagasi oli seal maakonna gümnaasiumi juures tegutsenud 75-liikmeline sümfooniaorkester, mis aga raha puudusel peagi laiali lasti. Nüüd oli raha leitud ja hr. Grünvaldi juhatusel kavatseti katkestatud tegevust jätkata.

Tallinnas kippus aga asi ikka kitsamaks muutuma. Sügiseseks hooajaks otsustati palgata "Estonia" ooperiorkestriks 40 asemel vaid 24 mängijat. Seetõttu tuli repertuaarist maha kustutada kõik, mis vajas suuremat orkestrit: "Padaemand", "Lendav Hollandlane" jne. Wagnerit 24 mängijaga lavale tuua oleks ikkagi nali, mida meilegi väike pealinn endale lubada ei tohi, nagu kirjutas "Päevaleht".

Siiski võeti kavva veel 4 uut ooperit: Smetana "Müüdid mõrsja", Glucki "Orfeus ja Euridike", Massenet "Manon" ja Puccini "Tosca", operetidest aga Kalmani "Bajadeer" ja "Krahvinna Mariza", Lehari "Coclo" ja Cristine "Sedi".

Sümfooniakontserdid olid muutunud liigseks luksuseks. Jäi vaid piiratud võimalus korraldada pühapäevaseid kergema kavaga rahvakontserte, kui vaja, lisajõudude abil. "Päevaleht" ironiseeris, et

"see tuleb muidugi "kohvimuusika", kuid parem ikkagi, kui mitte midagi. Neeprite vabariigis Libeerias ei saa vist niigi head muusikat kuulda, aga elatakse ka."

Uus sügis-talvine hooaeg avati "Estonias" C. Zelleri operetiga "Linnukaupleja", Kristeli osas oli külalisena Lully Wirkhaus, Adam – Alfred Sällik. Teise operetina tuli tallinlastel hooaja algul näha L. Falli "Madame Pompadouri". Teater oli poollühi. Ajaleht "Kaja" kirjutas, et orkestrimuusikat nagu polnudki ja kui ta esile tuligi, siis ainult segas ja tumestas muidu eeskujuliku lustmängu käiku. Peaosas laulis laimatult Helmi Einer. Poeti kehastas Agathon Lüdigi. Mitte vähem head olid Eduard Kurnim politseimeistrina ja Paul Pinna, kellel oli kuninga osas ainult liiga vähe tegevust.

"Korneville'i kellades" olid parimad Aleksander Arder ja Benno Hansen. Tihedalt oli saal täidetud G. Jarno opereti "Helilooja tütar" ajal. Seda võis seletada kergesti arusaadava sisu ja meeldiva muusikaga. Tegevuse keskpunktis seisis lehmätüdruk Reesel, keda kehastas Lully Wirkhaus. Vürst ja vürstinna Esterhazy osad ei sobinud Eduard Kurnimi ja Betty Kuuskemaa natuuriga. Kaasakiskuvalt mõjus aga tantsijanna Montebelli osas Grete Sällik, tabades suurepäraselt Viini opereti miljööd. Salomoni tüübi joonistas silmapaistva teravusega välja Agathon Lüdigi.

Alustati ka rahvakontserte. Nendega ei saanud päriselt rahul olla. Keelpille oli vähe, mistõttu kostsid liigselt välja puhkpillid, orkestris puudus vajalik pehmus ja kõla. Siiski suudeti ühe suurema teosena septembris 1924 ära mängida Tšaikovski Sümfoonia nr. 5.

Tallinna paremad laulukoovid olid hädas oma dirigentidega. Konstatin Törnpu tahtis terviselikel põhjustel lahkuda Meeslaulu Seltsi juhi kohalt. Kehva palga tõttu kavatses Noorsoo Muusika Ühingu segakoori maha jätta Antton Kase-mets. Estonia Muusikaosakonna kooriga ei tahtnud enam töötada August Topman. Põhjuseks väikesed intriigid ja arusaamatused.

Törnpu käis oma kooriga siiski veel Rootsis. Kontsert oli Stockholmis 1700-kohalises "Auditoriumi" saalis, mis kahjuks küll päris täis ei olnud. Seda peeti reklaami veaks, sest kontsert ise oli suurepärane, nagu tõendavad Rootsi lehed.

Törnpu juhatanud ülihästi. Tenorid kõlanud selgesti, falletset esitatud ülilosavasti. Harmoonia puhkas suurepäraselt bassidel, mille sarnast "Auditoriumi" saalis polevat varem kuulnud. Kõige kaunimini kõlanud koor lauludes, kus dirigendil oli võimalus lasta tenoreid laulda pianissimos, siis tulnud ka suurepärase bass toredasti esile. Käidi ka kuningalossis ja lauldi kuningale (Rootsi hümn rootsi keeles, Thomsoni "Kannel", Törnpu "Kevalde tunne", Säbelmanni "Kaunimad laulud" ja kuninga soovil veel "Süda tuksub").

Uut Eesti Rahvusraamatukogu muusikakogus

Noodid

ABBA: Die Super-Songbook Serie für Keyboard, Gitarre und Gesang. - Mainz ua, cop. 1992.

Aus der Blütezeit des Barocks: Duette für Altblockflöte. - Mainz, cop. 1957.

12 chansons de Jacques Brel avec tablatures: [Häälele kl. või kit. saatega]. - Paris, cop. 1964-1968.

Carr, R. Divisions upon italian ground aus "The delightful companion" 1686: Für Altblockfl. (oder Sopranblockfl.) und Basso Continuo Cembalo (Pianoforte), Violoncello (Viola da gamba) ad lib. - Mainz, cop. 1965.

The best of Phil Collins: [For vocal with guitar symbols]. - Secaucus, cop. 1990.

Dapper, C. Das Saxophon Buch: Jazz, Klassik, Rock, Pop. - Bonn, cop. 1989.

Erstes Spielbuch für Sopranblockflöte und Klavier. - Kassel ua., 1988.

Zweites Spielbuch für Sopranblockflöte und Klavier. - Kassel ua., 1992.

Fiske, R. Score reading. - London, New York, 1969.

V. 1.: Orchestration. - 9th impr., V. 2.: Musical form. - 9th impr., V. 3.: Concertos. - 6th impr.,

Flöten-Duos aus 3 Jahrhunderten: H. 1-2. - Kassel, cop. 1989-1992.

Hook, J. Sonata G-major: For descant (soprano) recorder and piano. - London, cop. 1948.

Hummel, J.N. Concerto in F Major: For bassoon and piano. - New York, cop. 1973.

Hunt, R. Extemporization for music students. - London, 1968.

Händel, G.F. Vier Sonaten für Altblockfl. (Querfl., Violino, Oboe) u. Basso cont. Cembalo (Pianoforte, Orgel), Violoncello (Viola da gamba) ad lib. Sonate g-Moll: Op. 1 No 2., Sonate a-Moll: Op. 1 No 4. - Mainz, cop. 1950.

The King's Singers: 25th anniversary Jubilee: [For SATB with piano and a capp.]. - Milwaukee, cop. 1992.

Kolinski, M. Sonata: Lydian theme and variations: For piano. - New York, cop. 1972.

Kölar, L. Albus: Klavieröppik lastele. - Tallinn, 1994.

Melodia: A comprehensive course in sight-singing (solfeigio). V.1-4. - Bryn Mawr, cop. 1909.

Messiaen, O. Vingt leçons d'harmonie: Dans le style de quelques auteurs importants de "L'Histoire harmonique" de la musique depuis Monteverdi jusqu'à Ravel. - Paris, cop. 1951.

Moyses, M. Enseignement complet de la flûte par Marcel Moyses. - Paris, cop. 1949.

Music for score reading. - Englewood Cliffs, cop. 1971.

Palestrina, G.P. Missa brevis: For 5-part chorus of mixed voices a capp. - Melville, New York, s.a.

Piaf: 10 succes: [Häälele klav. ja kit. saatega]. - Paris, cop. 1990.

Pickow, P. Gitarrenkoffer Akkordbuch. - New York etc., cop. 1978.

Rajaloo, E. Kohtume Kunglas: Muusikaline komöödia: [Klaviir]. - I.k., i.a. - Palj. autori käsikirjast.

Rodgers, R. Hammerstein, O. Oklahõma! Vocal selection: [For voice and piano with symbols for guit.]. - Milwaukee, cop. 1943.

Retro pop. Parimad eesti poplaulu / Esit.: J.Joala, ans. "Fix", T. Pihlap jt. - S.I.: S.n., 1994.

Saksa lööklaulu kuldsed aastad 1941-1944 / Esit.: J. Werner, L. Andersen, W. Forst, M. Rökk jt. - Tallinn: Forte, 1994.

Schütz, H. St. Matthew Passion / Esit.: W. Heldwein (Jesus), H.P. Blochwitz (Evangelist), R. Krol (Petrus), H. Klein (Judas, Pilatus) jt. - S.I.: Point Productions, 1992.

Sue darling: A compilation of Estonian underground / Esit. "Röövel Ööbik", OAK, Morning Rise jt. - Tartu: Heli jälg, 1993.

Sumeru, L. Sümfoniaid nr. 1-3 / Esit. Malmö Sümfoniaorkester, dir. P. Järvi. - S.I.: Grammofoon Ab Bis, 1994.

Terminaator, ansambel. Lõputu päev. - S.I.: s.n., s.a.

The Tuberkuloited, ansambel. Klassiõhtu. - S.I.: s.n., 1994.

counterpoint. - London, cop. 1980.

Zipp, Fr. Sonatine für Altblockfl. in F (Querfl., Violine) u. Cembalo (Klavier): Op. 23 a. - Mainz, cop. 1948.

Tobias, R. Oh jäta kõik kaebed: Meesk. a capp. - Tallinn, 1994.

Tormis, V. Tasase maa laul: Meesk. a capp. - Tallinn, 1994.

Vahisalu, A. Viis viiulipala lastele. - Tallinn, 1993.

Vihmand, M. Laudate Dominum: Veni sancte spiritus: Segak. a capp. - Harjumaa, 1994.

Raamatud

Bartok and Kodaly revisited. - Budapest, 1987. - 229 p.

Hungarian folk songs: Complete collection, vol. 1/Comp. B.Bartok. - Budapest: Akad. Kiado, 1993. - 1206 p.

Irijala, Auli. A minority in music: women as professional composer and musicians. - Helsinki, 1992. - 12 p.

Lappalainen, Seija, Suhonen, Maija. Suomalaiset musiikkibiografiat. - Helsinki, 1990. - 77 s.

Legany, D. Ferenc Liszt and his country, 1874 - 1886. - Budapest, 1992. - 331 p.

Sarjala, J. Musiikkimaun normit ja yleinen mielipide. - Turku, 1994. - 316 s.

Society for Ethnomusicology. 1993 membership directory with index to membership interests. - Bloomington, 1993. - 204 p.

Tarnoczy, T. Einführung in die musikalische Akustik. - Budapest, 1991. - 506 S.

Tartu Akadeemiine Meeskoor: [Tutvustaja]. - Tartu, 1994.

Vikar, L. Bereczki, G. Votyak folksongs. - Budapest: Akad. Kiado, 1989. - 521 p.

Björling, A.-L. Mitt liv med Jussi: biografi. - Stockholm, 1987. - 310 s.

Eesti üldlaulupidu (22; 1994; Tallinn). Juubeli (XXII) üldlaulupeo ja XV üldtantsupeo juht: 125 aastat Eesti esimesest üldlaulupeost. - Tallinn, 1994. - 72 lk.

Estonian Philharmonic Chamber Choir, 1994. - Tallinn, 1994. - 6 p.

Music in preschool. - 2nd ed. - Budapest, 1990. - 208 p.

Grosse-Jäger, H., Egger, K. Weihnachten im Lied. - Innsbruck etc., 1992. - 127 S.

Offenbach, J. Hoffmanns Erzählungen. - Leipzig, 1988. - 263 S.

Pedusaar, H. "Vanemuise" tenortala Johannes Lükki. - Tallinn, 1994. - 156 lk.;

Pokkinen, I. "Orgaaninen prosessi": tutkimus Joonas Kokosen motiiviteknikaan ja muotoajattelun kehittymisestä. - Helsinki, 1992. - 349 s.

Schatzkammer Musikbibliothek: Ausst. in der Leipziger Stadtbibl., 25. Mai bis 26. Aug. 1993. - Leipzig, 1993. - 24 S.

Suhonen, M. Suomalaiset musiikkilähdet. - Helsinki, 1993. - 58 s.

Vabariiklik Noorte Pianistide Konkurss (2; 1994; Tartu). 8.-13. aprillini 1994. - Tartu, 1994. - 63 lk.: portr.

Wiora, W. Die vier Weltalter der Musik: ein universalhistorischer Entwurf / Vorw. von C.Dahlhaus. - München, Kassel, 1988. - 195 S.

Babs Sjöblom, A. Född till musik: memoarer. - Stockholm, 1989. - 388 s.

Benser, C., Urrows, D. Randall Thompson: A bibliography. - New York etc, 1991. - 230 p.

Carpenter, H. Benjamin Britten: a biography. - London, 1992. - 680 p.: ill.

Deutsches Musikleben, 1993. - 39.Ausg. - Bonn, 1993. - 124 S.

Hanslik, E. Sämtliche Schriften: Historisch-kritische Ausgabe, Bd.I.: Aufsätze und Rezensionen, 1844-1848. - Wien, 1993. - 376 S.

Headington, Ch. Peter Pears: a biography. - London, 1992. - 351 p.

Hit facts Sweden, 1994. - Stockholm, 1994. - 128 p.

Kjellberg, E., Ling, J. Klingande Sverige: Musikens vägar genom historien. - Göteborg, 1991. - 216 s.

Ling, J. Europas musikhistoria, [d. 2]: folkmusiken, 1730-1980. - Göteborg, 1989. - 315 s.

Meller, J. Arto Noras, selo. - Porvoo, 1988. - 193 s.

Mozart, W.A. 5. prosinec 1991: den dvoesteho vyroci umerti. - Viden, 1991. - 102 s.

Norsk musikkfortegnelse: notetrykk. - Oslo, 1994. - 87 s.

The Q/Omnibuss Press Rock'n'roll Reader. - London, 1994. - 191 p.

Tautas XX Visparejie Latviesu Dziesmu Svetki Dziesma: albums. - Riga, 1993. - 242 l.

Viron uuden musiikin päivät, 27.2.-10.3.1989. - Helsinki, 1989. - 40 s.

Ein Walzer musessein: Alfred Grünwald und die Wiener Operette. - Wien, 1991. - 184 S.

Heliülesvõtted

Aare, T. (Laulud). Esit. T. Aare, kitarrid, suupillid, vokaal, bandžo, mandoliin, balalaika. - S.I.: Tony Aare, 1994.

Hell Tanner, ansambel. Satan time. Tartu: Heli jälg, 1993.

Jarre, J. Oxygene, - Vitebsk: Beloton, s.a.

Jarre, J. Rendez-vous. - Vitebsk: Beloton, s.a.

Klami, U. Lemminkäisen seikkailut saarella: Laulu Kuujärvestä. Esit. E. Ruuthunen, bariton, Lahden kaupunginorkesteri, dir. O. Vänskä. - S.I.: Grammofoon AB Bis, 1994.

Magic age: Various artists, - Hamburg: Erdenklang, 1987.

Manhattan Transfer (ansambel) The best of. - S.I.: Atlantic Recording Corporation, 1981.

Roehr, W. Sonatinen: Für C-Blokkfl., u. Klavier. - Mainz, cop. 1956.

Scarlati, A. Three cantatas: For voice and cello with keyboard. - Grancino, cop. 1982.

Searle, L. Flute styles: 20 duets for flute: [Parts]. - Mainz, cop. 1990. - 1 cassette.

Searle, L. Saxophone styles: 20 duets for alto and tenor sax: [Parts]. - Mainz, cop. 1987. - 1 cassette.

Schubert, Franz. Adagio: [Aus dem Trio-notturno: Für Violine, Violoncello u. Klavier]: Op. posth. 148 D. 897. - Partit. - S.I.

Sisask, U. 12 laulu neitsi Maria auks: Segak. a capp. - Tallinn, 1993.

Slonimski, N. Thesaurus of scales and melodic patterns. - 4th print. - New York, cop. 1947.

Strauss, Richard. Das Thal: Aus Zwei Basslieder: Op. 51 Nr. 1. - Berlin, cop. 1903.

Studies in style: A text book for the student of harmony and

REGIONALIA

(Algu 5. lk.-l)

* 13. mail oli järjekorras "Orelimuusika aastaringi" kontsert Rakvere kirikus. Esinesid *metsosopran Laine Mustassar ja Tiit Kiik orellil*.

* 15.-17. maini oli Virumaal üks tunnustatumaid ja virtuossemaid akustilise kitarrimängijaid *Peter Finger*. Kontsertidel esitas ta põhiliselt omaloodud muusikat.

* 29. mail esines Rakvere kirikus *Tallinna Kammerkoor* Soome dirigendi Juha Kangase taktikepi all. Solistid olid *Maano Männi ja Eva Punder*.

* 31. juuni "Orelimuusika aastaringi" sisustasid *Andres Uibo ja Jüri Leiten (trompet)*.

* 11. juunil toimus Rakveres *Virumaa II laulu- ja tantsupidu*.

* 22. juunil esinesid Rakvere Kolmainu kirikus "Südaöökontserdiga" *Ines Maidre (orel) ja Kristjan Mäots (kellamäng)*.

* 9. juulil oli Rakvere linnuses traditsiooniline *"Wesenberg Rock '94"*.

* 18. juulil esines Võsul ja 19. juulil Rakveres Kanada läbi aegade tunnustatum kitarrist *Remi Boucher*. Kavvas oli Granadose, Castelnuovo-Tedesco, Regondi, Rodrigo ja Asencio looming.

* Juuli lõpus toimusid *Võsu puhkpillipäevad*, osa võttis üle saja mängija.

Võrumaal

* Mai algul käis Võru meeskooril külas Tartu Teravishoiutöötajate Kultuuriklubi naiskoor *"Domina"*. Ühiskontserdi kavvas oli põhiliselt klassikaline vaimulik muusika.

* 11. mail pidas lõpuaktuse Võru muusikakooli 37. lend.

* 23. juunil oli *Võrumaa tantsu- ja laulupäev*.

Digitaalsalvestus filmihelis

Revolutsioonilisim samm helisalvestuses ja selle järeltöötlemises pärast magnetsalvestuse leiutamist 50. aastate algul on olnud digitaalse heli kasutuselevõtt. Digitaalhelile eelnes 70. aastatel süntesaatorite aeglane sissesulamine muusikategemisse. Tänapäevastes helistuudiotēs kasutatakse digitaalsalvestust ka filmimuusika talletamiseks.

Televisiooni võttis digitaaltehnoloogia valutult omaks. Kiiret töötlemist ja ümbersalvestamist võimaldav digitaalheli – nullide ja ühtede lõputu jada – sobis ja kohanes seal oivaliselt. Tänapäeval salvestatakse TV-sarjade ja -näiden-dite jaoks loodud muusikamaterjalist analoogiliselt vaid murdosa. Suurem osa kõnesolevast materjalist komponeeritakse ja toodetakse seadmesüsteemides, mida kontrollib kompuuter, mis sarnaneb oma võrgu keskel istuva ämbliku-ga.

Filmitootmise masinavärk lohib selles suhtes TV järel, sest ta on digitaalsalvestuse küll omaks võtnud, aga heliloo-mingus valitsevad sügavale juurdunud muusikategemise tra-ditsioonid. Kardetud on seadmete tekitatavat lamedat dünaamikat ja teatud *human touch*'i (inimliku puudutuse) puudumist. 90. aastatel pole nende seikade toonitamine muidugi enam korrektne.

Uue tööviisi võtmesõnade hulka kuulub MIDI (*Musical Instrument Digital Interface*). See on standard, mille abil võidakse kompuutrisse liita muusikainstrumente lõõtspillist klaveri ja süntesaatoriteni. MIDI koos sekventseri ehk teatud programmiga juhib soovitatavate instrumentide intonatsiooni ja annab sünkroon- ehk rütmimpulsi.

Sämplerite üldiseksmuutumisest tingituna minetab natu-raalsete pillihääle olemasolu oma senise tähenduse. Sämpleriga võib tühja heliriba täita ükskõik millise häälega ja töödelda seda vastavalt vajadustele. Näiteks muudetakse algselt flöödisound'ile komponeeritud kujund üldmulje loo-miseks sämpleris kasvõi mootorsae hääleks. Kui meloo-diakäigu mootorsae *-sound* sumbub liiga kiiresti, võib selle kestvust pikendada ja selle haripunktide kärinat pehmenda-da ainuüksi kompuutri klahve sõrmiseses, sest kogu protsess ilmub kompuutri monitoril olevale matriitsile.

Digitaalsalvestuses võib kiiresti lõigata ja kopeerida soo- vitud meloodiaosi ning asetada neid enda poolt soovitud pai-ka. Pala tempot ja helistikku võib muuta ühe käeliigutusega ja kõik see on kuuldav realses ajas. Kui soovid ühtäkki alt-saksofoni prunnast häält täiendada stereopildi vasakut kana-lit, ei pruugi kohale tellida muusikut, aitab, kui otsid *sound*'ipangast meelepärase intonatsiooniga mängiva sakso-foni.

Digitaalheli Hollywoodis

Hollywoodi filmitoodangusse on võimsalt juurdumas teh-noloogiline muusikapalett. Konservatiivset suhtumist mo-dernsesse muusikatehnoloogiasse on näha sellest, et suurim-ate kassafilmitel heliriba sisse-mängimiseks on sageli ikka veel kinnistatud suur orkester, enamasti kogenud heliloojate nõudmisel. Kindlasti hoiavad 70. ja 80. aastatel tehtud MIDI-muusika esimesed kobavad katsed oma koledate sündimaalingutega praegugi veel muusikategijaid eemal kompuutrite abil loodud filmimuusika padrikutest.

Tootmiskuludelt on digitaaltehnikaga loodud muusika üldiselt märgatavalt odavam kui mitmekümmeliikmelise or-kestri harjutused ja palkamine "konserveerimisprotsessiks". Hollywoodis on vaid nimekaimatel ja seega ka eakaimatel heliloojatel võimalusi (raha) õige orkestri kasutamiseks.

Hiit-filmide tunnusemeloodiate ja tõelise orkestrimuusika kõrval on filmihelis meeoleolu süvendajatenä kuulda ka mit-teakustilist heliriba, Terminaatorist Alienideni. *Action*-fil-mid ja komöödiad on olnud viljakas pinnas muusikalistele katsetustele. Pahandavalt sageli on nende heliriba aga siiski täidetud viletsaima (ede)tabelimuusikaga.

Noorem filmimuusika loojate põlvkond on võtnud omaks värske tehnoloogia. Los Angeleses töötav kolmekümmene he-lilooja David Kutz räägib: "Minu sugupõlv on esimene, kes

John Carpenteri filmi "Halloween" (1978) elektrooniline heliriba on jäänud selle ala klassikaliseks eeskujuks.

identifitseerib muusika paremini pärast elektroonilist mani-pulatsiooni. Kompuutri abil muusikategemiseks on lugema-tuid võimalusi. "Just need asjaolud ja enesemääramisõigust. Siin on nega-tiivsem see, et ta peab tegema rohkem tööd, ümber pole aga teisi inimesi ideid jagamas. Sageli on otsustamine loomingul-ise kui lõpptulemus ise."

Kutz jätkab: "Elektroonilise partituuri tegemisel on heli-loojal enam vabadust ja enesemääramisõigust. Siin on nega-tiivsem see, et ta peab tegema rohkem tööd, ümber pole aga teisi inimesi ideid jagamas. Sageli on otsustamine loomingul-ise kui lõpptulemus ise."

Elektroonilise heliriba ajaloost

Selle ala üheks pioneeriks võib pidada Kreekas sündi-nud Vangelis Papathanassioust, kelle süntesaatoritel loo-dud *soundtrackid* on alates 70. aastatest olnud bestsellerid. "Blade Runner", Costa-Gavrasi "Kadunud" ja heli eest *Oscari* saanud "Tulevankrid" tõid sündivõluri Vangelise nime kõigi filmimuusikahuviliste keelele. Vangelis sai kõrgelt hinnatud *Oscari* muusika eest, mis ei vastanud tra-ditsioonilisele käsitlusele hoolikalt komponeeritud filmi-he-lis. On öeldud, et Vangelis ei taha komponeerides teada väga täpset käsitlust ideedest ja stseenide kestvusest, rääki-mata dialoogi muutumisest ja dramaatilistest pingetest. Ta loovutab oma toodangu muusikatoimetajatele, keda loodetak-se miksivat palad õigesse pikkusesse ja lõplikesse süzeel-tesse rööbastesse.

Teine samasugune süntesaatorikasutuse novaator oli Giorgio Moroder filmis "Kesköine ekspress". Tema muusi-ka oli väga napp ja selle vorm meenutas pop-laulude lihtsat ülesehitust. Juba "Mehaanilise apelsini" (1971) heliribal oli popmuusikast mõjutusi saanud süntesaatorimuusikat, mis pärines Wendi Carlosi heliloojasulest.

John Carpenter on lisaks režissööritööle loonud oma fil-midele "Halloween" ja "Udu" sündmuste pingestamiseks mõjuvaid süntesaatorlikke heliribasid.

Võrreldes tänapäeva kompuutrimuusikat nende 10-20 aastat tagasi valminud teostega, on märgata selget erinevust. Tol ajal moodustati tervik olemasolevatest *sound*'idest ja, vastavalt tehnilistele võimalustele, süntesaatorikeskelt.

(Järgneb.)

OOPER

Ooperist võtab osa orkester, solistid, tantsijad. On ilmekad žestid ja mimüd. Ooperis pole sõnalust, vaid on väljendatud liigutustega. Ajaloolised ooperid on näiteks "Jevgeni Oginski" ja Borodino "Vürst Igor", samuti Eugen Kapi "Tuuline rand" ja Kustas Hernesaksa "Tuuline rand".

...Ooperi "Aida" tegevus toimub Egiptuses. Aida oli kuningatütar, aga mees, kellega ta abielluda kavatses oli radamees.

Ooper "Figaro pulm": Figaro on pimedas aias oma pruuti uurimas, keda ta arvab käima teiste meestega. See osa toimub reitsitatiivis. Edasi läheb laul aarijatega, kus Figaro on naiste peale vihane.

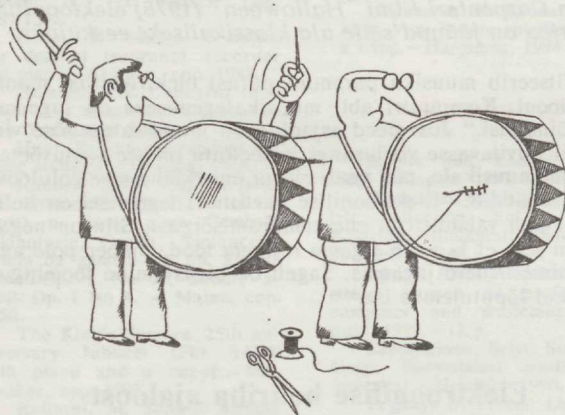
TEINE VARIANT: Oli mees Figaro, tal oli naine ka, kuid ükskord vahetasid mehed ja naised end teisteks. Nad pettusid sellest... Laul toimus vene keeles.

BALLETT

Bantomiim on tumm näitleja, kes ei räägi, vaid väljendab end näoilme või liigutustega. Teda kasutatakse balletis.

Balletis esinevad mitmeid näitlejaid. Võib olla süžeesid.

Praegusaja eesti kõige populaarsem on ballett "Mont Barbara", eesti ballettidest veel Helleri "Joonas Titata", nõukogude ballettidest Galilei "Punane moon."
(Järgneb)

Suure trummi kiirparandus.
Dietrich Bauer

XIII Rahvusvaheline Fr. Chopini nim. pianistide konkurs

toimub Varssavis 1.-22. oktoobrini 1995. Osaleda võivad kõigi riikide pianistid, kes on sündinud 1. oktoobrist 1965. - 1. oktoobrini 1977. Osavõtust teatada hiljemalt 1. märtsiks 1995.

Teatamisformularide ja lisainformatsiooni saamiseks pöörduda Fr. Chopini ühingu aadressil:

ul. Okólnik 1
00-368 Warszawa, Poland
tel. 67-95-89, 27-54-71
Fax (22) 279599

GUINNESSI REKORDID

* Maailma suurima trummi diameeter on 3,96 m. Pill on valmistatud Inglismaal.

Nätsti**Ettepanek temaatiliste laulude valimiseks järgmisele üldlaulupeole**

Laulupidude repertuaari on ikka kuulunud kohustuslikuna nn. temaatilised laulud, valitsevat ideoloogilist suunda ja aktuaalseid nähtusi kajastavad laulud. Nõukogude ajal olid nendeks laulud LENINIST, PARTEIST, SUUREST KODUMAAST ja TÖÖST. Praeguses Eesti Vabariigis moodustavad "suure neliku" ilmselt SKANDAALID (poliitikuist alates ja jalgpalliga lõpetades, natuke muusikas ka), SEKS, MÜSTIKA ja ARI.

Et need teemad meie järgmisel üldlaulupeol väärikalt kajastuksid, tuleks ettevalmistusi alustada varakult. Üldtunnustatud vorm parimatest parimate väljaselgitamiseks on teatavasti avalik konkurss. Selle võiks parima skandaaliteemalise laulu loomise osas esmajoones läbi viia ajalehtede "Liivimaa Kroonika", "Liivimaa Kuller" ja "Post" veergudel.

Roppe lorilaule on eesti rahvas loonud küllaga, kuid nad on vananenud, matslikult heteroseksuaalsed, kuuludes seksuaalrevolutsiooni-eelsesesse perioodi. Otse karjuv on mahajäämus homoseksualismi ja eriti lesbismi osas. Meie ajale sobivate laulude loomiseks oleks otstarbekas konkurss läbi viia eelistatavalt Eesti praeguste menulehtede "Maaja" (varem "Maarja") ja "Sexer" veergudel, soovitatavalt mitte ainult noodi-, vaid nende lehtede laadi arvestades, ka fotoilustratsioonidega. Kui "Maajal" asi paremini välja kukub, võib tema omanik preemiasummade eest erastada peale Viljandi trükikoja veel mõne muugi, näiteks "Printalli" või Raamatutrükikoja.

Arvestades riigi vaesust ja konkursside kallidust, võiks kahel viimasel teemal raha kokku hoida.

Müstikaalaseid laule on nii Eestis kui kogu maailmas küllaga. Ka ei ole siin areng olnud nii tormiline kui seksi vallas. Laulupeo korraldajatel on küllalt laiad teadmised parima väljavalmiseks ilma konkursita.

Äri osas on meil täna juba olemas hümn üldtuntud laulu "Raha paneb rattad käima" näol. Sellega tuleks järgmist laulupidu kas pidulikult alustada või lõpetada. Ainult üks häda on: laul on ühehäälselt primitiivne, ei vasta tänapäeva poli- ja dodekafoonilisele stiilile. Vaja oleks modernset aranzeringut. Kuid selles osas saaks ka ilma riigi raha kulutamiseta hakkama: edukad ärimehed oleksid kahtlemata nõus oma hümnüüdisaegseks arranzeerimist ohtralt kinni maksma ehk - moodsamas keeles öeldes - spondeerima.

Kiiresti tööle! Aeg ei oota! Aeg on raha! Ainult üks hoiatus: enne kui alustada, tuleb siiski selleks hoolika kaalutlemise tulemusel ja astroloogidega konsulteerides välja valida õige tähtkuju. Muidu võib asi untsu minna.

I.T. Stän

VII Jean Sibeliuse nim. rahvusvaheline viuldajate konkurs

toimub 18. novembrist 1. detsembrini 1995 Helsingis. Osa võtta võivad 1965.a. või hiljem sündinud. Registreerida hiljemalt 18. oktoobri 1995.

"ML" toimetuses on olemas brošüür osavõtutingimuste ja nõutavate dokumentide kohta prantsuse, soome, rootsi, inglise, saksa ja vene keeles.